

Jordbrukets forhandlingsutvalg

**Krav til ramme og fordeling
ved jordbruksforhandlingene 2006**

Arbeidsdokument av 28. april 2006

1	JORDBRUKSOPPGJØRET 2006 – EN NØDVENDIG SNUOPERASJON	5
2	GRUNNLAG FOR FORHANDLINGENE	7
2.1	Landbrukspolitiske retningslinjer	7
2.1.1	Grunnlagsmaterialet til forhandlingene	7
2.2	Hovedavtalen for jordbruket	7
3	HOVEDUTFORDRINGER FOR LANDBRUKET	8
3.1	WTO	8
3.2	Inntekt og bruksavgang	9
3.2.1	Politiske føringer	9
3.2.2	Generelle rammevilkår for næringslivet	10
3.2.3	Økte inntektsmuligheter	10
3.3	Trygg norsk mat	12
4	SENTRALE FORUTSETNINGER FOR KRAVET	15
4.1	Antall årsverk og antall bruk i jordbruket	15
4.2	Inntektsutvikling og inntektsnivå i jordbruket	15
4.2.1	Totalkalkylen for jordbruket	15
4.2.2	Referansebrukene	17
4.3	Inntektsutvikling og lønnsnivå for andre grupper	18
4.4	Kostnadsutviklingen	18
4.5	Markeds- og produksjonssituasjonen	19
4.6	Kapitalsituasjonen i LUF	20
5	KRAV TIL INNTEKT	23
5.1	Inntektsutvikling på linje med andre grupper	23
5.1.1	Stortingets merknad om produktivitetsvekst	24
5.2	Rammekrav	25
5.3	Finansiering av kravet	26
5.4	Målpriser	26
5.5	Overføringer over kapittel 1150	27
5.5.1	Ledige midler	27
5.5.2	Endringer på kapittel 1150 for 2007	28
5.6	Utvidelse av inntektsfradraget for jordbruket	28
5.7	Økonomiske utslag av kravet	30
6	HOVEDPRIORITERINGER	31
6.1	Struktur på virkemiddelbruken	31
6.1.1	Forslag til endret strukturprofil på virkemidlene	32
6.2	Velferdsordningene	35
6.2.1	Tilskudd til avløsning ved sykdom mm.	36
6.2.2	Tilskudd til avløsning ved ferie og fritid	37
6.2.3	Landbruksvikar	39
6.2.4	Landbrukets HMS-tjeneste	40
6.2.5	Tidligpensjonsordningen for jordbrukere	40
6.3	Beitebruk – åpent kulturlandskap	40
6.4	Økt verdiskaping i landbruket	43

6.4.1	Overordnede føringer – nasjonale strategier og retningslinjer	43
6.4.2	Fondsavsetninger miljøinvesteringer	46
6.4.3	Nye næringer	47
6.4.4	LUF utenom jordbruksavtalen.....	51
6.4.5	Andre skatteforslag.....	52
7	ANDRE VIKTIGE PRIORITERINGER.....	53
7.1	Økologisk landbruk	53
7.1.1	Mål.....	53
7.1.2	Sentrale problemstillinger	53
7.1.3	Tilskudd til økologisk landbruk	55
7.1.4	Investeringsbehov	56
7.1.5	Utviklingstiltak.....	56
7.1.6	Forskning.....	57
7.2	Andre miljøvirkemidler	57
7.2.1	Regionalt miljøprogram	57
7.2.2	Spesielle miljøtiltak i landbrukets kulturlandskap (SMIL).....	59
7.2.3	Bruk av plantevernmidler	60
7.3	Korn, kraftfôr, mel.....	61
7.3.1	Priser.....	61
7.3.2	Prisnedskrivning	61
7.3.3	Økologisk kornproduksjon.....	62
7.3.4	Måtkorntilskudd.....	62
7.3.5	Fraktordninger	62
7.3.6	Redusert avgift på urea.....	62
7.3.7	Kraftfôr.....	63
7.3.8	Beredskapslagring av korn	63
7.4	Virkemidler i melkesektoren	63
7.4.1	Kvoteordningen	63
7.4.2	Markedsordningen.....	67
7.4.3	PU-ordningen	68
7.4.4	Driftstilskudd for samdrifter.....	68
7.4.5	Gebyrer.....	69
7.4.6	Geit	69
7.5	Virkemidler i kjøtt- og eggsektoren	70
7.5.1	Storfekjøtt.....	71
7.5.2	Sau og lam	72
7.5.3	Fjørfe	73
7.5.4	Fraktordninger	74
7.6	Virkemidler for frukt, grønt og potet.....	74
7.6.1	Distrikts- og kvalitetstilskudd frukt, bær, grønnsaker og potet.....	74
7.6.2	Tilskudd til kvalitetstiltak.....	74
7.6.3	Tilskudd til fruktlager	75
7.6.4	Avsetningstiltak.....	75
7.7	Produksjonstilskudd	75
7.7.1	Trekk i produksjonstilskudd ved levering etter søknadsfristen.....	75
7.7.2	Forskuttering av produksjonstilskudd for nye brukere.....	77
7.7.3	Avgrensning i produksjonstilskudd for pensjonister.....	77
7.7.4	Fastsetting av endelige satser for produksjonstilskudd.....	77
7.7.5	Husdyrregisteret og dyretilskudd til storfe.....	78

7.7.6	Tilskudd til purkeringer.....	79
7.7.7	Tilskudd til hjort.....	79
7.8	Soner for distriktstilskudd.....	79
7.9	KSL / Matmerk.....	80
7.10	Andre områder.....	81
7.10.1	Forskning.....	81
7.10.2	Forsøksringer.....	82
8	BUDSJETTMIDLER FORDELT PÅ DE ENKELTE POSTER.....	83
8.1	Post 50 Fondsavsetninger.....	83
8.1.1	LUF – Post 50.11.....	83
8.1.2	Post 50.12 Skadefondet for landbruksproduksjon.....	84
8.2	Post 70 Markedsregulering.....	84
8.2.1	Post 70.11 Avsetningstiltak.....	84
8.2.2	Post 70.13 Eksportrestitusjon.....	85
8.3	Post 73 Pristilskudd.....	85
8.3.1	Post 73.11 Tilskudd til norsk ull.....	85
8.3.2	Post 73.13 Pristilskudd melk.....	85
8.3.3	Post 73.15 Pristilskudd kjøtt.....	85
8.3.4	Post 73.16 Distriktstilskudd egg.....	86
8.3.5	Post 73.17 Distrikts- og kvalitetstilskudd frukt, bær, grønnsaker og potet.....	86
8.3.6	Post 73.18 Frakttilskudd.....	86
8.3.7	Post 73.19 Prisnedskrivningstilskudd korn.....	86
8.3.8	Post 73.20 Tilskudd til matkorn.....	86
8.3.9	Post 73.21 Prisnedskrivning av potetsprit.....	86
8.3.10	Post 73.22 Prisnedskrivning av potet til potetflakes.....	86
8.4	Post 74 Direkte tilskudd.....	87
8.4.1	Post 74.11 Driftstilskudd.....	87
8.4.2	Post 74.14 Tilskudd husdyr.....	87
8.4.3	Post 74.17 Areal- og kulturlandskapstilskudd.....	87
8.4.4	Ny post 74.18 Tilskudd til beite i kulturlandskapet.....	87
8.4.5	Post 74.19 Regionalt miljøprogram.....	87
8.4.6	Post 74.20 Tilskudd til økologisk landbruk.....	87
8.4.7	Post 74.21 Ufordelt beløp.....	87
8.5	Post 77 Utviklingstiltak.....	88
8.5.1	Post 77.11 Tilskudd til dyreavl med mer.....	88
8.5.2	Post 77.12 Tilskudd til frøavl m.m.....	88
8.5.3	Post 77.13 Tilskudd til forsøksringer og forskning.....	88
8.5.4	Post 77.14 Pelsdyrfôrlag og pelsdyrfôr.....	89
8.5.5	Post 77.15 Tilskudd til kvalitets- og salgsfremmende tiltak.....	89
8.5.6	Post 77.17 Tilskudd til fruktlager.....	89
8.6	Post 78 Velferdsordninger.....	89

1 Jordbruksoppgjøret 2006 – en nødvendig snuoperasjon

Jordbrukets forhandlingsutvalg legger med dette fram krav om ramme og fordeling for jordbruksavtaleperioden 2006-2008, 1. avtaleår, som grunnlag for videre forhandlinger.

I Stortingets behandling av St.meld. nr. 19 (1999-2000) ”Om norsk landbruk og matproduksjon” i Innst.S. nr.167 (1999-2000) uttrykker flertallet:

*”Komiteen mener landbruket i tråd med samfunnets behov skal:
-produsere helsemessig trygg mat av høy kvalitet med bakgrunn i forbrukernes preferanser
-produsere andre varer og tjenester med utgangspunkt i næringens samlede ressurser
-produsere fellesgoder som livskraftige bygder, et bredt spekter av miljø- og kulturgoder, og sikre en langsiktig matforsyning”*

Jordbrukets forhandlingsutvalg understreker at forutsetningen for at landbruket skal kunne løse disse oppgavene er at næringen tilbys inntektsmuligheter og velferdsordninger på linje med andre yrkesgrupper i samfunnet. Dette ble også lagt til grunn av et bredt flertall i Stortinget i forbindelse med Stortingets behandling av St. meld. nr. 19 (1999-2000).

Regjeringen har gjennom Soria-Moria erklæringen tilkjennegitt et høyt ambisjonsnivå for den videre utvikling av jordbruket. Regjeringen har varslet en ny og offensiv kurs som har gitt grunnlag for optimisme i næringa. Jordbrukets forhandlingsutvalg vil spesielt peke på det uttalte mål om å sikre et landbruk med en variert bruksstruktur over hele landet ved å sikre utøvere i landbruket inntektsutvikling og sosiale vilkår på linje med andre grupper.

Et av målene for Bondevik II regjeringen var å øke omstillingstakten i jordbruket. For at flere skulle få mulighet til å øke volumet betraktelig, ble det gjennomført en rekke endringer i virkemiddelsystem og regelverk. Heving av konsesjonsgrenser, innføring av privat omsetning av mjølkekvote, betydelig heving av kvotetaket, redusert budsjettstøtte, utflating av tilskuddene og en liberalisering av BU-midlene er noen av tiltakene som ble iverksatt. I tillegg til disse helt konkrete endringene, har den politiske retorikken vært sterkt preget av at en ønsker en todeling av jordbruket. Et volumorientert og et småskalaorientert. Denne politikken virket ekskluderende for et stort antall bønder. Fokuset på volumvekst hos enkeltprodusenter, har ført til at mange bønder har følt seg pressa ut av næringa.

Bruksavgangen de siste åra har vært historisk høy. Gjennomsnittelig bruksavgang pr år i perioden 79-89 var på 2,3 prosent, i perioden 89-99 3,4 prosent mens den i perioden fra 99 til 2005 har vært på 4,3 prosent. Politikken har ført til en klar svekkelse av jordbruket og bygdene, samt en økende grad av intensivering og konsentrasjon av produksjonen. Et av de mest synlige tegnene på dette er at landskapet gror igjen samtidig som bygder og lokalsamfunn får redusert sitt næringsgrunnlag, sin vitalitet og sin livskvalitet.

Jordbrukets forhandlingsutvalg har merket seg at de tre regjeringspartiene deler vår bekymring for utviklingen, slik de uttrykker det i Innst.s.nr.263(2004-2005):

”Flertallet,(medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Sentepartiet) vil understreke at en variert bruksstruktur av et visst omfang er en nødvendig forutsetning for å oppfylle målet om å bevare hovedtrekkene i bosetningsmønstrer. Det vil være vanskelig å oppfylle dette målet dersom utviklingen i retning bruksnedleggelse ikke bremses. Det forutsetter igjen en landbrukspolitikk som ivaretar varierte brukstyper og bidrar til produksjon i alle deler av landet.”

Jordbrukets forhandlingsutvalg legger til grunn at Regjeringen gjennom sin landbrukspolitikk må sørge for at *hele* jordbruket gis inntektsmuligheter basert på brukets samlede ressurser, uavhengig av brukets størrelse og geografisk beliggenhet. Dette betyr en aktiv og målrettet bruk av virkemiddelsystemet slik at alle bruk gis utviklingsmuligheter. Bare gjennom å ta vare på alle bruk vil en kunne nå Stortingets overordnede og langsiktige målsetting om et multifunksjonelt og bærekraftig jordbruk.

Inntektsforskjellen mellom jordbruket og andre grupper har hatt en markert økning de siste årene. Inntektsnivået i jordbruket er nå på under 50 prosent av andre grupper i samfunnet. Den svake inntektsutviklingen og det lave inntektsnivået er den kanskje viktigste forklaringsvariabelen til den sterke bruksavgangen. Sett i forhold til andre grupper har jordbruket aldri ligget på et så lavt nivå som de siste åra.

En stadig lavere inntekt per årsverk sammenlignet med andre grupper er ikke en situasjon jordbruket kan leve med. Flere og flere bønder sliter økonomisk med å få endene til å møtes. Dette skyldes i hovedsak dårlig lønnsomhet som et resultat av lave råvarepriser, reduserte tilskudd og økte kostnader. Kostnadsøkningene kan tilskrives prisstigningen ellers i samfunnet, samt et sterkt behov for fornying av bygninger og driftsmidler. Økte investeringer kommer både på grunn av nye og kostnadskrevede offentlige krav til hold av husdyr, men også fordi driftsapparatet er nedslitt.

Jordbrukets forhandlingsutvalg legger til grunn at en gjennom årets jordbruksoppgjør kan bidra til å dempe den negative utviklingen knyttet til bruksavgang, inntekt og areal. Nå er tiden inne for handling. Forhandlingsutvalget forventer at Regjeringen ved årets jordbruksforhandlinger følger opp formuleringene fra Soria Moria erklæringen gjennom konkrete tiltak for en helt nødvendig forbedring av rammevilkåra for næringsga. Det trengs et økonomisk løft og de økonomiske virkemidlene må vris til fordel for små og mellomstore bruk.

Jordbrukets forhandlingsutvalg krever at Regjeringen gjennom årets jordbruksforhandlinger følger opp intensjonene i Soria Moria erklæringen for å sikre et landbruk med en variert bruksstruktur over hele landet. Da må utøvere i landbruket tilbys inntektsmuligheter for å redusere avstanden i inntekt til andre grupper. Dessuten må en få en betydelig bedring av de sosiale ordningene.

2 Grunnlag for forhandlingene

2.1 Landbrukspolitiske retningslinjer

Forhandlingsutvalget legger til grunn de mål og retningslinjer som er trukket opp i St.meld. nr. 19 (1999-2000) "Om norsk landbruk og matproduksjon" og Stortingets behandling i Innst.S. nr. 167 (1999-2000), St.prp. nr. 69 (2004-2005) "Om jordbruksoppgjøret 2005" og Stortingets behandling av denne. Forhandlingsutvalget vil i år legge spesiell vekt på flertallsmerknadene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet i Inst. S. Nr. 263 (2004-2005) – "Innstilling fra Næringskomiteen om jordbruksoppgjøret 2005" og Regjeringens politiske plattform nedfelt i "Soria-Moria erklæringen".

2.1.1 Grunnlagsmaterialet til forhandlingene

Jordbrukets forhandlingsutvalg legger til grunn tallmaterialet avgitt av Budsjettnemnda for jordbruket (BFJ) 10. april 2006.

2.2 Hovedavtalen for jordbruket

Jordbruksforhandlingene er regulert gjennom Hovedavtalen for jordbruket. Avtalen hjemler organisasjonenes rett til å delta i forhandlinger om sentrale rammebetingelser for næringa. Gjennom Hovedavtalen påtar samtidig jordbruket seg ansvar for å iverksette tiltak i samsvar med jordbruksavtalen (jfr. § 4.2 i Hovedavtalen). **Hovedavtalen bygger på at det skal være et samsvar mellom de rettigheter jordbruket har, og de plikter og det ansvar jordbruket påtar seg.**

Gjennom Hovedavtalen for jordbruket har Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag forhandlingsrett med Staten om priser og tiltak i jordbruket. Jordbruksoppgjøret er dermed et inntektsoppgjør for yrkesutøverne i næringa.

Jordbruksforhandlingene skal føres med sikte på å nå de mål og retningslinjer Stortinget har trukket opp for utviklingen i næringa på kort og lang sikt. Dette forutsetter at jordbruksforhandlingene må avklare både priser, tiltak og øvrige virkemidler på en slik måte at jordbruket kan oppnå en inntektsutvikling i tråd med Stortingets forutsetninger og innfri øvrige landbrukspolitiske mål.

Jordbrukets forhandlingsutvalg legger til grunn at jordbruksforhandlingene gjennomføres på grunnlag av forhandlingsprosedyren slik den er nedfelt i protokoll av 8. mai 1993 mellom Norges Bondelag og Staten ved jordbruksforhandlingene i 1993, samt endringer som framgår av sluttprotokoll fra jordbruksforhandlingene 2003 datert 15. mai 2003.

3 Hovedutfordringer for landbruket

3.1 WTO

Forhandlingene i Verdens handelsorganisasjon (WTO) er nå inne i en avgjørende fase. For norsk landbruk er WTO-forhandlingene kritiske i forhold til framtidige muligheter til å produsere kvalitetsmat fra et småskalalandbruk over hele landet. Retten til fortsatt å opprettholde en nasjonal matproduksjon står i stor fare.

Jordbrukets forhandlingsutvalg forutsetter at regjeringa følger opp sin egne forpliktelser fra Soria Moria om:

- *”at man i WTO- forhandlingene anerkjenner retten til produksjon av mat for egen befolkning”.*
- *”ha et sterkt importvern for innenlandsk landbruksproduksjon”*
- *”regjeringen vil sørge for en styrket informasjonsformidling til den norske offentligheten om gangen i forhandlingene og de norske posisjonene”.*

Jordbrukets forhandlingsutvalg krever at Regjeringen gjennom WTO-forhandlingene fortsatt sikrer muligheten til å føre en nasjonal landbrukspolitikk som sikrer et småskalalandbruk over hele landet. De posisjoner som Norge har kommet med gjennom G10, vil gi betydelige utfordringer for norsk landbruk framover og innskrenke vårt handlingsrom for å føre en nasjonal og aktiv landbrukspolitikk.

Jordbrukets forhandlingsutvalg stiller følgende krav til en ny WTO-avtale:

- **Et fortsatt effektivt tollvern for produkter det er naturmessig grunnlag for å produsere i Norge, samt nære substitutter**
- **Avvisning av tolltak**
- **Et tilstrekkelig antall sensitive produkter**
- **Fleksibilitet med hensyn til tollreduksjon og tollkvoter ved behandlingen av sensitive produkter**
- **Fortsatt muligheter for bruk av internstøtte som sikrer lønnsomhet i produksjonen**

Jordbrukets forhandlingsutvalg krever at norske myndigheter ikke aksepterer ytterligere forpliktelser om kutt i støtte eller tollvern i en ny forhandlingsrunde etter Doha-runden.

Norge har etter hvert spilt en aktiv rolle innenfor G10. **Jordbrukets forhandlingsutvalg vil understreke betydningen av at G10 opptrer samlet. Det er viktig at Norge spiller en aktiv rolle innenfor G10 i den fasen vi nå går inn i.** Jordbrukets forhandlingsutvalg legger til grunn at all fokus nå må rettes mot å få en avtale som gir fortsatt handlingsrom for en nasjonal landbrukspolitikk som sikrer et småskalalandbruk over hele landet. Hvilke landbrukspolitiske tilpasninger som bør gjøres, må vurderes nøye i nært samarbeid mellom næring og myndigheter først når avtalen er ferdigforhandlet. **Jordbrukets forhandlingsutvalg legger fram et krav i tråd med gjeldende WTO-avtale, og understreker at eventuelle tilpasninger til en ny WTO-avtale først foretas når en avtale foreligger.**

Jordbrukets forhandlingsutvalg er bekymret for at en ny WTO-avtale i all hovedsak vil tilgodese store eksportland og multinasjonale selskaper. En eventuell avtale må være balansert

der u-land og nettoimporterende i-land fortsatt gis muligheter til å beskytte sitt landbruk. En ny WTO-avtale må underordne seg retten til å produsere mat for egen befolkning.

3.2 Inntekt og bruksavgang

3.2.1 Politiske føringer

Politiske føringer gitt av Stortinget

Det vises til St. meld. nr. 19 (1999-2000) "Om norsk landbruk og matproduksjon" og Stortingets behandling av denne. I meldinga er det bl.a. uttrykt følgende om inntekt, rekruttering og sosiale ordninger:

"Inntektsmulighetene i næringen er avgjørende for rekrutteringen. Regjeringen legger stor vekt på de økonomiske og sosiale forholdene i landbruket. Gode velferdsordninger som gir sikkerhet ved sykdom og muligheter til fritid og ferie er av svært stor betydning for om folk ønsker å satse på landbruket."

Videre:

"Regjeringen vil føre en aktiv landbrukspolitikk og sikre næringen inntektsmuligheter og sosiale vilkår som sikrer rekruttering til næringen, og som gjør det mulig for utøverne i jordbruket å ta del i innteks- og velferdsutviklingen i samfunnet på lik linje med andre grupper."

Ved Stortingets behandling av landbruksmeldinga la et bredt flertall til grunn følgende inntektsmål for landbruket:

"For å sikre at landbruket skal kunne utføre de mangesidige samfunnsoppgavene som næringen er tildelt, mener et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Framskrittspartiet og Høyre, næringen må tilbys inntektsmuligheter og sosiale vilkår som sikrer rekrutteringen til næringen."

Og videre:

"Dette flertallet mener det må føres en aktiv landbrukspolitikk som sikrer aktive utøvere i jordbruket en inntektsutvikling og sosiale vilkår på linje med andre grupper i samfunnet."

Føringer gitt av Regjeringen

I Soria Moria erklæringen er Regjeringens mål å opprettholde et levende landbruk over hele landet. Jordbrukets forhandlingsutvalg deler dette målet, og legger dette til grunn for kravet.

Jordbrukets forhandlingsutvalg viser videre til Regjeringens uttalte ambisjoner for norsk landbruk i Soria-Moria erklæringen der Regjeringen vil:

- *"sikre utøvere i landbruket inntektsutvikling og sosiale vilkår på linje med andre grupper.*
- *sikre et landbruk med en variert bruksstruktur over hele landet. Strukturprofilen må styrkes, kanaliseringspolitikken skal opprettholdes og driftstilskuddsordningen gis en klarere distriktsprofil. Virkemiddelbruken må stimulere til økt beiting med husdyr for å kunne opprettholde et åpent kulturlandskap."*

Nå er tiden inne for handling. **Jordbrukets forhandlingsutvalg forventer at Regjeringen ved årets jordbruksforhandlinger følger opp formuleringene gjennom konkrete tiltak for en helt nødvendig forbedring av rammevilkåra for næringa.**

Videre sier Regjeringen at de vil:

- ”gi velferdsordningene en spesiell prioritet gjennom forslag til bedre avløserordninger og sikring av ferie og fritidsmuligheter.
- ha en totalgjennomgang av WTO-forhandlingenes konsekvenser for norsk landbrukspolitikk. I en nær dialog med næringen vil vi legge grunnlaget for utforming av virkemidler i tråd med Stortingets mål for landbrukspolitikken og intemasjonale forpliktelser.
- ha et sterkt importvern for innenlandsk landbruksproduksjon.
- videreutvikle verdiskapingsprogrammene for mat, trevirke og reindrift, og stimulere til utvikling av nisjeprodukter, satse på bygdeutviklingstiltak og bioenergi og utvikle en ny politikk for fjellområdene.
- prioritere dyrevelferd og bedre kapitaltilgangen i næringen slik at nye krav til dyrevelferd og fornyelse av driftsapparatet kan imøtekommes. Ordninger må utformes på en slik måte at man samtidig ivaretar målet om mangfold og variasjon i bruksstørrelse.”

Jordbrukets forhandlingsutvalg vil følge opp Regjeringens ambisjoner på disse områdene gjennom kravet.

3.2.2 Generelle rammevilkår for næringslivet

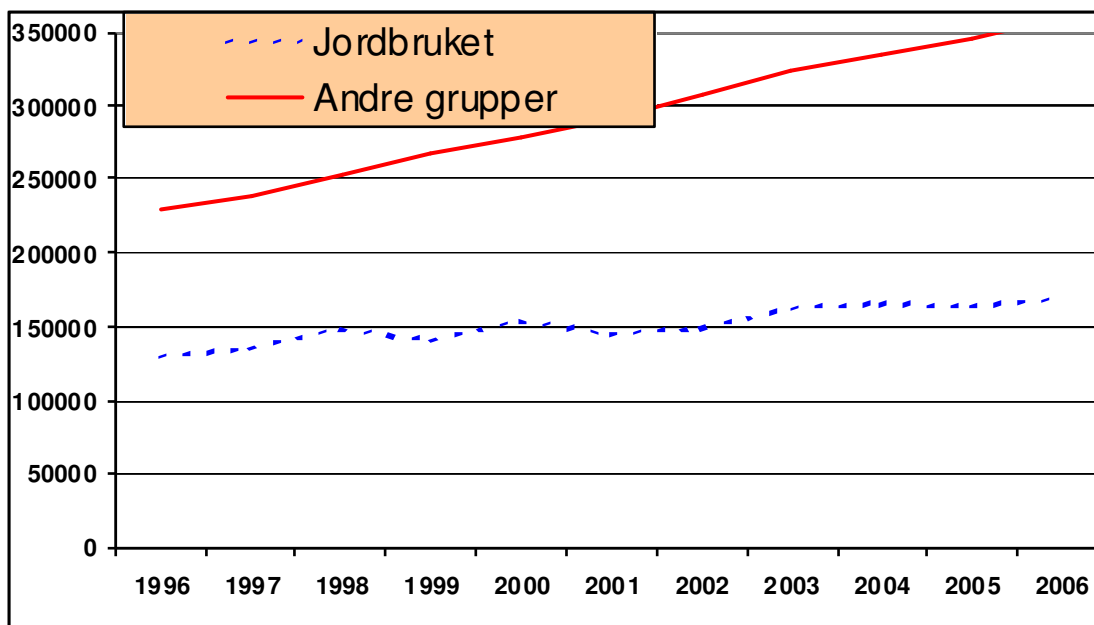
Jordbrukets forhandlingsutvalg vil understreke avhengigheten av at også landbruket som andre næringer, er av de generelle rammevilkår for næringslivet. Ikke minst knytter dette seg til skatte- og avgiftsnivået. Med en statlig økt internasjonal konkurranse, er det viktig at både primærjordbruket og næringsmiddelindustrien ikke påføres unødvendige konkurranselemper gjennom et urimelig skatte- og avgiftsnivå.

Jordbruksforhandlingene i 2005 resulterte i en økt inntektsmulighet for bøndene på 450 mill. kroner. Gjennom Regjeringens forslag til statsbudsjett for 2006 ble imidlertid landbruket påført økte skatter og avgifter som langt på vei vil spise opp hele den forutsatte inntektsveksten i 2006. Økt formuesskatt for bønder, betydelig skatteskjerpelse ved overgang fra delingsmodell til foretaksmodell og dobling av årsavgiften for traktorer, innebærer en skatte- og avgiftsbelastning på 250-300 mill. kroner. I tillegg ble det innført en miljøavgift på 45 øre pr melkekartong, noe som sjølsagt slår negativt ut for melkas konkurransekraft i markedet.

Jordbrukets forhandlingsutvalg forutsetter at de forbedringer av inntektsmulighetene resultatet av årets jordbruksforhandlinger skal gi bøndene blir reelle, og ikke forsvinner i skatte- og avgiftsøkninger som vedtas i forbindelse med statsbudsjettet for 2007.

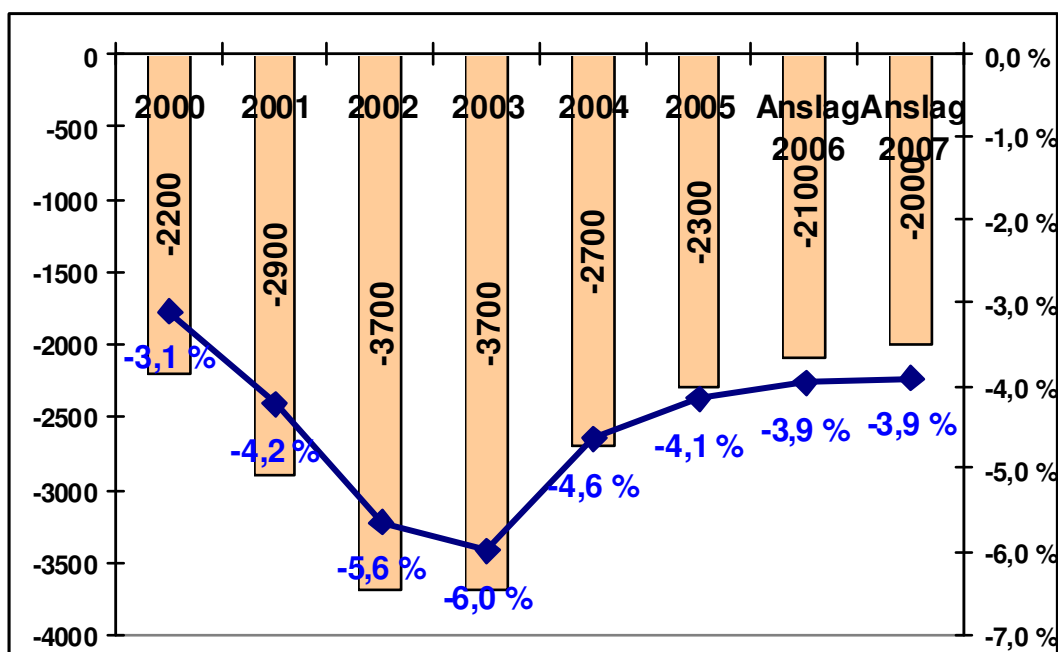
3.2.3 Økte inntektsmuligheter

Hovedmålet med landbrukspolitikken er å styre utviklingen av norsk landbruk i en ønsket retning gjennom aktiv og målrettet bruk av landbrukspolitiske virkemidler. Stortingets mål for landbrukspolitikken er nedfelt i St. meld. nr. 19 (1999-2000) ”Om norsk landbruk og matproduksjon” og Stortingets behandling av denne. Inntektsmulighetene i landbruket er styrende for å nå de politiske mål som er satt. Inntektsutviklingen i jordbruket har beklageligvis utviklet seg vesentlig dårligere enn for andre grupper i samfunnet. Budsjettnemndas materiale for inntektene i jordbruket viser et dramatisk lavt inntektsnivå, og en ikke tilfredsstillende inntektsutvikling. Resultatet av dette er at rekrutteringa til jordbruket svikter og at antall bruk reduseres i et bekymringsfullt høyt tempo. Andre yrker foretrekkes framfor et dårlig betalt bondeyrke.

Figur 1. Inntektsutvikling i jordbruket inkludert virkninger av inntektsfradraget (målt i kroner pr årsverk) og for andre grupper i perioden 1996-2006. Kilde: BFJ, Totalkalkylen

Figuren viser med all tydelighet at inntektsforskjellen mellom jordbruket og andre grupper har økt betydelig i perioden. I 1996 var inntektsnivået i jordbruket ca 100.000 kroner/årsverk lavere enn for andre grupper, mens tilsvarende tall for 2006 forventes å bli ca 190.000 kroner/årsverk. I løpet av 10 år har altså jordbruket hatt en inntektsutvikling som er om lag 90.000 kroner/årsverk dårligere enn for andre grupper. De siste 10 år har 30.000 bønder konkludert med nedleggning av drifta. Disse utgjorde over 1/3 av aktive gårdbrukere i 1996. Det er den kronemessige differansen i inntekt som best beskriver drivkraften i forhold til å legge ned drifta på gården og ta annet arbeid.

Figur 2. Avgang av bruk i perioden 2000 til 2005, med BFJ's anslag for 2006 og 2007 i absolutte tall og prosent av bruk i drift.

Figuren viser en svært høy bruksavgang i perioden. Bruksavgangen ligger nå på om lag 4 prosent. Ved Stortingets behandling av jordbruksoppgjøret 2005 uttrykte et flertall bestående av Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet at:

”dersom jordbruket skulle oppnådd en inntektsutvikling på linje med andre grupper gjennom de inngåtte avtaler, ville dette krevd en langt sterkere bruksavgang enn det som har vært tilfellet, og derved også enda sterkere strukturutvikling. Dette flertallet vil videre peke på at konsekvensen av hevingen av konsesjonsgrensene for kraftfôrkrevende produksjoner har vært overproduksjon, fallende priser og svekket lønnsomhet.

” Dette flertallet vil hevde at de inngåtte avtaler for perioden 2002-2005 ikke kunne bidratt til en inntektsutvikling på linje med andre grupper uten at dette ville fått store konsekvenser i forhold til vedtatte mål i landbrukspolitikken, blant annet i forhold til struktur.”

Jordbrukets forhandlingsutvalg er enige i disse vurderingene, og vil følge dette opp i årets forhandlinger.

Jordbrukets forhandlingsutvalg mener at norske bønder utøver en viktig samfunnsoppgave i å produsere mat, kulturlandskap og levende bygder. Et inntektsnivå i landbruket på under 50 prosent av andre grupper i samfunnet, står ikke i forhold til ansvaret som ligger i å ivareta disse oppgavene. Ved årets jordbruksoppgjør må inntektsutviklingen målt i kroner legges til grunn. Jordbruket må gis muligheter for å redusere det store inntektsgapet til andre grupper i samfunnet. Forhandlingsutvalget vil understreke at en økende bruksavgang over tid medfører en vesentlig svekkelse av landbrukets mulighet til å oppfylle Stortingets fastlagte mål for næringa.

Jordbrukets forhandlingsutvalg har som hovedmål med årets jordbruksforhandlinger å legge til rette for en bedre kronemessig inntektsutvikling i jordbruket enn for andre grupper i samfunnet. Innenfor en slik ramme vil vi legge vekt på:

- **økte inntektsmuligheter for bruk i gjennomsnittskategorien og gjennom å styrke strukturprofilen på virkemidlene**
- **å få bedret velferdsordningene betraktelig.**
- **at virkemiddelsystemet i større grad enn i dag skal stimulere til beiting i inn- og utmark**
- **å avsette mer midler til investeringer, der en legger føringer på bruken av midlene som sikrer at bruken av investeringsvirkemidlene ikke setter sterkere fart i strukturutviklingen i norsk landbruk**
- **at forholdene legges bedre til rette for økt næringsutvikling i landbruket**

Disse forholdene vil bli nærmere utdypet i kapittel 6 Hovedprioriteringer.

3.3 Trygg norsk mat

Norsk landbruk er kjennetegnet av svært god dyre- og plantehelse. Små, oversiktlige bruksenheter og lav dyretetthet bidrar til å forebygge sykdommer og smitte. Matproduksjonen er underlagt strenge regler og gode kontrollrutiner. Vi har gode helsetjenester for dyr og lite import og handel med levende dyr. Gjennom KOORIMP har husdyrnæringen påtatt seg et større ansvar på dette feltet og fastsetter tilleggskrav om dokumentasjon på frihet for sykdommer og andre forhold som ikke er dekket av de offentlige regelverkene. Forhandlingsutvalget vil minne om at norsk landbruk verken bruker veksthormoner, genmodifiserte ingredienser eller antibiotika i fôret.

I forbindelse med jordbruksoppgjøret 2005 uttrykte et flertall bestående av Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet følgende:

”Flertallet vil understreke betydningen av at vi har et livskraftig landbruk, i størst mulig grad basert på bruk av lokale ressurser og med et særlig fokus på hensynet til å sikre trygg mat med helse- og miljøvennlige produksjonsmetoder.”

Jordbrukets forhandlingsutvalg deler dette synet.

Undersøkelser viser at forbrukerne vektlegger trygg mat og kvalitetsproduksjon som et av de viktigste argumentene for å opprettholde et norsk landbruk. I en større spørreundersøkelse som er midt under E.coli-saken svarer 8 av 10 nordmenn at de føler seg trygge på norsk mat. 68 prosent vektlegger trygghet framfor smak, utseende og pris. Undersøkelsen dokumenterer med all tydelighet den tillit forbrukerne har til norsk landbruk og norsk matproduksjon. E.coli-saken har vist at det er umulig å sikre seg helt mot matbårne sykdommer. Det er behov for økt bevissthet om de kvalitetsrutiner og systemer som er utviklet. **Jordbrukets forhandlingsutvalg vil understreke at en samlet næring vil anstrenge seg til det ytterste for å innfri forbrukernes forventninger til trygg norsk mat også i framtida.**

Både E.coli-saken og kadmiumsaken (der betydelige mengder kadmium ble tilført næringskjeden via premix og før tilsatt kadmiumforurenset sinksulfat), har vist at det er behov for et felles nasjonalt system for utveksling av sporbar informasjon gjennom hele matkjeden. Et slikt felles sporbarhetssystem må dannes gjennom en samkjøring av eksisterende offentlige og private registre og registreringssystemer, eventuelt supplert med enkelte data som i dag ikke blir registrert. Landbruket har lang tradisjon for gode registre i nærings egen regi. Løsningen må derfor bygge på den omfattende erfaringen og kompetansen nærings og opparbeidet på området. Eierskap til data og hvordan datafangsten skal foregå må avklares og parallelle systemer må unngås. **Jordbrukets forhandlingsutvalg er tilfreds med at myndighetene har tatt initiativ til et forprosjekt som skal diskutere behov og mulige løsninger for å bedre sporbarheten i norsk matproduksjon. Forhandlingsutvalget forventer at dette arbeidet skjer i et nært samarbeid mellom myndigheter og alle ledd i matvarekjeden og at arbeidet får en rask fremdrift.**

Jordbrukets forhandlingsutvalg krever full åpenhet og god kommunikasjon mot forbrukerne gjennom merking av næringsmidler. Informasjon om opprinnelsesland og produksjonssted må forbrukeren enkelt finne på produktinnpakningen. Mattilsynet foreslo dette i høringsbrev av 4.juli 2005 av forskrift 21. desember 1993 nr. 1385 om merking mv. av næringsmidler, § 23a. Dette er dessverre ikke fulgt opp av Landbruks- og matdepartementet. **Jordbrukets forhandlingsutvalg krever at Landbruks- og matdepartementet snarest iverksetter Mattilsynets forslag av 4. juli 2005, slik at matvarene får en merking der produksjonsbedriftens navn oppgis på forpakningen for alle varer.**

EU er i ferd med å gjennomgå regelverket for merking av mat. Norske merkeregler er i stor grad implementert fra EU. **Jordbrukets forhandlingsutvalg ber norske myndigheter om å viderefremme våre synspunkter når det gjelder merking.**

Bruk av slam

Inntil det kan dokumenteres at det ikke er en risiko ved bruk av avløpsslam som jordforbedringsmiddel i jordbruket, anbefaler Jordbrukets forhandlingsutvalg at avløpsslam ikke brukes til dette. I dag er det for liten kunnskap om hvilke stoffer avløpsslammet inneholder, og hvilke følger disse stoffene eventuelt kan ha for jord, matkvalitet og folkehelse

på kort og lang sikt. **Jordbrukets forhandlingsutvalg vil understreke myndighetenes ansvar for å sikre et regelverk med nødvendig sikkerhet i forhold til mattrygghet og jordkvalitet på kort og lang sikt. I tillegg til den igangsatte risikovurderingen av avløpsslam brukt som gjødsel, ber vi om at myndighetene oppretter et overvåkningsprogram for å få mer kunnskap om innhold av miljøgifter i avløpsslam og norskproduserte matvekster. Finansieringen av overvåkningsprogrammet forutsettes tatt over Miljøverndepartementets budsjett.**

Dersom myndighetene etter en grundig risikovurdering skulle komme til at bruk av avløpsslam som jordforbedringsmiddel er forsvarlig, vil vi kreve at avløpsslammet utstedes med sertifikater som garanterer at det ikke inneholder stoffer som kan skade jord, matkvalitet eller folkehelse på kort eller lang sikt. Videre må myndighetene være erstatningsansvarlige dersom garantien ikke er tilstrekkelig eller brytes slik at bonden holdes skadesløs.

GMO

EUs gamle direktiv om utsetting av GMO i miljøet (90/220/EØF) gir alle avtaleparter, herunder Norge, rett til å begrense eller forby bruk og/eller salg av GMO som EU, eventuelt EØS/EFTA-landene, godkjenner, dersom de mener det innebærer helse- eller miljørisiko. Norge (og de andre EØS/EFTA-landene) har i tillegg rett til å vektlegge etikk, bærekraft og samfunnsnytte. I Soria Moria-erklæringen sier regjeringen at den vil stå fast på det unntaket vi fikk i EØS-avtalen om at norske myndigheter skal avgjøre hvilke genmodifiserte produkter som kan utsettes, markedsføres og selges i Norge. **Jordbrukets forhandlingsutvalg finner det uakseptabelt å innlemme EUs nye direktiv om utsetting av genmodifiserte organismer (GMO) i miljøet (2001/18/EF) i EØS-avtalen og norsk regelverk uten at vi fortsatt kan vektlegge etikk, bærekraft og samfunnsnytte. Videre krever Jordbrukets forhandlingsutvalg at norske myndigheter fortsatt skal avgjøre hvilke genmodifiserte mat- og fôrvarer som kan markedsføres og selges i Norge også etter at EUs nye forordning om genmodifiserte næringsmidler og fôr (1829/2003) eventuelt er innlemmet i EØS-avtalen.**

Soyamel produsert i Norge av Denofa, har stor betydning for Norges gode status for kraftfôr når det gjelder salmonella og GMO. Denofa har et omfattende kontrollprogram for å sikre at de importerte soyabønnene er GMO-frie. Soyamel produsert hos Denofa selges i markedet i konkurranse med importert soyamel. Dagens bestemmelser om tollberegning for importert soyamel medfører at Denofa ikke har mulighet til å dekke merkostnadene med sitt omfattende kontrollprogram i markedet.

LMD fremmet i juni 2005 et forslag til endring av forskrift om prisnedskrivningstilskudd, matkorntilskudd og prisutjevningsbeløp på kraftfôr under markedsordningen for korn. Endringsforslaget innebar en oppheving av den direkte koblingen mellom prisutjevningsbeløpet for proteinråvarer og GSP-tollsatsen for soyamel og ville medført at det var mulig å opprettholde norsk produksjon av soyamel. På bakgrunn av enkelte innkomne hørings svar ble forslaget imidlertid trukket tilbake. Dette var sterkt beklagelig. Konsekvensene vil bli at Denofa må oppgi sin produksjon av soyamel i Norge. Dette vil resultere i et økt press på å anvende genmodifisert soyamel i norsk kraftfôr. Disse vil være billigere på verdensmarkedet samtidig som GMO-frie og GMO-baserte produkter behandles tollmessig likt.

Jordbrukets forhandlingsutvalg krever at Landbruks- og matdepartementet snarest gjennomfører nevnte forskriftsendringen slik den ble foreslått i juni 2005 slik at norsk landbruk kan sikres GMO- og salmonellafritt kraftfôr i tiden fremover.

4 Sentrale forutsetninger for kravet

4.1 Antall årsverk og antall bruk i jordbruket

Ved beregning av antall årsverk i jordbruket er det lagt til grunn 1875 timer pr. årsverk for 2000, 1860 timer pr. årsverk i 2001 og 1845 timer pr. årsverk i 2002-2007.

Utvikling i arbeidsforbruk og antall bruk i drift.

	Bruk		Årsverk		Årsv./bruk	
	Antall	Årlig endring	Antall	Årlig endring	Antall	Avgang
2000	68 500	-3,1 %	78 900	-3,3 %	1,15	
2001	65 600	-4,2 %	75 900	-3,8 %	1,16	1,03
2002	61 900	-5,6 %	74 400	-2,0 %	1,20	0,41
2003	58 200	-6,0 %	72 000	-3,2 %	1,24	0,65
2004	55 500	-4,6 %	68 700	-4,6 %	1,24	1,22
2005	53 200	-4,1 %	66 000	-3,9 %	1,24	1,17
2006 *	51 100	-3,9 %	63 000	-4,5 %	1,23	1,43
2007 *	49 100	-3,9 %	60 300	-4,3 %	1,23	1,35

*Anslag. Kilde: Budsjettnemnda for jordbruket

Tabellen viser at fra 2000 og fram til 2005 har over 15.000 bruk og nesten 13.000 årsverk forsvunnet fra jordbruket. Budsjettnemnda for jordbruket anslår at ytterligere 4.100 bruk og 5.800 årsverk vil bli borte de to neste åra. Dette innebærer en meget sterk struktur-rasjonalisering der 28 prosent av bruka er gått ut av jordbruket i en 7-års periode. Samtidig opprettholdes produksjonen, og jordbruket er av de næringene som kan vise til størst produktivitetstvekst. Tabellen viser at gjennomsnittlig antall årsverk pr bruk er 8 prosent høyere i 2005 enn i 2000. Bruk som går ut av jordbruket har i perioden 2000-2005 i gjennomsnitt hatt noe færre årsverk enn gjennomsnittet på gjenværende bruk. **Jordbrukets forhandlingsutvalg konstaterer at Budsjettnemnda for jordbruket prognoserer med at bruk som går ut av jordbruket i 2006 og 2007 i gjennomsnitt vil ha ca 0,2 årsverk mer enn gjenværende bruk.**

4.2 Inntektsutvikling og inntektsnivå i jordbruket

4.2.1 Totalkalkylen for jordbruket

Utviklingen i vederlaget til arbeid og egenkapital i jordbruket for perioden 2000 - 2006, målt med totalkalkylen normaliserte regnskaper, går fram av tabellen under.

Tabell: Vederlag til arbeid og egenkapital, normaliserte regnskaper

År	Vederlag til arbeid og EK, mill kroner	Antall årsverk	Vederlag til arbeid og EK, kroner pr årsverk	Endring fra året før, kroner
2000	11827	78900	149899	
2001	10322	75900	135996	-13903
2002	10336	74400	138922	2929
2003	10831	72000	150425	11503
2004	10476	68700	152488	2063
2005*	10044	66000	152177	-311
2006**	9825	63000	155952	3775

Kilde: Budsjettnemnda for jordbruket 2006

Totalkalkylen er et sektorregnskap hvor skattemessige forhold ikke trekkes inn i beregningene. I år 2000 ble det innført et skattemessig fradrag i positiv næringsinntekt på 36.000 kroner. I 2002 og 2003 ble ordningen betydelig utvidet og for 2006 er maksimalt fradrag igjen økt. Inntektsvirkningen av skattefradraget er beregnet av Budsjettnemnda for jordbruket.

Tabell: Vederlag til arbeid og egenkapital, korrigert for skattefradrag

År	Vederlag til arbeid og EK, kr pr. årsverk	Inntektsvirkning av skattefradrag	Korrigert vederlag pr. årsverk	Endring fra året før, kroner
2000	149899	4400	154300	
2001	135996	8700	144700	-9600
2002	138922	10100	149000	4300
2003	150425	12300	162700	13700
2004	152488	11800	164300	1600
2005*	152177	11600	163800	-500
2006**	155952	12500	168500	4700

Kilde: Budsjettnemnda for jordbruket 2006

Tabellen viser at jordbruket har et positivt inntektsoverheng fra 2005 til 2006 før et nytt oppgjør på i alt 4.700 kroner pr. årsverk. Fra 2004 til 2005 var det et negativt overheng på i alt 500 kroner.

Det faktum at arbeidsforbruket går ned år for år er den viktigste enkeltfaktoren som bidrar til en viss økning i vederlaget pr. årsverk i den perioden som tabellen dekker. Den øverste tabellen viser at det nominelle vederlaget til arbeid og egenkapital totalt for jordbruket har gått jevnt nedover i perioden og nå faktisk ligger på et nivå som er 2,0 mrd. kroner lavere enn i år 2000. Innenfor regjeringsperioden til den forrige regjeringen ble jordbruksavtalen redusert med over 900 mill. kroner.

De viktigste elementene som påvirker utviklingen fra 2005 til 2006 på totalnivå:

- Forholdsvis stabile produksjonsinntekter – liten økning i utbetalingene av direkte tilskudd
- Økte kostnader til både uvarige og varige driftsmidler. Økningen er størst for energikostnader, kostnader i forbindelse med leasing av traktorer/redskaper og kapitalslit på maskiner og redskaper.
- Stabile realrentekostnader på lånt kapital

4.2.2 Referansebrukene

Utviklingen i vederlag til arbeid og egenkapital for referansebrukene 2004-2006 inkludert virkning av inntektsfradraget (før skatt). Kroner per årsverk.

	2004	2005	2006	2004-2005	2005-2006	2004-2006
1 Melk og storfeslakt. 16 årskyr	178753	178461	176397	-292	-2064	-2356
2 Korn. 300 dekar korn	216224	215353	208936	-871	-6417	-7288
3 Sau. 121 vinterføra sauer	123251	111194	117294	-12057	6100	-5957
4 Melkeproduksjon geit. 77 årsgæiter	188279	182918	183013	-5361	95	-5266
5 Svin og korn. 40 avlssvin + 282 daa korn	225550	191047	171260	-34503	-19787	-54290
6 Egg og korn. 3454 høner + 164 daa korn	270845	242412	257570	-28433	15158	-13275
7 Poteter og korn. 107 daa pot. + 310 daa korn	290328	291504	288471	1176	-3033	-1857
8 Storfeslakt/ammeku. 17 ammekyr	123888	120473	113085	-3415	-7388	-10803
9 Frukt/bær og sau. 37 daa frukt + 12 vf. sauer	185504	174901	166992	-10603	-7909	-18512
10 Melk og storfeslakt <15 årskyr (12)	156281	153943	149842	-2338	-4101	-6439
11 Melk og storfeslakt >15 årskyr (20)	193944	195241	192732	1297	-2509	-1212
12 Melk (de 40 største brukene) 29 årskyr	200028	202444	197808	2416	-4636	-2220
13 Melk og storfeslakt. 21 årskyr. Østl. flatbygder	187351	188193	182680	842	-5513	-4671
14 Melk og storfeslakt. 15 årskyr. Østl. andre b.	169861	168771	166069	-1090	-2702	-3792
15 Melk og storfeslakt. 26 årskyr. Agder/Rog, Jær	184746	176265	174017	-8481	-2248	-10729
16 Melk og storfeslakt. 15 årskyr. Agder/Rog., a	159728	158259	153786	-1469	-4473	-5942
17 Melk og storfeslakt. 15 årskyr. Vestlandet	179143	177262	175159	-1881	-2103	-3984
18 Melk og storfeslakt. 16 årskyr. Trøndelag	180547	180685	178696	138	-1989	-1851
19 Melk og storfeslakt. 16 årskyr. N-Norge	188490	189457	187655	967	-1802	-835
20 Korn. <400 dekar korn (226 dekar kom) Østl.	152797	148035	138198	-4762	-9837	-14599
21 Korn. >400 dekar korn (541 dekar kom) Østl.	302462	302029	303727	-433	1698	1265
22 Korn og korn/svin. 274 daa + 20 avlssv. Tr.lag	249989	225973	208977	-24016	-16996	-41012
23 Sau. 96 vinterføra sauer. Vestlandet	84725	74588	79740	-10137	5152	-4985
24 Sau. 136 vinterføra sauer. Nord-Norge	169376	158237	166238	-11139	8001	-3138
25 Sau (de 25 største brukene) 183 vf. sauer	157129	143908	152065	-13221	-5064	-5064

Kilde: Budsjettnemnda for jordbruket 2006 Utredning nr. 2

Referansebrukene viser inntektsutviklingen for ulike bruksgrupper, distrikter og produksjoner. De dokumenterer den økonomiske virkelighet som bøndene møter i hverdagen. Disse bruksresultatene viser en gjennomsnittelig inntektsnedgang fra 2004 til 2005 på snau 7000 kroner pr. årsverk, eller 6500 kr/årsverk dårligere enn totalkalkylen. Fra 2005 til 2006 viser referansebrukene en gjennomsnittlig inntektsnedgang på om lag 2500 kroner pr. årsverk, mens totalkalkylen har en økning på 4700 kroner pr. årsverk. Dette betyr at for perioden 2004 til 2006 viser referansebrukene en inntektsnedgang på om lag 9000 kroner pr. årsverk, mens totalkalkylen viser en inntektsøkning på knapt 4200 kroner pr. årsverk. Hovedforklaringen på forskjellen ligger i behandlingen av produktivitetsveksten og kapitalslitet i de to systemene.

Det går fram av tabellen at alle referansebruk med unntak av sauebrukene og bruket med korn/egg viser en beregnet nedgang i vederlaget til arbeid og egenkapital fra 2005 til 2006. Det er likevel slik at nivået på vederlaget til arbeid og egenkapital på brukene med sau ligger til dels betydelig under nivået på de andre referansebrukene. Unntaket er bruket med ammeku som også ligger på et nivå langt under gjennomsnittet for referansebrukene.

Videre kan en se at de minste melkebrukene har betydelig lavere vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk sammenlignet med de største. Forskjellene varierer, men viser over treårsperioden å være mellom kr. 40.000 og 50.000 kroner. En kan også se store ulikheter mellom landsdeler.

Størst reduksjon i vederlaget til arbeid og egenkapital finner en også i år på brukene med korn/gris i kombinasjon. Nedgangen skyldes at det fortsatt er en betydelig overproduksjon av

svinekjøtt i forhold til etterspørselen i markedet og dette presser utbetalingsprisene til produsent ned samtidig som omsetningsavgiften ligger på et høgt nivå. Normalt har disse referansebrukene ligget på topp i inntektsnivå. Selv etter en inntektsnedgang på i størrelsesorden 50. – 60.000 kroner, ligger disse brukene fortsatt over inntektsnivået på mange av de andre brukene.

Jordbrukets forhandlingsutvalg understreker at grunnlagsmaterialet, som viser inntektsutviklingen for de enkelte bruksgrupper, også må tillegges vekt ved vurdering av inntektsutviklinga og den samlede inntektssituasjonen i næringa.

4.3 Inntektsutvikling og lønnsnivå for andre grupper

Lønnsdata for andre grupper er hentet fra Rapport "Om grunnlaget for inntektsoppgjørene 2006" fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene. I rapporten går det klart fram at andre grupper som omfatter 97 prosent av alle lønnstakere i Norge, har hatt en jevn og sterk lønnsvekst de siste årene.

Lønnsutvikling pr. årsverk sammenlignet med andre grupper

År	Lønn	Lønnsvekst fra året før	
		Kroner	Prosent
2003	322.000	13.900	4,3
2004	335.500	13.500	4,2
2005	346.500	11.000	3,3
2006	359.700	13.200	3,8*
2007	374.100	14.400	4,0*

Kilde: Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene (DTBU)

*Hentet fra SSBs prognose av 10. mars 2005

Det eksisterer ulike anslag for lønnsutviklingen for lønnstakere fra 2005 til 2006. Statistisk sentralbyrå har anslått økningen til 3,8 prosent i sine beregninger av 16. mars 2006 over konjunkturtendensene for Norge og utlandet. I Nasjonalbudsjettet for 2006 er lønnsveksten fra 2005 til 2006 anslått til 3,5 prosent.

Jordbrukets forhandlingsutvalg legger til grunn en inntektsvekst for sammenligningsgruppa på 3,8 prosent i 2006 og 4,0 prosent i 2007. Dette vil gi en inntektsøkning på hhv. 13.200 kroner i 2006 og 14.400 kroner i 2007.

4.4 Kostnadsutviklingen

DTBU anslår en økning i konsumprisindeksen fra 2005 til 2006 på 2 – 2,5 prosent.

Budsjettnemnda for jordbruket har lagt til grunn en økning i konsumprisindeksen på 2,25 prosent fra 2005 til 2006. SSB har 16. mars d.å. prognosert med en økning i konsumprisindeksen på 2,6 prosent i 2006 og 1,9 prosent i 2007. **Jordbrukets forhandlingsutvalg legger til grunn en prisstigning på 1,9 prosent i 2007.**

4.5 Markeds- og produksjonssituasjonen

Vurderingene av markeds-situasjonen for 2006 bygger på rapport fra Prognoseutvalget utarbeidet i mars, samt uttalelser fra markedsregulatorne.

Tabell: Prognosert markeds-situasjon for kjøtt og egg i 2006 avrundet til nærmeste 100 tonn.

	Produksjon		Import	Engrossalg		Markeds- balanse	Avvik målpris
	Tonn	%-endring	Tonn	Tonn	%-endring	Tonn	Kr/kg
Storfe	85.300	-1,3 %	4.500 ¹⁾	91.400	0,9 %	-1.600	0
Sau/lam	24.900	-1,1 %	600 ²⁾	26.200	-3,1 %	-700	0
Gris	119.200	6,6 %	2.700 ³⁾	113.500	0,0 %	8.300	-1,35
Kylling	52.300	10,0 %	0	51.500	5,5 %	800	0
Egg	47.400	1,5 %	- ⁴⁾	47.200	1,0 %	200	0

¹⁾ Består av MUL-import på 3375 tonn storfekjøtt m/ben og minimum importkvote (WTO) på 1084 tonn

²⁾ Består av MUL-import på 200 tonn lammekjøtt, min. importkvote 206 tonn, importkvote 180 tonn fra Island

³⁾ Består av import av spekk på 1300 tonn og minimum importkvote (WTO) på 1381 tonn

⁴⁾ Det er en minst adgangskvote for import på 1.295 tonn og en tollfri kvote fra EU på 290 tonn.

Tabellen viser at for storfe og lam forventes en liten underdekning. Underskuddet av lam vil bli dekket opp av reduksjon i kommersielle lager. Utfordringen for kjøttindustrien er å få solgt mest mulig i løpet av de få ukene som kjedene kjører kampanjer for lam om høsten. Det ligger imidlertid også et stort ansvar på industrien mht. å drive produktutvikling som kan bidra til å øke salget av sau/lam gjennom hele året.

For storfekjøtt er det en underdekning på 1600 tonn pga. hull i importvernet, som senere er tettet. Det er forutsatt at en 1. halvår vil ligge 65 øre under målpris, mens det for 2. halvår vil være mulig å ta ut målprisen. Det har vært en underdekning helt siden 2002, som gradvis har blitt større. SLF har i perioder administrativt satt ned tollsatsene for å dekke opp etterspørselen av storfekjøtt med import. Analyser utført av Landbrukets Utredningskontor i forbindelse med prosjekt Storfe 2008, tyder på fortsatt økende underdekning av storfe i årene framover ved uendrede rammebetingelser.

For gris har man en betydelig utfordring med stor overproduksjon, selv med et forutsatt prisuttak på 1,35 kr/kg under målpris. Prognosen før tiltak tilsier at tilførslene vil bli 8.300 tonn over forbruket. De siste insemineringstallene viser at overskuddet kan bli enda høyere. Det brukes betydelig med omsetningsavgiftsmidler for å regulere markedet, bl.a. ved å ta ut griser med lettere vekter. Prisene vil etter prognosen bli enda lavere enn i 2005 og det er en betydelig avstand opp til målprisenivået. Markedsregulator mener det ikke vil være mulig å realisere gjeldende målpris de nærmeste årene. Jordbrukets forhandlingsutvalg understreker at over tid må målprisene være på et nivå som gjør det mulig for markedsregulator å ta ut målprisen ved markedsbalanse. Volumveksten i svineholdet er en vesentlig årsak til at vi nå er i taket for AMS i henhold til eksisterende WTO-avtale.

Markedsbalansen på egg har variert en del de senere åra. En følge av dette er at det årlig iverksettes reguleringstiltak som bekostes av næringa selv. Næringas holdning til dette tiltaket er at det er nødvendig med en konstant overproduksjon for å dekke forbruket i tider med stor etterspørsel, altså jul og påske.

Det er vanskelig å si noe sikkert om hvilke konsekvenser E.coli-saken vil få for kjøttforbruket framover. Det er også usikkert om et eventuelt utbrudd av fugleinflensa vil få større negative virkninger for salget av egg- og fjørfekjøtt.

For kumelk har man markedsbalanse, mens det forventes et overskudd på 1 mill. liter av geitmelk. Forbruket av konsummelk går fortsatt litt ned, yoghurtforbruket holder stand mens forbruket av ost øker. Importerte melkeprodukter tar stadig større andeler i markedet, særlig barneyoghurt og ost. Importen presser prisene på norskprodusert yoghurt og ost, noe som gjør det vanskelig å ta ut en høyere pris på disse produktene. For drikkemelk vil det kunne være mulig å øke prisuttaket noe.

For korn, potet og grønt utarbeides det ikke prognoser av Prognoseutvalget. 2005 regnes for å være et normalår med hensyn til avlingsnivå på korn til tross for stedvis store nedbørsmengder og utfordrende innhøsting. Prognosene for inneværende sesong indikerer at prisuttaket på korn vil ligge nært opp til målpris/styringspris for matrug og fôrkorn. For mathvete indikeres at noteringsprisen vil ligge på grensen til overnotering.

Ved utgangen av mars ble det oppnådd en potetpris på 17 øre/kg over avtalt målpris. Mens omsatt mengde pr. 1. mars 2005 var på 62 676 tonn var tilsvarende 1. mars 2006 på 57 999 tonn, dvs. at omsatt kvantum har gått ned fra forrige avtaleår. Det har også vært en del import for å dekke opp markedet.

På grøntsida er det så langt i avtaleåret tatt ut priser på eller over målpris for rapidsalat, gulrot, knollselleri, reddiker, løk, kruspersille, epler, pærer og plommer. For hvitkål, blomkål, purre, tomat, agurk, isbergsalat og rosenkål er det oppnådd priser under målpris. Det er generelt god betalingsvillighet for norskprodusert frukt og grønt i markedet.

Jordbrukets forhandlingsutvalg konstaterer at markedssituasjonen er spesielt vanskelig for gris. Best muligheter for økt målprisuttak finnes på grøntsida og for potet.

Jordbrukets forhandlingsutvalg vil påpeke at statistikk over forbruksutgiftene til norske husholdninger viser at andelen av forbruket som går til matvarer går stadig nedover og utgjør nå bare vel 10 prosent av de totale utgiftene.

4.6 Kapitalsituasjonen i LUF

Det vises til SLFs statusrapport i tilknytning til jordbruksoppkjøret 2006 om Landbrukets utviklingsfond (LUF) (Rapport nr 3/2006). Fondskapitalen i LUF består av utestående investeringslån og penger på konto i Norges Bank. Utestående investeringslån er ikke likvide, slik at den likvide beholdningen i fondet er pengene i Norges Bank. På den andre side tilligger det fondet til enhver tid et betydelig ansvar i form av innvilgede, men ikke utbetalte tilskudd/rentestøtte. Ansaret framkommer imidlertid ikke som gjeld i fondets balanse.

Tabell: Endringer i fondskapital 2005-2007. Mill. kroner

	Pr 1/1-2005	Endring	Prognosert endring		Beregnet pr 31/12-07
		2005	2006	2007	
Fondskapital	2388	-237	-175	-181	1795
<i>Herav Investeringslån</i>	<i>1504</i>	<i>-87</i>	<i>-90</i>	<i>-101</i>	<i>1226</i>
<i>I Norges Bank</i>	<i>883</i>	<i>-150</i>	<i>-85</i>	<i>-80</i>	<i>568</i>

Tabellen viser at i løpet av 3 år vil fondskapitalen bli bygd ned med nær 600 mill. kroner, eller 25 prosent. Den likvide fondskapitalen vil gå ned med 315 mill. kroner i 3-års perioden, eller 35 prosent.

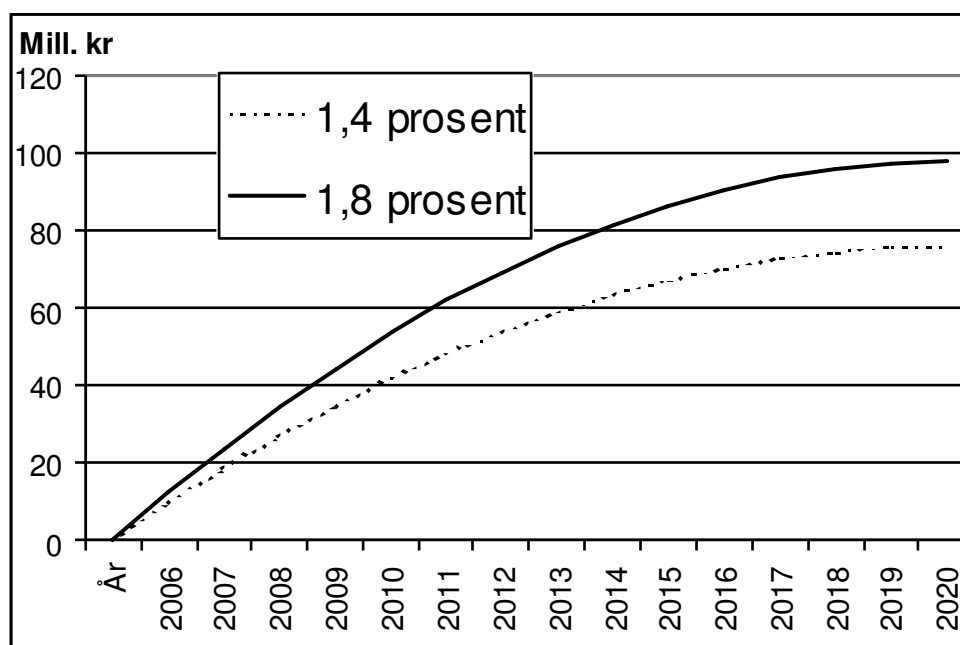
Endringene i fondets likvide midler er et resultat av endringer i: (tall i mill. kr for 2006)

• bevilgninger over og utenfor jordbruksavtalen	(+90 / +31 = +121)
• tilbakebetalinger av investeringslån	(+3)
• renteinntekter	(0)
<hr/>	
• utbetalinger av tilskudd over og utenfor jordbruksavtalen	(+45)
• utbetalinger av rentestøtte	(+10)

Ved fjorårets jordbruksoppgjør økte partene bevilgningene med 105 mill. kroner for å skape bedre balanse mellom inn- og utbetalinger i fondet. Innvilgningsrammen ble bare økt med 0,9 mill. kroner. Fra 2000 til 2006 har utbetalingene fra fondet økt med 260 mill. kroner eller 40 prosent. I samme periode har bevilgningene bare økt med 105 mill. kroner eller 17 prosent. Nettoinnbetalinger fra utestående investeringslån har riktignok økt i perioden som følge av overgang til rentestøtteordning. Dette utgjør likevel ikke nok. Jordbrukets forhandlingsutvalg konstaterer at inn- og utbetalinger fra fondet er dårligere nå enn ved årtusenskiftet.

Fondets ansvar inkl. rentestøtte er pr. 31.12.2005 på 1500 mill. kr. Ansvar økte med nesten 140 mill. kr, fortrinnsvis pga rentestøtteordningen og Mjølke- og storfeprogrammet. Innvilget lån med rentestøtte står for 55 mill. kr av det økte ansvaret.

Tabellen under viser hvordan utbetalingene til innvilget rentestøtte vil utvikle seg om gjeldende årlige innvilgningsramme videreføres med 700 mill kroner og dersom rentestøtten beregnes ut fra henholdsvis 1,4 prosent eller 1,8 prosent.

Figur: Fremskrivning av årlige utbetalinger av rentestøtte over BU-ordningen (i mill kroner)

Kilde: IN, rentestøtteberegning via støtteark

I 2004 utgjorde ansvaret 57 prosent av fondskapitalen, mens dette var steget til 70 prosent i 2005. Ansvaret for 2006 og 2007 er ikke prognosert i SLFs rapport. Dette er en svakhet. Selv om det er vanskelig å utarbeide gode prognoser for ansvaret, vil Jordbrukets forhandlingsutvalg også i år foreslå at SLF for kommende forhandlinger foretar en vurdering også av utviklingen i ansvar. SLF må foreta en fremskriving av utviklingen i ansvar som påhviler LUF gjennom investeringer. Framskrivninga bør være på minimum 10 år. Jordbrukets forhandlingsutvalg blir ikke overrasket om ansvaret ved utgangen av 2007 overstiger fondskapitalen.

Jordbrukets forhandlingsutvalg konstaterer at den likvide fondskapitalen i LUF har blitt bygd kraftig ned over flere år, og vil bli bygd videre ned de nærmeste år. Dette er alvorlig. Vi vurderer likevel at det fortsatt er mulig å tære noe på egenkapitalen på kort sikt, uten at dette vil få konsekvenser for betalingsforpliktelser. På lengre sikt er det imidlertid helt nødvendig at en får balanse mellom innbetalinger og utbetalinger av fondet. Dette gjelder ordninger både innenfor og utenfor jordbruksavtalen.

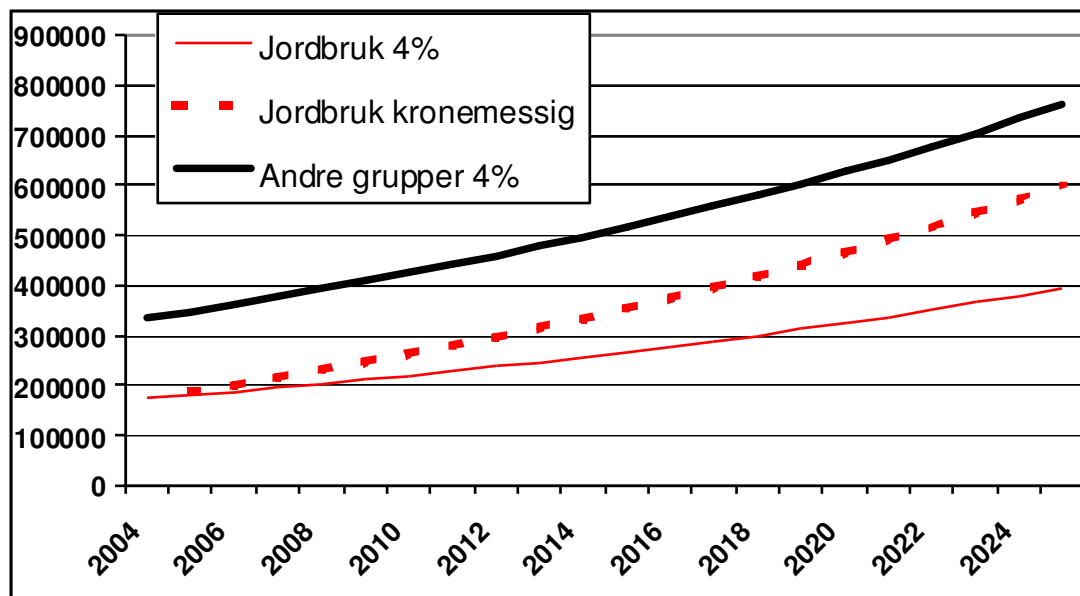
5 Krav til inntekt

5.1 Inntektsutvikling på linje med andre grupper

Det vises til kapittel 3.3.1 Politiske føringer, der Stortingets mål for inntektsutviklingen i jordbruket og Regjeringserklæringens ambisjoner er sitert. Regjeringen uttaler at den vil ”sikre utøvere i landbruket inntektsutvikling og sosiale vilkår på linje med andre grupper” og videre

”sikre et landbruk med en variert bruksstruktur over hele landet. Strukturprofilen må styrkes.”

Når regjeringa i Soria Moria- erklæringa sier at *strukturprofilen må styrkes*, tolker Jordbrukets forhandlingsutvalg det dit hen at en vil sette inn mottiltak til den utflating av virkemidlene som har skjedd de siste årene. Når regjeringa sier at de vil *sikre et landbruk med en variert bruksstruktur over hele landet*, tolker Forhandlingsutvalget dette slik at regjeringa ikke ønsker å gå videre på den politiske målsetting om en todeling med nisje eller volumproduksjon, men i stedet framheve mangfold og styrking av familiejordbruket. Når regjeringa sier at de vil *sikre utøvere i landbruket inntektsutvikling og sosiale vilkår på linje med andre grupper*, ligger i det en forpliktelse i å øke inntektsmulighetene for bøndene ut over en kronmessig lik inntektsutvikling på linje med andre grupper i samfunnet samt styrke velferdsordningene. Jordbrukets forhandlingsutvalg konstaterer at denne Regjeringen har et høyere ambisjonsnivå for inntektsutviklingen i jordbruket enn den forrige Regjeringen. **Forhandlingsutvalget legger til grunn at vi for denne stortingsperioden vil få en kursendring i landbrukspolitikken, der en også vil ta vesentlig mer hensyn til den varierte bruksstrukturen i jordbruket i utformingen av virkemiddelbruken.**

Figur 3. Inntektsutvikling 2004-2025 for jordbruket og andre grupper ved 4 prosent inntektsvekst.

Figuren viser at dersom andre grupper får en inntektsvekst på 4 prosent årlig over en 20-årsperiode, vil inntektsgapet mellom jordbruket og andre grupper øke med over 200.000 kroner. Etter Jordbrukets forhandlingsutvalg sin oppfatning, er dette ikke en inntektsutvikling på linje med andre grupper. Ved en kronemessig lik inntektsvekst som andre grupper, vil

avstanden til andre grupper forbli 190.000 kroner i hele perioden. Inntektsutviklingen har mao. vært lik.

For at ikke inntektsgapet til andre grupper skal øke, krever Jordbrukets forhandlingsutvalg at det må legges til rette for at jordbruket gis mulighet til en kronemessig lik inntektsutvikling som andre grupper.

Ved Stortingets behandling av St. meld. nr. 19 (1999-2000) er flertallet opptatt av å sikre rekruttering til næringa gjennom inntektsmuligheter og sosiale vilkår, jfr. kap. 3.2. Forhandlingsutvalget mener at et inntektsnivå som ligger mer enn 190.000 kroner under andre grupper, er et uforsvarlig lavt økonomisk nivå for næringa og ikke tilstrekkelig for å sikre rekrutteringen. Inntektsnivået påvirker også i stor grad av gangen av bruk.

Jordbrukets forhandlingsutvalg forutsetter at jordbruket gjennom årets forhandlinger også gis muligheter for å redusere det store inntektsgapet til andre grupper i samfunnet.

5.1.1 Stortingets merknad om produktivitetsvekst

Flertallet i Næringskomiteen (alle unntatt Frp) uttalte følgende ved behandling av jordbruksoppgjøret 2003:

”Dette flertallet viser til de strukturendringene som har skjedd i landbruket. Dette flertallet finner det naturlig at jordbruket får beholde en vesentlig del av produktivetsgevinsten. Dette kan sikre en mer akseptabel og sammenlignbar inntektsutvikling, samtidig som produktivetsgevinsten blir en drivkraft som kommer næringen til gode.”

Stortingets merknad er blitt fulgt opp av partene ved de siste to jordbruksoppgjørene. Partene har imidlertid ikke konkretisert hvor stor andel av produktivetsgevinsten som jordbruket har fått beholde. Ved fjorårets jordbruksoppgjør utgjorde 250 mill. kroner av ramma på 450 mill. kroner ”en nivåheving og jordbrukets andel av produktivetsgevinsten”.

Ved behandlingen av jordbruksoppgjøret 2005 uttrykte et flertall bestående av alle partier unntatt Frp følgende:

”Dette flertallet ser positivt på at en vesentlig del av produktivetsgevinsten beholdes som et bidrag til en videreutvikling av sektoren, og har merket seg at avtalepartneme i sluttprotokollen tabell 1 pkt. B ikke har kvantifisert omfanget av produktivetsgevinsten i forhold til nivåhevingen totalt for landbrukssektoren.”

Jordbrukets forhandlingsutvalg krever at Stortingets merknader følges opp også i årets forhandlinger, slik at en vesentlig del av produktivetsgevinsten ved framtidige strukturendringer i jordbruket beholdes som økt inntekt i jordbruket. Forhandlingsutvalget forventer at produktivetsgevinsten konkretiseres.

En oppfølging av Stortingets merknad må innebære at en vesentlig del av den beregnede inntektsveksten som en følge av redusert antall bruk og årsverk skal beholdes av jordbruket, og derfor ikke komme som et fradrag i beregning av den økonomiske ramma. Komiteens merknad er svært tydelig på at dette skal sikre en: *”mer akseptabel og sammenlignbar inntektsutvikling”*.

5.2 Rammekrav

Ved fastsetting av rammen ved årets jordbruksforhandlinger legger Jordbrukets forhandlingsutvalg til grunn at forhandlingene skjer for avtaleåret 2006/2007 på basis av beregnede inntekter og kostnader i jordbruket i Totalkalkylen for jordbruket.

På grunnlag av materiale fra Budsjettnemndas materiale for kostnadsutviklingen i jordbruket legger Jordbrukets forhandlingsutvalg en volumendring for alle kostnader på -0,7 prosent. SSB har prognostisert en endring i realrente i 2007 til 1,1 prosent.

Jordbrukets forhandlingsutvalg har foretatt en vurdering inn i 2007 av kostnadssida; volumer og priser. En har tatt hensyn til at jordbruket i henhold til Totalkalkylen for jordbruket har et positivt overheng på om lag 2.300 kr/årsverk inn i avtaleåret 2006/2007, dvs halvparten av den beregnede inntektsveksten på 4.670 kr/årsverk i 2006.

Jordbrukets forhandlingsutvalg krever følgende for avtaleåret 2006/2007:

- **Jordbruket skal ha dekket kostnadsveksten fra 2006 til 2007**
- **Jordbruket skal ha en kronemessig lik inntektsutvikling som andre grupper**
- **Jordbruket skal ha et ekstra lavinntekstillegg for å sikre rekrutteringen**
- **Jordbruket skal beholde 80 prosent av arbeidsproduktivitetsgevinsten**

I oppbyggingen av krav til inntektsramme har forhandlingsutvalget lagt følgende til grunn:

- 4,0 prosent inntektsvekst for andre grupper i 2007
- 1,9 prosent kostnadsvekst i 2007
- en reduksjon i antall årsverk på 2.700 fra avtaleåret 2005/2006 til 2006/2007

Ut i fra de nevnte forutsetningene gir dette følgende inntektsramme i mill. kroner:

Kostnadsøkning 1,9 prosent av 19,2 mrd. kr.	365
Kostnadsøkning målpris punkt - prod.pris 1,9 % av 2,3, mrd. kr.	45
Volumendring alle kostnader - 0,7 prosent	-135
Realrentendring (1,1 prosent * 31,9 mrd. kr)	350
Behov for kostnadsdekning	625
Kronemessig lik inntektsutvikling som andre grupper	
korrigert for overheng (12000 kr/årsv. * 61.650 årsv.)	740
Inntekstillegg lavinntektsgrupper (om lag 7.000 kr/årssv.)	440
Statens andel av arbeidsproduktivitetsframgangen i jordbruket	-85
SUM krav om økte inntektsmuligheter = Rammekrav	1.720

Kravet gir grunnlag for en inntektsvekst på 17.700 kr/årsverk etter at kostnadene har fått sin dekning. Jordbruket får da beholde 340 mill. kroner av produktivitetsframgangen.

5.3 Finansiering av kravet

Jordbrukets forhandlingsutvalg vil finansiere kravet på følgende måte for avtaleåret 2006-2007:

Målprisøkninger	40 mill. kroner
Varig økning kap. 1150/reduuerte inntekter kap. 4150	1.380 mill. kroner
<u>Endringer i jordbruksfradraget</u>	<u>300 mill. kroner</u>
<u>SUM</u>	<u>1.720 mill. kroner</u>

En detaljert oversikt over foreslåtte endringer i priser og tiltak er gitt i vedlegg 1.

5.4 Målpriser

Jordbrukets forhandlingsutvalg understreker betydningen av å opprettholde et sterkt importvern for å kunne oppnå markedsbalanse og uttak av målpris i det norske markedet.

Jordbrukets forhandlingsutvalg konstaterer at økte målpriser de siste jordbruksoppkjørene kombinert med volumvekst av gris og kylling, har ført til at en nå er i taket for AMS i henhold til gjeldende WTO-avtale. Dette vil kunne bli et problem i 2006.

Vi viser til jordbruksavtalen i 2005, der det ble bestemt at markedsordningen for fjørfe skal avvikles fra 01.01.2007. **For å være innenfor taket for AMS i 2006, foreslår Jordbrukets forhandlingsutvalg at målprisen for fjørfe oppheves fra 01.10.2006.**

Forhandlingsutvalget legger fram et krav som ligger innenfor gjeldende WTO-avtale.

Det er et viktig mål for jordbruket å forsyne markedet med jordbruksprodukter vi har naturgitte forutsetninger for å produsere. Jordbrukets forhandlingsutvalg mener at kostnadsveksten og deler av inntektsveksten primært bør tas gjennom et prisuttak i markedet. Målprisene må reflektere dette. **Over tid må målprisene være på et nivå som gjør det mulig for markedsregulator å ta ut målprisen ved markedsbalanse.**

Fordelingen av målprisøkningen på 40 mill. kroner er gjort ut fra en markedsmessig vurdering for hvilke sektorer det er mulig å ta ut økte målpriser. Det vises for øvrig til kapittel 4.5 for omtale av markeds- og produksjonssituasjonen.

Tabell: Jordbrukets forhandlingsutvalg forslag til målprisendringer

Produkt	Gjeldende målpris kr pr. liter/kg	Målprisendring Kr pr. liter/kg
Melk, ku og geit	3,82	0,01
Storfe	40,13	-
Gris	27,22	-1,00
Sau/lam	44,00	2,00
Egg	13,60	0,26
Fjølfekjøtt	25,01	-
Poteter	2,25	0,15
Grønnsaker		3,00 %
Frukt		3,00 %
Norsk matmel		0,04

5.5 Overføringer over kapittel 1150

5.5.1 Ledige midler.

Ledige midler oppstår fordi utbetalte midler over kap. 1150 er lavere enn budsjettet på overførbare poster under fjorårets jordbruksavtale.

Jordbrukets forhandlingsutvalg legger til grunn at disponeringen av ledige midler fra 2005 holdes utenom finansieringen av den økonomiske rammen, etter samme prinsipp som ved fjorårets jordbruksavtale.

Ledige midler fra 2005 budsjettet

Det vises til "Forbrukerprognoser" til jordbruksforhandlingene 2006, oversendt oversikt fra LMD over Statsregnskapet for 2005, justert forbruksprognose i brev fra SLF av 20.04.2006 og ytterligere justert forbruksprognose i brev fra SLF av 21.04.2006. Forhandlingsutvalget har tatt hensyn til belastningsfullmakt på 1 mill. kroner (post 77.15) for å dekke utestående krav om tilskudd til funksjonstesting av sprøyter gjennomført i 2005..

Tabell: Oversikt over ledige midler fra 2005 og prognoser for forbruket i 2006 (mill. kroner)

	2005	2006	Sum
Post 50	0	0	
Post 70	11,280	13,379	
Post 73 (overslagsbevilgning)	(-33,966)	(-21,767)	
Post 74	29,277	75,906	
Post 77	1,449	-0,362	
Post 78	25,148	10,054	
Sum overførbare poster	67,154	98,977	166,131

Det framgår at det står igjen 67,154 mill. kroner i ubrukte midler fra 2005 regnskapet som kan overføres. Av disse er 7,512 mill. kroner "forhåndsdisponert" i følge SLF. Det framgår videre at det er 98,977 mill. kroner som er mulig å omdisponere på andre poster for budsjettåret 2006. **Jordbrukets forhandlingsutvalg legger til grunn at 166 mill. kroner kan disponeres i 2006.**

I rapporten på s.10 ber SLF om at det "forhåndsdisponerte" beløpet blir overført til disposisjon på de samme underposter det var mindreforbruk i 2005. Begrepet "forhåndsdisponert" i dette tilfelle er lite dekkende. I all hovedsak er dette midler som ikke er brukt opp på budsjettåret for det formålet det var tenkt brukt. Jordbrukets forhandlingsutvalg anser disse 7,512 mill. kronene som like overførbare til andre formål som de resterende 59,642 mill. kronene. Det kan likevel være gode grunner til at midlene overføres de samme underposter som det var mindreforbruk i 2005.

Forhandlingsutvalget foreslår å disponere 166 mill. kroner som følger:

- **”Forhåndsdisponert” i 2006 jfr. SLF 7,5 mill. kroner:**
 - **5,4 mill. kroner til DMK, etter anbefaling fra SLF**
 - **0,43 mill. kroner til faglige tiltak miljøprogram. Pga at kostnadene kommer senere enn planlagt. Post 74.17**
 - **0,95 mill. kroner til IKT – Handlingsplan SLF. Pga at kostnadene kommer senere enn planlagt. Post 74.17**
 - **0,73 mill. kroner til post 77.15 Tilskudd til kvalitets og salgsfremmende tiltak. Sluttutbetaling i januar 2006**
- **2,0 mill. kroner til avsetningstiltak honning**
- **1,5 mill. kroner til seminastasjon for geit**
- **1,0 mill. kroner til ”Inn på Tunet”, jfr kap 6.4**
- **2,0 mill. kroner til datatomografi. Norsvin**
- **4,0 mill. kroner til Eliteplantestasjonen Sauherad, jfr. kap 7.6**
- **2,5 mill. kroner til forsknings- og utredningsprosjekter på kostnadseffektive bygningsløsninger**
- **50 mill. kroner for å styrke likviditeten på LUF¹**
- **LUF tilføres 32,9 mill. kroner gjennom ompostering fra poster som det er prognosert underforbruk på. Midlene øremerkes de fylkesvise BU-midlene. De fylkesvise tildelingsrammene for 2006 heves tilsvarende**
- **Det prognoserte underforbruket på 18 mill. kroner post 74.11 Driftstilskudd utbetales på juniutbetalingen for driftstilskuddet gjennom en prosentvis lik heving av alle satser**
- **Det prognosert underforbruket på 45,0 mill. kroner på post 74.14 Tilskudd til husdyr og post 78 Velferdsordninger, utbetales på juniutbetalingen for husdyrtilskuddet gjennom en prosentvis lik heving av alle satser**

¹ Det er en forutsetning at det settes av midler også utenfor jordbruksavtalen for å styrke kapital situasjonen på LUF. Det må tas tilsvarende ansvar for fondskapitalen over statsbudsjettet som partene gjør innenfor jordbruksavtalen. Alternativt må innvilgningsrammene utenfor jordbruksavtalen settes ned.

5.5.2 Endringer på kapittel 1150 for 2007

Inntekter til jordbruket over kapittel 1150 er en avgjørende forutsetning for å opprettholde matproduksjonen og ikke minst for å sikre produksjon av andre goder, slik som kulturlandskap, miljø og levende bygder. Ved de siste 4 jordbruksoppgjørene har budsjettoverføringene blitt redusert med ca 900 millioner kroner. Forhandlingsutvalget vil samtidig peke på at jordbruksavtalens andel av statsbudsjettets utgiftsside har blitt betydelig redusert de siste årene.

Jordbrukets forhandlingsutvalg krever økte overføringer over kapittel 1150 på til sammen 1.371 mill. kroner for 2007 og reduserte inntekter på kap. 41.50 på 9 mill. kroner. Fordelingen av disse er vist i vedlegg 1.

5.6 Utvidelse av inntektsfradraget for jordbruket

Siden 2000 har jordbruket hatt et inntektsfradrag. Ved jordbruksoppgjøret 2002 ble partene enig om å utvide inntektsfradraget med virkning fra 1/7-2002. Ved behandling av

inneværende Statsbudsjett, vedtok Stortinget en ytterligere utvidelse av inntektsfradraget for inntektsåret 2006.

I dag er inntektsfradraget i jordbruket bygd opp som følger:

- For næringsinntekt fra jordbruket mellom 0 og 36.000 kroner gis det et fradrag på 100 prosent
- For næringsinntekt fra jordbruket mellom 36.000 kroner og 222.842 kroner gis det et fradrag på 19 prosent. Maksimale fradrag utgjør 71.500 kroner.
- Det gis kun ett fradrag pr foretak.

Inntektsfradraget inngår i forhandlingsmaterialet fra Budsjettnemnda, og tas hensyn til ved beregning av inntektsramme ved fastsetting av jordbruksoppgjøret. Jordbrukets forhandlingsutvalg finner det naturlig å ta opp endringer i inntektsfradraget i forbindelse med jordbruksforhandlingene.

Ihht skattelovens § 2-11 kan ektefeller dele inntekt etter faktisk arbeidsinnsats. Ved at det bare gis ett fradrag pr foretak, er dagens inntektsfradrag for jordbruket diskriminerende for ektefeller. En slik utforming av inntektsfradraget harmoniserer dårlig med andre fradrag i skattesystemet, f. eks minstefradraget. Når begge ektefellene tar aktiv del i drifta, oppfattes det ikke som rettferdig at bare den ene ektefellen får fradraget. Som oftest vil dette være mannen. I et samfunn som Norge der hensynet til likestillingen vektlegges, kan ikke vi se at dagens utforming av inntektsfradraget i jordbruket bidrar til likestilling i jordbruket.

Fradraget på 36.000 kroner har stått uendret siden inntektsfradraget ble innført i 2000. Regnet pr årsverk vil en heving av grunnbeløpet relativt sett ha størst betydning for små og mellomstore bruk.

Fiskerne har et eget inntektsfradrag, men maksimalt fradrag er høyere enn for jordbruket. Fradraget for fiskerne er i dag på maksimalt 80.000 kroner.

Jordbrukets forhandlingsutvalg krever følgende endringer i inntektsfradraget for jordbrukere:

- **inntektsfradraget for jordbruket gjøres personlig og omfatter alle som har næringsinntekt fra gården**
- **grunnbeløpet heves fra 36.000 kroner til 50.000 kroner.**

Endringene i inntektsfradraget gjøres gjeldende fra 1/7-2006, og gis halv virkning for inntektsåret 2006 og full virkning for inntektsåret 2007.

En konsekvens av forslaget er at en må ha 163.157 kroner i næringsinntekt for å få maksimalt fradrag.

Skattestatistikken viser at det pr 2002 var levert 60.000 næringsoppgaver med næringsinntekt fra jordbruket. Av disse var 12.200 (20,3 prosent) med negativ næringsinntekt, dvs 47.800 virksomheter med overskudd. 36.000 virksomheter med overskudd er registrert med bruker og ektefelle. 12.000 virksomheter hadde i 2002 fordelt inntekten, dvs. 1 av 3 ektefeller. En må forvente at antall ektefeller som fordeler næringsinntekt vil øke dersom inntektsfradraget i jordbruket gjøres personlig. Legger en til grunn en økning fra at 33 prosent av ektefellene fordeler næringsinntekt til at 50 prosent av ektefellene fordeler næringsinntekt, vil forslaget over gi en samlet proveny på 200 mill. kroner.

Jordbrukets forhandlingsutvalg legger til grunn en provenyeffekt av en utvidelse av inntektsfradraget i jordbruket på 200 mill. kroner, tilsvarende 300 mill. kroner regnet før skatt.

5.7 Økonomiske utslag av kravet.

Det er foretatt beregninger av sekretariatet i Budsjettnemnda for jordbruket på referansebrukene av utslagene av kravet. Beregningene er vist i vedleggene 2 og 3.

6 Hovedprioriteringer

6.1 Struktur på virkemiddelbruken

Flertallet i Næringskomiteen (alle unntatt Frp) uttalte følgende ved behandling av jordbruksoppgjøret 2003:

” Dette flertallet viser til at den store bruksavgangen kan gå ut over målsettingen for norsk landbruk, nemlig at det skal være matproduksjon i hele landet. I tillegg skal kulturlandskap ivaretas, sysselsetting og bosetting opprettholdes og et miljøvennlig landbruk, både i liten og stor skala, skal drives i hele landet. Det multifunksjonelle landbruket er sterkt understreket i Regjeringens framlegg i WTO-forhandlingene, og dette flertallet mener vi nå må være svært oppmerksomme på dette i framtidige forhandlinger, slik at vi fortsatt kan hevde å ha et multifunksjonelt landbruk. ”

Jordbrukets forhandlingsutvalg er enig i næringskomiteens bekymring over den store bruksavgangen, og vil peke på at denne langt overskrider behovet for en moderat strukturutvikling slik det er uttrykt i St.meld. nr. 19 (1999-2000). Stadig flere bruk slutter med husdyrhold, og det tradisjonelle driftsmønsteret blir mer og mer borte.

I Soria- Moria erklæring uttaler Regjeringen at en vil:

”sikre et landbruk med en variert bruksstruktur over hele landet. Strukturprofilen må styrkes, kanaliseringspolitikken skal opprettholdes og driftstilskuddsordningen gis en klarere distriktsprofil.”

Jordbrukets forhandlingsutvalg registrerer at flere landbrukspolitiske styringsmekanismer de siste årene har vært under sterk omlegging. Det er foretatt en rekke større endringer, særlig i vilkårene for melkeproduksjon. Disse endringene vil innebære store strukturelle endringer i årene framover. Fordi endringene har vært mange, store og kommet hyppig, er det umulig å forutse sumeffektene av alle de endringer som er foretatt. I tillegg har overføringene til jordbruket blitt redusert med nærmere 1 mrd. kroner de siste fire årene. Dette har satt ytterligere fart på struktur- og omstillingsskruen i norsk landbruk. **Jordbrukets forhandlingsutvalg mener omsillingstakten i norsk landbruk nå er uforsvarlig høy.**

Forhandlingsutvalget mener bedrede inntektsmuligheter i jordbruket er den viktigste faktoren for å bremse strukturutviklingen. Inntektsnivået i næringa må ligge på et nivå som gjør det motiverende å drive, og at gårdene i seg selv kan gi en akseptabel inntekt på linje med samfunnet omkring. Dette alene er imidlertid ikke nok. Andre sentrale verktøy som påvirker strukturutviklingen må også være på plass. Tilskuddsordningene må ha en strukturprofil som gjør det mulig med tradisjonell gårdsdrift for både små og større bruk. Likeledes er det behov for et regelverk som setter klare begrensinger i muligheten for å utvide produksjonen i retning av et industrialisert landbruk. Dette gjelder i første rekke konsesjonsregler for kraftfôrbaserte produksjoner og kvotereguleringen i melkeproduksjonen.

Mange bruk har et nedslitt produksjonsapparat og står overfor et viktig valg; investeringer for framtida eller nedleggning. Andre bruk har foretatt investeringer som ikke er avskrevet, og som en ønsker å utnytte i flere år framover. Spesielt i melkeproduksjonen ser man at det nå i all hovedsak investeres i driftsbygninger med produksjonskapasitet på 4 ganger eller mer av dagens gjennomsnittlige kvotestørrelse. Bygningene har en teknologi som muliggjør en vesentlig bedre effektivitet enn i ”gjennomsnittsfjøset”. Jordbrukets forhandlingsutvalg har ingen ambisjoner om å snu den teknologiske utviklingen. Vi er imidlertid opptatt av at de som

også tidligere har satt inn kapital i næringa med tanke på å ha jordbruk som inntektsutkomme i flere år, skal kunne fortsette som bonde.

Til årets jordbruksforhandlinger vil Jordbrukets forhandlingsutvalg gjøre følgende grep for å bremse strukturutviklingen:

- bedre inntektsmulighetene i jordbruket vesentlig (j.fr kap 5)
- prioritere økte inntektsmuligheter for bruk i gjennomsnittskategorien gjennom å styrke strukturprofilen på virkemidlene
- beholde og i tillegg sette strengere begrensinger i kvotereguleringen for melkeproduksjonen (j.fr kap 7.4)
- legge til rette for at også mindre investeringer blir tilgodesett med investeringsvirkemidler (j.fr kap 6.4)
- øke grunnbeløpet i jordbruksfradraget med 14.000 kroner til 50.000 kroner og gjøre jordbruksfradraget personlig (j.fr kap 5.6)

Videre i dette kapittelet vil vi gå nærmere inn på det andre kulepunktet.

6.1.1 Forslag til endret strukturprofil på virkemidlene

Innenfor dagens virkemiddelsystem er det i all hovedsak husdyrtilskuddene, arealtilskuddet og driftstilskuddet som har en strukturell innretning med høyere satser for de første enhetene. Innretningen på disse virkemidlene er viktig for å ivareta driftsgrunnlaget for små og mellomstore bruk.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår å styrke strukturprofilen og målrette midlene sterkere mot små og mellomstore bruk gjennom en kombinasjon av å:

- splitte opp dagens satsintervaller i flere intervaller
- heve satsene for de første og midlere enhetene
- endre innslagspunktene for i større grad å treffe familiebrukene. Dette gjelder:
 - Arealtilskudd for grønnsaker og frukt og bær
 - Driftstilskudd og Husdyrtilskudd for ammeku

I forbindelse med jordbruksoppgjøret 2005 uttrykte et flertall i næringskomiteen bestående av Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet følgende om virkemiddelbruken i forhold til oppfylning av landbrukspolitiske mål:

”Flertallet vil understreke at en variert bruksstruktur av et visst omfang er en nødvendig forutsetning for å oppfylle målet om å bevare hovedtrekkene i bosettingsmønsteret. Det vil være vanskelig å oppfylle dette målet dersom utviklingen i retning bruksnedlegging ikke bremses. Det forutsetter igjen en landbrukspolitikk som ivaretar varierte brukstyper og bidrar til produksjon i alle deler av landet.”

Jordbrukets forhandlingsutvalg er enig i dette og vil understreke at en landbrukspolitikk som skal ivareta varierte brukstyper og som skal bidra til produksjon i alle deler av landet trenger, et bredt sett av målrettede virkemidler.

Med bl.a. begrunnelse i forenkling, har intervaller blitt slått sammen og dyregrupper gitt felles tilskuddssats. **Jordbrukets forhandlingsutvalg mener at forenkling av virkemiddelbruken må være underordnet behov for større grad av målretting. Om en tilskuddsordning har 2 eller 3 intervaller er verken enklere eller vanskeligere å forholde seg til.**

Tilskuddsutmålingen skjer ved hjelp av dataprogrammer som er i stand til å håndtere intervallgrenser.

Bunnfradraget

Alle foretak som mottar produksjonstilskudd trekkes i dag 5.000 kroner i bunnfradrag. Ved at det er en omsetningsgrense på 30.000 kroner for at jordbruksforetak er berettiget produksjonstilskudd, har man definert hva som er næringsvirksomhet og jordbruksavtalens virkeområde.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår derfor at bunnfradraget fjernes i løpet av to år. For 2007 reduseres bunnfradraget med 2.500 kroner.

Driftstilskudd sau

Forhandlingsutvalget foreslår å innføre et eget driftstilskudd til sau fra og med 2007.

- Det gis tilskudd til inntil 75 sauer over 1 år pr. besetning. Det stilles krav om at bruket har minimum 10 sauer over 1 år for å ha rett til driftstilskudd. Besetninger som har 11 sauer over 1 år og mer for utregnet driftstilskudd for alle dyr
- Tilskuddet settes til 100 kroner per vinterfôra sau eller maksimalt 7.500 kroner pr. besetning
- Tilskuddet gis ikke til foretak som mottar driftstilskudd til mjølkekyr, mjølkegeit eller ammekyr

Driftstilskudd ammeku

Kun 37 foretak av drøye 4.200 foretak med ammeku oppnår fullt driftstilskudd.

Innslagspunktet for maksimalt driftstilskudd for ammeku ligger for høyt.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår

- **å redusere innslagspunktet for maksimalt driftstilskudd fra dagens grense på 50 ammekyr ned til 40 ammekyr.**

Arealtilskudd korn

Forhandlingsutvalget finner det rimelig at en også for korn har et tilskuddssystem som tar hensyn til småskalulempen. Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår derfor å etablere en strukturprofil på arealtilskuddet for korn. Vi foreslår å splitte arealtilskuddet i 2 intervaller, 0-800 dekar og over 800 dekar. Arealtilskuddet foreslås økt med 15 kr/daa i alle soner i intervallet 1-800 dekar. For areal utover 800 dekar videreføres satsene som i dag.

Arealtilskudd potet.

Forhandlingsutvalget finner det rimelig at en også for potet har et tilskuddssystem som tar hensyn til småskalulempen. Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår derfor å etablere en strukturprofil på arealtilskuddet for potet. Vi foreslår å splitte arealtilskuddet i 2 intervaller, 0-150 dekar og over 150 dekar. Arealtilskuddet foreslås økt med 30 kr/daa i alle soner i intervallet 0-150 dekar. For areal utover 150 dekar videreføres satsene som i dag.

Arealtilskudd for grønnsaker.

Arealtilskudd for grønnsaker gis i dag opp til 30 dekar. Kulturlandskapstilskuddet gis for alt areal. Bare 41 prosent av grønnsaksarealet er berettiget arealtilskudd. Resterende areal er på foretak med mer enn 30 dekar grønnsaker.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår:

- **å etablere et nytt intervall på 31-60 dekar for arealtilskudd grønnsaker med halv sats av satsene i intervallet 0-30 dekar. Satsene i intervallet 0-30 dekar foreslås økt med 100 kr/daa. For areal utover 60 daa gis det fortsatt ikke arealtilskudd, kun kulturlandskapstilskudd.**

Med dette forslaget vil beregningsmessig 60 prosent av grønnsaksarealet være tilskuddsberettiget arealtilskudd.

Arealtilskudd frukt og bær.

Arealtilskudd for frukt og bær gis i dag opp til 30 dekar. Kulturlandskapstilskuddet gis for alt areal.

I likhet med grønnsaksproduksjonen har også frukt- og bærproduksjonen vært i utvikling siden grensene på 30 dekar ble satt, om ikke like kraftig. 67 prosent av frukt og bær arealet er berettiget arealtilskudd. Resterende areal er på foretak med mer enn 30 dekar frukt og bær.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår

- **en utvidelse av dagens intervall fra 0 til 30 daa opp til 40 daa. Arealtilskuddet i dette intervallet foreslås økt med 100 kr/daa til 600 kr/daa i Sør-Norge og 1.200 kr/daa i Nord-Norge. For areal utover 40 daa gis det fortsatt ikke arealtilskudd, kun kulturlandskapstilskudd.**

Med dette forslaget vil beregningsmessig 75 prosent av frukt- og bærarealet være tilskuddsberettiget arealtilskudd.

Arealtilskudd grovfôr

Satsene for arealtilskudd grovfôr foreslås økt med 16 kr/daa i intervallet 0-200 dekar. Utover 200 dekar er det ikke lagt inn noen økning. Også i "nullsonen" sone 2, er det lagt inn en økning på 16 kr/daa. Forhandlingsutvalget finner det urimelig at mindre grovfôrprodusenter i sone 2 ikke skal få ta del i økte inntektsmuligheter gjennom økte arealtilskudd på lik linje med bønder andre steder i landet.

Distriktsgrisen

Utviklingen viser at bruk med små besetninger er kraftig redusert til fordel for færre og større besetninger. "Distriktsgrisen" er imidlertid viktig som tilleggsproduksjon på små bruk og for å bevare dagens slakteristruktur. Volumet som svinekjøttet utgjør er viktig for slakteriene selv i områder med relativt lite svin.

For avlsgris foreslår en å heve intervallet til å omfatte de første 35 dyr (fra 25) og øke satsene med 306 kr/dyr, som vil gi et tilskudd per dyr i intervallet 1-35 dyr på totalt 900 kr/avlsgris i Sør-Norge og 1187 kr/dyr i Nord-Norge. Dette vil styrke mindre besetninger, som i hovedsak er lokalisert i distriktene og kan bidra til å redusere den store avgangen av svineproduksjon hos denne type bruk.

Husdyrtilskudd til storfe

Forhandlingsutvalget finner det rimelig at en for storfe har et tilskuddssystem som i større grad enn i dag tar hensyn til småskalulempen. Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår å splitte opp intervallet for andre storfe i intervallet 0-50 storfe, 50 til 250 storfe. Satsene for 0-50 storfe foreslås økt med 73 kr/dyr, satsene i intervallet 51-250 storfe foreslås uendret.

Husdyrtilskudd til sau

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår å øke husdyrtilskuddet med 17 kr/sau for de første 75 sau over 1 år.

Husdyrtilskudd til melkegeit

Satsene for husdyrtilskudd til melkegeit foreslås økt med 180 kr/geit for inntill 125 geiter. Utover 125 geiter er det ikke lagt inn noen økning.

Husdyrtilskudd for ammeku

For ammeku har Jordbrukets forhandlingsutvalg valgt å styrke økonomien særlig opp til 25 ammekyr. Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår derfor å:

- heve satsene i intervallet 17-25 ammekyr med 916 kr/daa. Ny sats blir 2.500 kr/ammeku.

6.2 Velferdsordningene

Jordbrukets forhandlingsutvalg viser til Stortingets behandling av St. meld. nr. 19 (1999-2000) "Om norsk landbruk og matproduksjon" hvor et bredt flertall sluttet seg til følgende inntektsmål for jordbruket:

"For å sikre at landbruket skal kunne utføre de mangesidige samfunnsoppgavene som næringen er tildelt, mener et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, næringen må tilbys inntektsmuligheter og sosiale vilkår som sikrer rekrutteringen til næringen."

Og videre:

"Dette flertallet mener det må føres en aktiv landbrukspolitikk som sikrer aktive utøvere i jordbruket en inntektsutvikling og sosiale vilkår på linje med andre grupper i samfunnet."

Forhandlingsutvalget viser videre til Regjeringens Soria- Moria erklæring der en vil:

"sikre utøvere i landbruket inntektsutvikling og sosiale vilkår på linje med andre grupper."

Sosiale vilkår betyr i denne sammenheng først og fremst muligheten for ferie og fritid, sikkerhet ved sykdom og pensjon. Gode velferdsordninger er av stor betydning for landbruket, ikke minst for rekrutteringa. Undersøkelser viser at velferdsordninger, ved siden av inntekt, spiller en avgjørende rolle når beslutning skal tas om en skal satse på en framtid i næringa eller ikke.

Forhandlingsutvalget viser videre til Regjeringens Soria- Moria erklæring der en vil:

"gi velferdsordningene en spesiell prioritet gjennom forslag til bedre avløserordninger og sikring av ferie og fritidsmuligheter."

Jordbrukets forhandlingsutvalg understreker betydningen av gode velferdsordninger både i forhold til trivselen i bondeyrket, rekruttering til næringa og muligheter for ferie, fritid og avlastning i et yrke som i stadig større grad har utviklet seg til et "enmanns-

yrke”. Forhandlingsutvalget har som mål med årets jordbruksforhandlinger å få bedret velferdsordningene betydelig. En styrking av velferdsordningene har derfor høy prioritet ved årets jordbruksforhandlinger.

6.2.1 Tilskudd til avløsning ved sykdom mm.

Det er viktig med gode ordninger som sikrer at drifta i landbruksforetaket går sin gang selv om en eller flere av de som står for drifta til vanlig er syk. Dette gjelder både å få tilgang til avløser og å unngå økonomiske problemer som følge av at man er nødt til å leie inn hjelp. Den reelle kostnaden med å ha avløser under sykdom ligger betydelig høyere enn hva dagsatsen for sykdomsavløsning dekker. En egen andel på 3-400 kroner pr dag er ikke uvanlig. Etter en lengre sykdomsperiode er risikoen til stede for at en bruker kan havne i økonomisk uføre fordi gården er holdt i drift med innleid hjelp.

Innenfor grøntsektoren har økt spesialisering medført at også disse produsentene har helårs sysselsetting. Blir disse produsentene syke i perioden oktober til april, har de ikke rett på å få refundert utgifter til leid hjelp.

I dag vil man ikke få tilskudd til leie av avløser dersom denne er ektefelle/samboer til en som henter næringsinntekt fra foretaket. På relativt mange landbruksforetak er det i dag den ene ektemake/samboer som står for denne virksomheten, mens den andre parten arbeider full stilling utenfor foretaket. I mange tilfeller hvor vedkommende som driver landbruksvirksomheten blir syk, må den andre ektefelle/samboer på grunn av store vansker med å skaffe annen avløser ta seg fri fra sitt arbeid for å avløse i landbruksforetaket. I dag gis det ett tilskudd til avløsning ved sykdom uansett driftsomfang på foretaket. Dette fører til for foretak hvor begge ektefeller/samboere blir syke samtidig, at det ikke gis tilskudd til dekning av utgifter til innleie av flere avløsere. Tilsvarende gjelder også foretak hvor flere har inngått driftssamarbeid, for eksempel i samdrifter. I tilfeller hvor den ene ektefelle/samboer, eller deltaker i et samarbeidsforetak, får tilskudd til avløserutgifter i forbindelse med fødselpermisjon, vil den/de andre i foretaket således ikke ha mulighet for å søke om tilskudd til avløsning ved sykdom.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår at:

- satsene for tilskudd ved sykdom mm. heves med ca. 40 prosent. Maksimal tilskuddssats ved sykdom mm. blir etter dette 1.200 kr/dag.
- også frukt- og grønnsaksprodusenter med helårsvirksomhet kan få refundert avløserutgifter ved sykdom i hele året.
- når ektefelle/samboere ikke henter næringsinntekt fra foretaket, og avløsningen organiseres som et arbeidsgiver / arbeidstakerforhold mellom ektefelle/samboere, skal en ha rett til refusjon av avløserutgifter ved sykdom
- det åpnes for å gi flere tilskudd i tilfeller der flere sykdomstilfeller oppstår samtidig på samme foretak.

Forslag til nye satser ved forskjellig driftsomfang. Tallene i parentes viser dagens satser.

Tilskudd til avløsning ved sjukdom	Veksthus	Svangerskap / sykdom
Tilskudd ferie og fritid, kr	Areal i kv.m.	Maks tilskudd pr. dag
5.000-12.000	285-714	(290) 400
12.001-18.000	715-1071	(430) 600
18.001-24.000	1072-1429	(570) 800
24.001-30.000	1430-1786	(710) 1000
Over 30.000	over 1786	(850) 1200

Bevilgningen for 2006 er 147,8 mill. kroner. SLF har prognosert et forbruk i 2007 på 146,0 mill. kroner. Forslaget krever en økt bevilgning på 58,3 mill. kroner i forhold til dagens bevilgning.

6.2.2 Tilskudd til avløsning ved ferie og fritid

Norges Bondelag forhandlingsutvalg ser det som svært viktig å ha gode ordninger som gjør det mulig for de som driver et landbruksforetak også har mulighet til ferie og fritid.

Tabellen under viser utvikling i maksimalsatsen for tilskudd for avløsning ved ferie og fritid sammenliknet med lønnsutviklingen for avløsere med 6 års praksis, i perioden etter at St. meld. nr. 19 (1999-2000) har virket. I tillegg har en lagt til grunn 7,5 timers arbeidsdag, og beregnet hvor mange dager med ferie og fritid en kan få i løpet av 1 år dersom man er berettiget maksimalsatsen. Det er forutsatt en lønnsvekst fra 2005 til 2006 på 3,5 prosent

År	Max. Beløp	% økning	Timelønn	% økning	Inkl. sos avg	Kostnad/dag	Dager/år
2000	48500		103,60		146,90	1102	44
2001	50000	1,03	107,30	1,04	152,15	1141	44
2002	50000	1,03	113,10	1,09	160,38	1203	42
2003	50000	1,03	116,65	1,13	165,41	1241	40
2004	50000	1,03	119,55	1,15	169,52	1271	39
2005	50000	1,03	121,65	1,17	172,50	1294	39
2006	50000	1,03	125,91	1,22	178,54	1339	37

Tabellen viser at maksimalbeløpet for tilskudd til avløsning ved ferie og fritid har økt med 3 prosent siden 2000, mens lønnskostnadene for avløsning har økt med 22 prosent. Inkludert sosiale avgifter innebærer dette at det koster 240 kr mer pr dag å ha en avløser enn for 6 år siden. Mens maksimalbeløpet dekket opp avløsning i 44 dager i løpet av et år i 2000, er dette redusert med 7 dager til 37 dager nå i 2006. Jordbrukets forhandlingsutvalg vil understreke at i samme periode har andre grupper i samfunnet fått styrket sine sosiale vilkår, bl.a. gjennom innføringen av en 5. ferieuke.

Det vises til Stortingets behandling av St. meld. nr. 19 (1999-2000):

”Dette flertallet mener det må føres en aktiv landbrukspolitikk som sikrer aktive utøvere i jordbruket en inntektsutvikling og sosiale vilkår på linje med andre grupper i samfunnet.”

og videre til Regjeringens Soria- Moria erklæring der en vil:

”sikre utøvere i landbruket inntektsutvikling og sosiale vilkår på linje med andre grupper.

Jordbrukets forhandlingsutvalg konstaterer at det i perioden 2000 til 2006 ikke er ført en landbrukspolitikk som sikrer aktive utøvere i jordbruket sosiale vilkår på linje med andre grupper i samfunnet.

Forhandlingsutvalget registrerer videre at satsene for ammeku ikke står i rimelig forhold til satsene for andre dyreslag, sett i forhold til arbeidsforbruket. Også satsene for ender og livkyllinger er betydelig dårligere enn for andre fjørfe.

Jordbrukets forhandlingsutvalg ønsker å rette opp den skjevhet som har skjedd i utviklingen av denne ordningen. Forhandlingsutvalget foreslår derfor:

- **Å heve alle satser for avløser ved ferie og fritid med 20 prosent**
- **Satsene for ammeku foreslås hevet til samme sats som for avlsgris og hest.**
- **Satsene for ender og livkyllinger foreslås hevet til samme sats som for gjess / kalkun**

Tabell med forslag til nye satser:

Dyreslag	Intervall	Sats kr/dyr	Ny sats kr/dyr
Melkeku	1-8	2800	3360
	over 8 dyr	1900	2280
Storfe	alle dyr	405	486
Melkegeiter	1-40	665	798
	over 40 dyr	445	534
Ammekyr		518	960
Sauer over 1 år/ammegeiter		352	422,4
Avlsgriser		800	960
Slaktegriser		28	34
Verpehøns og avlsdyr av ender, kalkuner og gjess		7	8,4
Hester alle dyr		800	960
Avlskaniner		200	240
Gjess / kalkuner		2,4	2,9
Ender / livkyllinger		0,6	2,9
Slaktekyllinger		0,3	0,4
Revetisper		222	266
Mink-/ildertisper		65	78
Maks sats		50000	60000

Bevilgningen for 2006 er 1071,8 mill. kroner. SLF har prognosert et forbruk i 2006 på 1055,0 mill. kroner og i 2007 på 1039,0 mill. kroner. Forslaget krever en økt bevilgning på 175 mill. kroner i forhold til dagens bevilgning.

6.2.2.1 Forskuttering av avløserutgifter

Innføring av moms på avløsertjenester skapte store likviditetsproblemer for bøndene. Videre er utbetalingstidspunkter og antall utbetalinger pr år for refusjon av avløserutgifter endret en rekke ganger siden 1999. Resultatet av endringene har medført at den enkelte bruker må forskuttere et større beløp nå enn tidligere, opptil 1,5 år etter at utgiftene er påløpt, noe som forverrer likviditetsproblemene dramatisk.

Selv om ikke satsene for tilskudd til avløsning ved ferie og fritid har gått ned, er reaksjonen fra de fleste gårdbrukere at ordningen er betydelig svekket i forhold til tidligere. Dette skyldes først og fremst at en må forskuttere lønninger langt fram i tid før tilskuddet utbetales.

For å bedre likviditeten ved lang forskuttering av avløserutgifter foreslår Jordbrukets forhandlingsutvalg:

- **Det innføres en søknadsomgang for tilskudd til avløserutgifter 20. august basert på dokumentasjon for 1. halvår. Dette utbetales i januar og kan være maks 50 prosent av antatt årsbeløp. En delig søknad sendes som i dag og utbetales så raskt som teknisk mulig**

6.2.3 Landbruksvikar

Etter at kommunene i 2000 fikk en stor del av det økonomiske ansvaret for landbruksvikaren, ble bevilgningen redusert med nesten 30 mill. kroner fra 50,3 mill. kroner til 20,5 mill. kroner i 2001. Endringen medførte at flere kommuner valgte å redusere eller legge ned tilbudet om landbruksvikarer. I fjor ble ordningen styrket, ved at tilskuddet til kommunene ble økt med 50 prosent. Samtidig ble administrasjonstilskuddet til avløserlagene fjernet. De økte satsene slår først inn på utbetalingene i 2007. Det er for tidlig å kunne si om satsøkningen har ført til at flere kommuner gir tilbud om landbruksvikarer. Bevilgningen for 2006 er 13,0 mill. kroner. SLF har prognosert et forbruk i 2006 på 11,5 mill. kroner og i 2007 på 17,0 mill. kroner. Det ligger mao ingen forventinger om økt tilslutning til ordninga fra SLF sin side.

Ordningen med landbruksvikarer er et viktig sikkerhetsnett for gårdbrukere når det oppstår sykdom. Det er beklagelig at mange bønder står uten dette sikkerhetsnettet, fordi tilbudet med landbruksvikar har blitt ofret fordi den økonomiske situasjonen for mange kommuner er anstrengt. Forhandlingsutvalget mener det må være et mål at alle bønder som har rett på produksjonstilskudd har like muligheter for å få hjelp i krisesituasjoner, uavhengig av geografi eller kommuneøkonomi.

Det vesentligste av avløsning under sykdom blir administrert av avløserlaga. I flere tilfeller har også avløserlaga påtatt seg å administrere landbruksvikaren. Avløserlagene ønsker å ansette landbruksvikarer i kommuner som ikke har landbruksvikarer, under forutsetning av at de får et beredskapstilskudd tilsvarende dagens kommunale tilskudd.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår at fra 1/1-2007 er:

- **Avløserlagene berettiget tilskudd til landbruksvikarer på lik linje med kommunene, i de kommuner som ikke har landbruksvikar**
 - *Laget må være registrert i Brønnøysundregistret som BA og ha registrert revisor*
 - *Laget må være godkjent av FMLA*
 - *Grunnlaget for tilskudd i lagets nedslagsområde:*
 - *30-50 tilskuddsberettigede foretak 50 % tilskudd*
 - *51-75 tilskuddsberettigede foretak 75 % tilskudd*
 - *76-100 tilskuddsberettigede foretak 100 % tilskudd*
 - *Utover 100 tilskuddsberettigede foretak gis 1 tilskudd pr 100 tilskuddsberettigede foretak, oppad begrenset til 3 tilskudd*
 - *Alle foretak, uavhengig av medlemskap i avløserlaget eller ikke, har samme rett på landbruksvikartjenester*

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår å sette av 17 mill. kroner til ordningen for 2007 i tråd med SLFs prognose. En må forvente et økt antall landbruksvikarer, og dette vil medføre et økt behov i 2008.

6.2.4 Landbrukets HMS-tjeneste

Landbrukets HMS-tjeneste er avgjørende for utvikling av HMS i landbruket og for å oppnå en nedgang i helseskadene og antall yrkesdødsfall i næringa. Ulykkes- og skadesituasjonen i landbruket er ikke tilfredsstillende. Jordbrukets forhandlingsutvalg mener det må settes nye mål for næringas HMS-arbeid og at arbeidet må vitaliseres og fornyes. Det er derfor nødvendig å sette inn ekstra ressurser for å få en tydelig, målrettet og effektiv satsing på HMS og skadeforebygging i 2007. **Jordbrukets Forhandlingsutvalg foreslår at tilskuddet til Landbrukets HMS-tjeneste økes med 1 mill. kroner til dette arbeidet. Forhandlingsutvalget forventer at den prosessen HMS-tjenesten nå er inne i, bidrar til å sikre at HMS-arbeidet skjer på en kostnadseffektiv måte.**

6.2.5 Tidligpensjonsordningen for jordbrukere

Ordningen med tidligpensjon for jordbrukere er etter hvert blitt godt kjent og har stabilisert seg på et nivå med en årlig utbetaling på 125 mill. kroner. Satsene har bare blitt økt en gang siden etableringen i 1/1-1999. Da økte satsene med 6 prosent. Riktignok har beløpet som kan tjenes uten avkorting blitt økt betydelig. Siden 1999 har den generelle prisveksten i samfunnet vært ca 15 prosent.

Forhandlingsutvalget legger til grunn at også de som mottar tidligpensjon for jordbrukere skal ha en utvikling i sosiale vilkår på linje med samfunnet for øvrig.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår at

- **satsene for tidligpensjon for jordbrukere øker med**
 - **10.000 kroner for enbruker, til 100.000 kroner**
 - **16.000 kroner for tobruker, til 160.000 kroner**

Forslaget krever en økt bevilgning på 10,6 mill. kroner. Det foreslås satt av 135,5 mill. kroner til ordningen for 2007.

6.3 Beitebruk – åpent kulturlandskap

Norsk kulturlandskap er skapt gjennom kampen for tilværelsen og produksjon av mat. Landskapet bærer preg av århundregammel bruk gjennom bl.a. rydningsrøyer, styvingstrær, klopper, veier, utløer, flora og fauna. De siste årene har man gjennom begrepet "det multifunksjonelle landbruket" bygget et forståelsesgrunnlag for hvordan landbrukets matproduksjon også skaper fellesgoder som for eksempel kulturlandskap, levende bygder og biologisk mangfold, samt opprettholder deler av vår kulturarv. Denne koplingen mellom matproduksjon og fellesgoder er en bærebjelke i vår landbrukspolitik og for landbrukspolitikens legitimitet.

En rekke planter og dyr har sine hovedleveområder i kulturlandskapet, både i inn- og utmark. Av de vel 3000 artene som er oppført på den nasjonale lista for truede og sårbare arter i norsk natur, er nær 30 prosent knyttet til kulturlandskapet.

Det understrekes at et levende kulturlandskap krever produksjon. Et landskap der det ikke lenger skjer produksjon er ikke et kulturlandskap, men et museumslandskap. Et av Norges viktige særpreg, både for landets egne innbyggere og turister, ligger i at landskapet preges av autentisitet der kultur og natur møter hverandre. Landet er bygd og landskapet brukes. I St.meld. nr. 24 (2000-2001) "Om miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand" framgår det bl.a. følgende om kulturlandskap: *"Et helhetlig og levende kulturlandskap sikres best gjennom aktiv landbruksdrift der en vedlikeholder kulturminner, biologisk mangfold og rekreasjonsmuligheter."*

Reiselivsnæringa fremhever naturen og det åpne kulturlandskapet når de skal forklare hva som selger Norge som reisemål internasjonalt. Det er i mange tilfeller en nær sammenheng mellom miljøgoder og næringsutvikling. Både gårdsturisme og lokalt produserte matvarer er ofte knyttet opp mot miljøgoder i landbruket. Et levende kulturlandskap er dermed også en forutsetning for utvikling av bygdeturismen.

Norges Bondelag gjennomfører årlig en meningsmåling om nordmenns holdning til norsk jordbruk. Resultatene av undersøkelsene viser at de tre viktigste grunnene til å støtte norsk jordbruk er:

- levende bygdesamfunn
- mat med norsk kvalitet
- et vakkert kulturlandskap

Sett på denne bakgrunn er det helt avgjørende at norsk landbruk også framover klarer å levere det åpne og levende kulturlandskapet som storsamfunnet etterspør. Med det lave inntektsnivået og den dårlige inntektsutviklingen, er Jordbrukets forhandlingsutvalg bekymret for om jordbruket fullt ut vil være i stand til å oppfylle Stortingets målsettinger framover. For å sikre et aktivt landbruk med variert bruksstruktur over hele landet og forhindre gjengroing av kulturlandskapet, mener forhandlingsutvalget det er helt avgjørende å styrke det generelle inntektsnivået i jordbruket.

I melkeproduksjonen skjer det en rask utvikling i struktur og bruk av ny teknologi. For enkelte store løsdriftsfjøs settes effektiv drift som hovedmål og driftsoppleggene tilpasses deretter. Det innebærer at beiting nedprioriteres. Siden 2001 har arealstatistikken vist en nedgang i jordbruksarealet i drift. Den økende gjengroingen av kulturlandskapet er en betydelig utfordring i store deler av landet. Nedleggelse av bruk samt økte krav til effektivitet medfører at grasressurser både i inn- og utmarka ikke lenger blir benyttet som beite. I en del jordbruksområder er det ikke lenger etterspørsel etter arealene på bruk som legges ned.

Nylig publiserte resultater fra 3Q-prosjektet tyder på at gjengroing ikke bare skjer i utkantstrøk, men også foregår i de sentrale fylkene rundt Oslofjorden. NIJOS har kartlagt at i Østfold, Oslo, Akershus og Vestfold går årlig nesten 12.000 dekar kulturlandskap ut av drift. I Oppland er hele 12prosent av jordbruksarealet klassifisert som potensielt gjengroingsareal. Jordbrukets forhandlingsutvalg finner situasjonen bekymringsfull.

NIJOS har påpekt at gjengroingen er i en tidlig fase og derfor lettere å snu. Når skogen tar overhånd, er det en langt vanskeligere jobb å vinne kulturlandskapet tilbake. Jordbrukets forhandlingsutvalg mener det er meget viktig at det settes inn tiltak tidlig nok til at utviklingen kan snus.

I Soria Moria erklæringen står følgende:

”Virkemiddelbruken må stimulere til økt beiting med husdyr for å kunne opprettholde et åpent kulturlandskap.”

**Jordbrukets forhandlingsutvalg deler regjeringens syn på betydningen av virkemidler som stimulerer til beiting, da beitebruk er det mest effektive tiltaket for å hindre gjen-
groing. I tillegg til å styrke inntektsmulighetene i storfe-, geit- og saueholdet, er det derfor nødvendig med tiltak som stimulerer til økt beitebruk.**

I mange områder gror verdifulle kulturlandskap i innmark igjen fordi det ikke er lønnsomt å bruke disse til beite. Dette er områder i tilknytning til garder som ofte selv ikke har egen drift og er avhengig av at andre ønsker å bruke dem. Et nasjonalt beitetilskudd også for kulturbeite, vil styrke bruken av landskapet og virke utfyllende i forhold til bruken av SMIL-midler. Vi vet dessuten at transaksjonskostnadene knyttet til nasjonale generelle virkemidler er små og at dette derfor er meget kostnadseffektive virkemidler. Ved å stimulere beitebruken gjennom økte tilskudd kombineres to viktige elementer av jordbrukspolitikken: Det styrker både økonomien i grovforbasert husdyrhold og felles godeproduksjonen. Slik sett oppfyller tiltaket sentrale mål for landbruket.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår å styrke økonomien i grovforbasert husdyrhold gjennom å innføre et nasjonalt beitetilskudd til dyr som beiter i kulturlandskapet. Det settes av en ramme på totalt 225 mill. kroner.

For å kvalifisere til et nytt beitetilskudds innmarksdel, må husdyra beite i minst 8 uker på innmark. Videre opprettholdes stimulering til bruk i utmark. Det betyr at et foretak kan motta tilskudd for beite både på innmark og utmark i samme sesong for de samme dyrene. På denne måten vil en verdsette den beitingen husdyr gjør på innmark, samtidig som vi får stimulert til maksimal beiteeffekt gjennom bruk både i inn- og utmark for dem det er aktuelt for.

Et beitetilskudd betinger at dyra faktisk går på beite, og ikke i en opptråkket luftegård. Det må derfor ligge et beitearealkrav bak hvert husdyr, for at det skal være berettiget beitetilskudd.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår følgende satser og arealkrav til det nye beitetilskuddet i kulturlandskapet:

• Melkeku og ammeku:	300 kr/ku	5,0 dekar beiteland pr ku
• Annet storfe:	140 kr/ku	2,5 dekar beiteland pr dyr
• Sau og lam	45 kr/dyr	1,0 dekar beiteland pr dyr
• Geit og annet småfe	140 kr/dyr	1,0 dekar beiteland pr dyr
• Andre grovfôrettere, inkl. hjort	140 kr/dyr	2,5 dekar beiteland pr dyr

Det settes et øvre tak på hvor mye beitetilskudd det enkelte foretak kan motta på 30.000 kroner pr. foretak.

Jordbrukets forhandlingsutvalg legger til grunn at beitetilskuddet notifiseres i grønn boks i WTO.

6.4 Økt verdiskaping i landbruket

Investeringsvirkemidlenes omfang, utforming og innretning er et av de mest sentrale virkemidler for utviklingen av strukturen og fordelingen av produksjonen i norsk landbruk. Hvordan disse midlene innrettes og tildeles enkeltbønder innen tradisjonelt landbruk, står derfor sentralt i hvordan norsk landbruk vil utvikle seg framover.

Tilgang på kapital er vesentlig i forbindelse med utvikling av tradisjonelt landbruk og nye næringer i tilknytning til landbrukseiendommene. Kapitalslitet er større enn investeringene, og nye offentlige krav for hold av husdyr vil kreve store investeringer i landbruket i årene som kommer. Samtidig har nye næringer på gårdsbruk behov for kapital som risikoavlastning, fordi risikoen for bonden ved utviklingen tilleggsnæringene er stor. BU-ordningen har stor søkning, og mange får avslag på sine søknader.

Det vises videre til I Soria-Moria erklæringen hvor Regjeringen uttaler at en vil:

”prioritere dyrevelferd og bedre kapitaltilgangen i næringen slik at nye krav til dyrevelferd og fornyelse av driftsapparatet kan imøtekommes. Ordninger må utformes på en slik måte at man samtidig ivaretar målet om mangfold og variasjon i bruksstørrelse.”

Med bakgrunn i dette mener Jordbrukets forhandlingsutvalg at det må avsettes mer midler til investeringer ved årets jordbruksoppgjør.

6.4.1 Overordnede føringer – nasjonale strategier og retningslinjer

Fra 2005 har beslutningene om bruken av BU-midlene blitt tatt i det regionale partnerskapet gjennom de fylkesvise strategiene for næringsutvikling. Dette har ført til en regionalisering av politikktutforming, hvor føringer som tidligere har blitt lagt på nasjonalt plan nå blir utformet regionalt. Samtidig ble flere sentrale føringer for bruken av midlene fjernet i 2005, bl.a.

- Tak for maksimalt tilskudd pr søker
- Tak for maksimal rentestøtte pr søker
- Andelen av midlene som skulle brukes til tradisjonelt landbruk og utviklingstiltak

LMDs strategi for næringsutvikling ”Landbruk – mer enn landbruk” blir utdypet i de fylkesvise strategiene for næringsutvikling.

For 2006 gjelder følgende formålsparagraf for BU-midlene:

”Formålet med forskriften er å legge til rette for næringsutvikling som danner grunnlag for langsiktig, lønnsom verdiskaping og desentralisert bosetting med utgangspunkt i landbrukets ressurser generelt og landbrukseiendommene spesielt.

Forskriften skal også legge til rette for et landbruk der kvinner og menn gis like muligheter.”

Selv om de regionale strategiene kun har vært operative i vel ett år, ser vi allerede uheldige utslag av den nye modellen. Regionaliseringen av beslutningsmyndighet har ført til store ulikheter mellom fylkene, med tanke på øvre og nedre grense for støttebeløp og hvilke typer tiltak som kan støttes. Enkelte fylker har innført egne økonomiske grenser for hvor store investeringene må være for at søker skal være tilskuddsberettiget. Dette medfører at tiltak kan få tilskudd i et fylke, men ikke i andre på bakgrunn av fastsatte regionale strategier, samt ulik praksis ved behandling av søknadene i fylkene. **Jordbrukets forhandlingsutvalg frykter at**

enkelpersonsforetak i økende grad faller utenfor rammene for tilskudd og rentestøtte-lån til investeringer i tradisjonelt landbruk som et resultat av dette. Jordbrukets for-handlingsutvalg kan ikke se at en slik utvikling er i tråd med de mål Stortinget har satt for et landbruk med en variert brukstruktur over hele landet.

Forhandlingsutvalget mener at investeringsmidlene som brukes i tradisjonell næring må brukes til å styrke alle bruk som har behov for fornying av driftsapparatet på bruket, og legge til rette for en økt grad av sysselsetting og grunnlag for bosetting og utvikling i distriktet. Framtida til norsk landbruk og landbrukets mulighet for å fylle viktige samfunns mål, er truet om det ikke legges til rette for økt vekst og utvikling også på små og mellomstore bruk.

Det er også mulig for de ulike fylkene å satse på ulike produksjoner, uten å ta hensyn til den nasjonale markedsbalansen. Det er problematisk hvis offentlige investeringsmidler bidrar til en overproduksjon som blir meget kostbar for alle produsenter i landet.

Forhandlingsutvalget registrerer at det i enkelte fylker er en ensidig prioritering av store bruk og samdrifter i melkeproduksjonen. Dette er en utvikling som forhandlingsutvalget mener er uheldig og bekymringsfull. Det er ikke akseptabelt at tradisjonelle familiebruk ikke får tilgang til nødvendige investeringsvirkemidler. **Jordbrukets forhandlingsutvalg mener det må legges føringer for at også små og mellomstore bruk skal ha mulighet til å få støtte til sine investeringer, og at den sterke prioriteringen av store bruk og samdrifter innen melkeproduksjonen må bremses.**

For å kunne overvåke utviklingen i bruken av BU-midler, må systemet med rapportering i henhold til de resultatindikatorene som Innovasjon Norge tidligere har brukt og som er fastsatt på bakgrunn av målsettinger i gjeldende landbrukspolitik (St. melding 19 (1999-2000) fortsette. Dette gjelder i forhold til:

- Utvikling av tradisjonelt landbruk
- Utvikling av nye næringer i tilknytting til landbrukseiendommer
- Legge til rette for økt kvinneandel i landbruket, både som eiere og drivere
- Rekruttering av ungdom/ ungdomstiltak.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår:

- **det avsettes mer midler til investeringer**
- **det må legges sentrale føringer på bruken av midlene. Spesielt er det viktig at midler i større grad enn i dag innrettes mot familiebrukene. Samtidig må en sikre at bruken av investeringsvirkemidlene ikke setter sterkere fart i strukturutviklingen i norsk landbruk.**
 - **Investeringer for å møte utfordringene med nye krav i det økologiske regelverket må prioriteres ved tildeling av investeringsvirkemidler**

- Fylkene skal ikke kunne fastsette en nedre økonomisk grense for hvilke tiltak som kan få innvilget BU-støtte. Det er betydelige behov for fornying av driftsapparatet på ulike produksjonseenheter og alle produsenter skal ha lik rett til tilskudd og lån
- Det gjeninnføres en øvre grense for hvor store tilskudd som kan løyves per søknad. Grensen fastsettes til 600.000 kroner per søknad
- Melk- og storfeprogrammet slås sammen med de fylkesvise BU-midlene fra 2007
- Ved behandling av søknader om BU-midler til tilskudd eller rentestøttelån til utviding av kjøttproduksjon, skal det foretas en kritisk vurdering i forhold til markeds- og produksjonssituasjonen nasjonalt
- IN pålegges å utarbeide årlige prognoser for fremtidig utbetaling av BU- midler til rentestøtte gitt ulik rente.

Forhandlingsutvalget foreslår at innvilgningsrammen for BU-midlene økes med 60 mill. kroner for 2007. I tillegg settes det av 20 mill. kroner for å få bedre balanse mellom inn- og utbetalinger fra fondet.

Landbruks- og matministeren legger opp til en gjennomgang av strategien "Landbruk- mer enn Landbruk" høsten 2006 som skal gjelde fra 01.01.2007. Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår at det nedsettes en partssammensatt arbeidsgruppe som får ansvaret for denne gjennomgangen.

Arbeidsgruppen gis følgende mandat:

Arbeidsgruppen skal

- gjennomføre en evaluering av mål og strategier for bygde- og næringsutviklingen og foreslå nye retningslinjer for bruk BU-midlene i jordbruket.
- vurdere kriteriene for fordeling av de fylkesvise BU-midlene

Nye retningslinjer skal nedfelles i BU-forskriften og gjøres gjeldende fra 1.1.2007. Arbeidet med revidering av den sentrale strategien skal være ferdig innen 31.10.2006. Fylkene får i etterkant frist til 28. februar 2007 med å utvikle nye strategier for bruk av BU-midlene. Det må stilles midler til disposisjon regionalt for dekking av faglagenes kostnader i forbindelse med deltakelse i arbeidet med revideringen av de fylkesvise strategiene.

6.4.1.1 Risikolån

I Soria Moria erklæringen har Regjeringen spesielt pekt på behovet for kapital til næringslivet og distriktene spesielt. En del landbrukseiendommer i distriktene har problemer med å få finansiert utbyggingssjekter innen tradisjonelt landbruk eller utvikling av tilleggsnæringer, fordi alternativ verdien av anleggene og pantegrundet på gården er for lavt. Innovasjon Norge har muligheter til å gi risikolån til prosjekter innenfor øvrig næringsliv, men ifølge KRDs retningslinjer, gjelder denne ordningen ikke for landbruket. I forbindelse med jordbruksforhandlingene i fjor ble det etablert en risikolånsordning samt rentestøttefond for å finansiere prosjekter i og i tilknytning til primærproduksjonen i landbruket. Midler til taps- og rentestøttefondene finansieres løpende fra de fylkesvise BU-midlene.

Jordbrukets forhandlingsutvalg krever at ordningene endres slik at Innovasjon Norges ordning med risikolån til næringslivet også gjøres gjeldende for landbruket.

6.4.1.2 Rentestøtte

Rentestøtteordningen er en viktig ordning, fordi den er med på å senke kostnadene ved låneopptak i tradisjonelt landbruk og nye næringer. Ordningen må derfor videreføres også i 2007. SLFs prognose tilsier at 35,4 mill. kr. vil bli utbetalt over rentestøtteordningen i 2007, mot 30 mill. kr i 2006.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår at

- **rammen for rentestøtteordningen på 700 mill. kroner videreføres i 2007**
- **vilkårene knyttet til rentestøtteordningen holdes uendret.**

6.4.2 Fondsavsetninger miljøinvesteringer

Landbruket har fortsatt betydelige utfordringer knyttet til investeringer i miljø- og dyrevelferd. Endringer i offentlige krav til dyreholdet krever store investeringer for å tilpasse seg de nye kravene. Jordbrukets forhandlingsutvalg vil spesielt peke på endrede krav til bur i eggproduksjonen, og skjerpede krav til økologisk dyrehold, j.fr kap 7.1 og 7.5. Regjeringen har i Soria Moria erklæringen også understreket spesielt utfordringer som knytter seg til å bedre dyrevelferden.

Innenfor miljøsidene er det også behov for investeringer knyttet til både ytre og indre miljø. Denne typer investeringer vil i liten grad øke inntjeningen og bedre driftsresultatet i drifta. Derfor er det viktig at en kan sette inn virkemiddel som bidrar til å redusere den økonomiske belastningen ved investeringen.

Det er viktig å utvikle ordninger som både reduserer kapitalkostnadene knyttet til investeringen, øker egenfinansieringsvevnen og som likviditetsmessig binder minst mulig kapital. I tillegg er det rimelig at også staten bidrar til å dekke noe av kostnadene knyttet til de pålagte investeringene.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår at det etableres en mulighet for å foreta skattemessige fondsavsetninger i landbruket knyttet til investeringer i miljø og dyrevelferd. Ordningen skal bl.a. omfatte investeringer til:

- **Husdyrgjødsellager**
- **Endringer som følge av endra offentlige krav til dyrevelferd**
- **Indre og ytre arbeidsmiljø**
- **Energisparende tiltak i veksthus**
- **Grøfting**

Ordningen gis følgende utforming:

- Skattemessig avsetning av inntil 25% av årlig næringsinntekt
- Maksimalt avsetningsbeløp 500.000 kroner
- 50 % av avsetning bindes i bank
- 65 % av avsetning gis betinget skattefritak ved investering i fast produksjonsutstyr, 35 % gis endelig skattefritak

6.4.3 Nye næringer

I ”Soria Moria” erklæringen understreker Regjeringen at Norge skal være en av de ledende, innovative, dynamiske og kunnskapsbaserte økonomier i verden innenfor de områder hvor vi har fortrinn. Det skal utvikles strategier innen de næringsområder hvor Norge har kompetanse eller særlig fortrinn som blant annet energi, miljø- og reiseliv. Det skal stimuleres til utvikling av matspesialiteter, satses på bygdeutviklingstiltak, bioenergi og utvikles en ny politikk for fjellområdene.

Landbruket er i endring. Noen bønder velger økt spesialisering og volumproduksjon, andre bønder velger å satse på nye næringer i tillegg til det tradisjonell. Det vokser fram et økende antall nye virksomheter med basis i gårdens samla ressurser, og kreativiteten i landbruket er stor. At landbruksbefolkningen utnytter disse ressursene til utvikling av tjenesteyting som Inn på tunet, bygdeturisme og bygdeservice, og til produksjon av nye varer og tjenester som lokal mat, bioenergi og kraft fra mikrokraftverk, er helt nødvendig for å sikre sysselsetting, inntekter og dermed bosetting i distriktene. En forutsetning er imidlertid at grunnlaget for den tradisjonelle jordbruksproduksjonen ikke svekkes.

Evnen til å utvikle nye næringer på gården, henger nøye sammen med de økonomiske og menneskelige ressursene på gården. For å kunne utvikle ei ny næring, er det nødvendig med en solid landbruksnæring som basis. Erfaring tilsier at det i de fleste tilfellene er veldrevne, tradisjonelle gårdsbruk som etablerer tilleggsnæringer, og i mindre grad der det er liten eller ikke eksisterende landbruksdrift.

Jordbrukets forhandlingsutvalg vil understreke viktigheten av å opprettholde den tradisjonelle jordbruksproduksjonen over hele landet som grunnlag for utvikling av nye næringer.

Forhandlingsutvalget mener det er nødvendig med fortsatt offensiv satsing på utvikling av nye næringer med basis i gårdens og bygdas ressurser.

Jordbrukets forhandlingsutvalg vil prioritere følgende satsinger:

- **Utvikling av lokal mat og opplevelsesbaserte aktiviteter som grunnlag for grønt reiseliv**
- **Lokal mat til forbruker må videreføres med særlig vekt på distribusjon og markedsadgang og med økt inntjening til bonden som hovedprioritering**
- **Økt satsing på ”Inn på tunet”**
- **Lønnsomhet og investeringslyst i produksjon av bioenergi**
- **Skattemessige og andre tiltak som fremmer utviklingen av både tradisjonelt landbruk og utvikling av nye næringer**

6.4.3.1 Grønt reiseliv

Reiselivet er i dag Norges tredje største næring. I verdensmålestokk er turisme den største næringen, og den som vokser raskest. Utviklingstrender de senere årene har vært at antall feriereiser pr. innbygger stiger og at etterspørselen etter natur- og kulturbaserte aktiviteter øker. Internasjonal erfaring viser at et steds, eller en regions sjanse til å hevde seg i en stadig mer global utvikling, er å dyrke fram det som er spesifikt stedsbestemt. Nøkkelen ligger ofte i samspillet mellom natur, kultur og næring.

Den 3. april i år ble den nye merkevarerstrategien for Norge lansert. Markedsføring for flere hundre millioner kroner skal de neste fem årene rettes inn mot å få verdens turister til å se på Norge som "friskhetens land". Målet er at det ikke skal være tvil om at det først og fremst er i Norge man får friskhet og sterke opplevelser i ren og vakker natur. Denne strategien bygger på en markedsundersøkelse der resultatene viser at turistene vil ha ekte opplevelser snarere enn masseproduserte aktiviteter. I stedet for å se mest mulig, ønsker turistene å oppleve norsk natur, mat, kultur, levemåte og ikke minst ha mer kontakt med lokalbefolkningen.

Norge som reiselivsnasjon må derfor bygge på våre nasjonale fortrinn hvor det tradisjonelle landbruket, levende byder, vakker natur og lokal mat spiller en sentral rolle, i tillegg til de ressurser og den infrastruktur som både det tradisjonelle landbruket og reiselivet representerer lokalt. Sentrale aktører i utviklingen av det grønne reiselivet må derfor være næringsaktørene selv innenfor landbruket og det tradisjonelle reiselivet.

Utmarksressursene utgjør store verdier for landbruket. I rapporten "Utvikling av utmarksbaserte reiselivsbedrifter" (Norges Skogeierforbund og Reiselivsbedriftenes Landsforening 2004), anslås omsetningen innen de fire verdikjedene jakt, innlandsfiske, laksefiske og "andre naturbaserte aktiviteter" å være 4 mrd. kroner i 2004. Denne omsetningen mener disse aktørene det er mulig å fordoble i løpet av en tiårsperiode. Dette forutsetter imidlertid en bedre tilrettelegging av rammebetingelsene for utmarksbasert reiseliv.

Utfordringer og nye tiltak for grønt reiseliv

For å realisere potensialet innenfor det bygdebaserte reiselivet er det viktig at hele verdikjeden fra produktutvikling via kvalitetssikring, markedsføring og salg blir fulgt opp. På den måten vil næringa kunne markedsføre gode produkter til rett markedssegment.

Utfordringene er særlig knyttet til følgende forhold:

- *Kobling mellom landbruk og reiseliv.* Utvikling av grønt reiseliv må sees i sammenheng med rammevilkårene for det tradisjonelle landbruket og en bærekraftig bruk av natur- og kulturressursene. For å realisere markedsmulighetene innenfor grønt reiseliv, må det til en sterkere samordning særlig mellom landbruks politiske mål og miljømyndighetenes lover og forskrifter .
- *Produktutvikling og produktorganisering.* Eksisterende og nye bedrifter må videreutvikles slik de markedstilpassede produktene økes. Samarbeidet mellom produktleverandører og markeds- og salgsselskaper må styrkes. Det må bygges allianser mellom landbruket og det tradisjonelle reiselivet både sentralt og lokalt, og det må støttes opp under prosjekter som bidrar til at husvære, opplevelser og mat pakkes sammen til helhetlige og salgbare produkter.
- *Kvalitetsforbedring og kompetanseutvikling.* For å sikre både kvaliteten på produktet og kundenes behov, forutsetter dette kontinuerlig kunnskapsutvikling om trender og markedet, og at slik kunnskap er tilgjengelig for den enkelte produktutvikler/tilbyder.
- *Effektive markedsførings- og salgskanaler.* Utvikling av produkter må støttes opp av betydelig, langsiktig og målretta markedsføring og effektive og levedyktige salgskanaler. Videreutvikling av distribusjonsløsninger med mål om å øke salget for produktleverandørene må skje så nært produsenten som mulig. Nasjonale markedsføringsstrategier og tiltak må stå i samsvar med tilgjengelige reiselivsprodukter.
- *Økt samarbeid mellom det tradisjonelle og det landbruksbaserte reiselivet.* Lokal mat og opplevelser er en viktig del av den totale reiseopplevelsen. Gjennom et sterkere samarbeid mellom næringsaktører i landbruket og tradisjonelle reiselivsbedrifter lokal

regionalt og sentralt, kan dette gi en betydelig vinn-vinn effekt i form av bedre produkter, større marked og økt lokal verdiskaping.

Jordbrukets forhandlingsutvalg krever at satsing på lokal mat og opplevelsesbaserte aktiviteter knyttet til utvikling av reiselivet videreutvikles.

Forhandlingsutvalget foreslår at det etableres et utviklingsprogram for grønt reiseliv i Norge. Målet er å realisere det potensiale som ligger i utviklingen av Norge som ferieland, og næringens ambisjoner om økt verdiskaping med basis i gården og bygdenes ressurser. Programmet må sees i sammenheng med Nærings- og handelsdepartementets arbeid med en nasjonal strategi for reiseliv. Programmet skal konkretisere strategi og tiltak for å løse de utfordringer som er knyttet til utviklingen av det bygdebaserte reiselivet.

For å sikre en god samordning og en vinn-vinn effekt mellom det tradisjonelle landbruket og det tradisjonelle reiselivet, foreslår forhandlingsutvalget at det tas initiativ til et finansielt partnerskap for grønt reiseliv mellom Nærings- og handelsdepartementet og avtalepartene i jordbruket.

Det avsettes 3 mill. kroner årlig i en 3-årsperiode over jordbruksavtalen for gjennomføring av programmet. Det forutsettes at reiselivsmyndighetene bidrar med tilsvarende beløp. Det etableres en styringsgruppe for programmet bestående av avtalepartene i jordbruket, NHD, og næringsorganisasjonene innenfor reiseliv. Denne gruppa erstatter Arena reiseliv. Drift av programmet legges til IN.

Markedsføringsmidlene på 24,2 mill. kr under LUF flyttes over til jordbruksavtalen og styringen av midlene legges til styringsgruppa for utviklingsprogrammet. LMDs handlingsplan for innlandsfisk legges inn under denne satsingen sammen med markedsføringsmidlene. Satsingen koordineres med verdiskapingsprogrammet for mat.

6.4.3.2 Inn på tunet

Landbruks- og matdepartementet sier i sitt oppdragsbrev til Innovasjon Norge:

”Næringsaktivitet der landbruksressurser bidrar til å øke livskvaliteten til befolkningen gjennom å tilby gode helse, omsorgs og opplæringstilbud, det vil si Inn på tunet er et satsingsområde for regjeringen.”

I Inn på tunet- næringa (IPT, tidligere grønn omsorg) tas gårdens ressurser og lokaler i bruk for å gi barn, unge og voksne med spesielle behov tilrettelagte tilbud på gården. Gjennom IPT kan landbrukets ressurser bidra til å løse noen av storsamfunnets helse- og omsorgsutfordringer. Eksempler på IPT-tilbud kan være; tilrettelagt arbeidstrening for skoleungdom som fungerer dårlig i ordinær skolesituasjon, arbeidstrening for psykisk utviklingshemmede eller psykiatriske pasienter. Etablerte IPT-tilbud bidrar allerede i dag til å løse storsamfunnets behov for spesielle tilbud på en meget kostnadseffektiv måte. Det forebyggende arbeidet er meget viktig, og IPT kan også utsette behovet for institusjonsplasser. I følge Norsk Senter for Bygdeforskning finnes det i dag ca 700 IPT-bønder i Norge.

For å løfte IPT som et reelt og godt omsorgstilbud lokalt, er det behov for et sterkere interdepartementalt samarbeid. Felles oppgaver vil være knyttet til:

- Utvikling av gode kvalitetssikringssystemer
- Kompetansehevede tiltak
- Synliggjøring av forsknings- og utredningsbehov
- Markedsføring og informasjon av IPT overfor kjøpersiden

For å sikre en god samordning mellom kjøpersiden og tilbydersiden foreslår forhandlingsutvalget at det:

- **tas initiativ til et finansielt partnerskap for Inn på tunet mellom avtalepartene i jordbruket, Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Kommunal og regionaldepartementet.**
- **avsettes 1 million kroner i engangsmidler over jordbruksavtalen for 2007. Dette forutsetter at Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet deltar med tilsvarende beløp hver.**
- **etableres en felles styringsgruppe for bruken av midlene. Gruppen skal gjennom en handlingsplan konkretisere nødvendige tiltak for å løse fellesoppgaver. Arbeidet må koordineres med Arena Inn på tunet. Styringsgruppen skal legge fram forslag til handlingsplan og tiltakspakke innen 1 april 2007.**

6.4.3.3 Bioenergi

I Soria-Moria erklæringen har regjeringen uttrykt at

”kunnskap og kompetanse innenfor energisektoren må brukes til å utvikle teknologi og finne løsninger som reduserer utslippene av klimagasser. Norge har et stort potensiale for nye fornybare energikilder som vind, bioenergi, sol, bølge og tidevannskraft. Gjennom satsing på energieffektivisering og nye fornybare energikilder, kan Norge få et variert og miljøvennlig energisystem.”

Bioenergi er et viktig satsingsområde med stort potensiale for sysselsetting og verdiskaping i landbruket. Gjennom en økt satsing på bioenergi kan landbruket bidra til å nå mange mål innen miljø-, landbruks-, distrikts- og energipolitikken. Å utvikle virke til bioenergi til et lønnsomt sortiment for landbruket, vil bidra til økt verdiskaping og lønnsomhet innenfor bioenergikjeden fra skog til ferdig varme.

Da etableringen av et felles sertifikatmarked for fornybar energi brøt sammen i vinter, forsvant et viktig grunnlag for etablering av og investering i fornybar energi i landbruket. Regjeringen har gjennom pressemeldinger og overfor Stortinget gjort det klart at den vil presentere et nytt forslag for å fremme investeringer i fornybar energi. Regjeringen har lovet en ordning som er minst like bra som et felles grønt sertifikatsystem.

Regjeringen har i statsbudsjettet for 2006 avsatt 25 mill. kroner til bioenergi og åpnet opp for en todelt tilskuddsordning. Det ene tilskuddsordningen er kalt type 1, og er rettet mot gårdsbruk med betydelig varmeforbruk i landbruksproduksjonen det vil si over 40 000 kwt i året. Den andre tilskuddsordningen er kalt type 2, og er rettet mot gårdsbruk med lite varmeforbruk i landbruksproduksjonen, det vil si under 40 000 kwt i året. For type 1 er tilskuddsordningen 25 prosent av investeringsbeløpet. For type 2 gis et fast tilskudd på kr 20 000 for ved og halm og kr 30 000 til fliskjeler. Tilskuddsordningen gjelder både for oppføring av nytt anlegg, og også for de som har oljefyranlegg og ønsker å skifte over til fliskjele.

Forhandlingsutvalget mener Regjeringens økte satsning er et viktig bidrag for å øke bruken av biobrensel i landbruket, samt utvidet kompetanse på dette området. Forhandlingsutvalget forutsetter at satsingen videreføres i 2007.

Jordbrukets forhandlingsutvalg forutsetter at Regjeringen følger opp sine ambisjoner for bruk av bioenergi gjennom gode og forutsigbare rammebetingelser som gir lønnsomhet og investeringslyst hos produsentene, og en produksjon som generer inntekt til bygdene. Særlig er det avgjørende for å lykkes at det etableres et tett samarbeid mellom landbruks- og olje- og energimyndighetene.

6.4.4 LUF utenom jordbruksavtalen

6.4.4.1 Lokal mat og Verdiskapingsprogrammet (VSP) for norsk matproduksjon

Hovedformålet med programmet er økt verdiskaping gjennom å stimulere til bedre utnyttelse av markedsmulighetene både innenfor primærproduksjon og foredling. Programmet skal gå over 10 år, og er nå inne i den tredje fasen; 2006 – 2010. Viktige delmål for VSP-mat er å:

- øke produksjon, omsetning og forbruk av spesialiserte matvarer
- øke kvalitet, mangfold og valgmuligheter i matvaretilbudet
- øke omsetning av norske råvarer
- øke verdiskaping i primærproduksjonen gjennom økt utnyttelse av markedsmuligheter

Matprogrammet har fra starten hatt primærprodusenten som hovedmålgruppe. Siden 2003 har det vært en betydelig økning av midler til næringsmiddelbedriftene. Det er imidlertid en forutsetning at matbedrifter som ønsker å motta støtte må dokumentere merverdi for primærprodusentene.

Avsatte og benyttede midler i perioden 2004 – 2006, mill. kroner:

År	2004	2005	2006
Bevilget	95	96,6	94,8 *
Benyttet	95	92,8	

*7,8 mill er overført fra '05

Bruk av midler på handlingsområder

År:	2004	2005
Nyskaping:	55%	75,3%
Kompetanse:	40%	19,8%
Mobiliseringstiltak:	6%	4,9%

Fordeling i verdikjeden

År	2004	2005
Primærprodusent	39%	10,3%
Gardsmatprodusent	26%	7,5%
Næringsmiddelbedrift	30%	44,8%
Salgs- og handelsledd		15,2%
Andre	5%	22,2%

Jordbrukets forhandlingsutvalg mener Verdiskapingsprogrammet for mat er viktig for å få til økt verdiskaping på matområdet. Fokuset i programmet må fortsatt rettes mot prosjekter som innebærer en merverdi for primærproduzentene, sikrer god distribusjon og omsetning av produktene i markedet, og som styrker det lokale reiselivet. For å sikre levedyktige bedrifter, er det også viktig at allerede etablerte bedrifter gis mulighet til videreutvikling. Prosjekter som kan øke frukt- og grøntproduzentenes verdiskaping bør i større grad prioriteres.

Møtearena mat må gis en reell innflytelse på bruken av midlene.

6.4.4.2 Sentrale bygdeutviklingsmidler

For 2006 er det avsatt 29,4 millioner til sentrale BU-midler, mot 31 mill. kroner i 2005. Midlene forvaltes av Innovasjon Norge. Det meste av midlene er øremerket til ulike prosjekter i regi av Innovasjon Norge og LMD. De siste årene har potten til frie midler blitt drastisk skåret ned. I 2005 var den på kun 3 millioner kroner, og i 2006 er det avsatt 1 million kroner. Det er et sterkt behov for frie midler over de sentrale BU-midlene, som kan være med på å stimulere til nasjonale utviklingstiltak innen landbruksområdet.

Jordbrukets forhandlingsutvalg mener at de frie midlene innenfor de sentrale BU-midlene må økes betraktelig.

6.4.5 Andre skatteforslag

Det er behov for særskilte tiltak for å bedre mulighetene for nyskaping i norsk landbruk, både innen tradisjonell landbruksdrift og virksomheter i tilknytning til landbruket. At det tradisjonelle landbruket drives godt, er en forutsetning for å kunne utvikle nye næringer og skape nye inntektsmuligheter. Tilgang på kapital innen det tradisjonelle landbruket eller ved oppstart av ny virksomhet i tilknytning til landbruket eller, er avgjørende for å få til utvikling og nyskaping. Det er derfor viktig å sikre tilgangen på kapital til disse formålene.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår en rekke tiltak for utvikling av tradisjonelt landbruk og landbrukstilknyttet virksomhet. Forhandlingsutvalget ber Regjeringen følge opp forslagene i statsbudsjettet for 2007. Nærmere om forslagene er gitt i eget vedlegg.

Forslagene er:

- Etableringskonto med skattefradrag
- Eget inntektsfradrag for tilleggsnæringer i landbruket
- Forskrift 38 til merverdiavgiftsloven endres, slik at den er mer tidsmessig i harmoni med endringene i jordbruket. Grensen bør settes til 1,5 G (grunnbeløpet i folketrygden), slik at grensen følger den løpende pris- og kostnadsveksten
- Investeringsstilskudd til tradisjonelt jordbruk og tilleggsnæringer gis samme beskatningsregler som investeringsstilskudd gitt generelt til næringslivet
- Avskrivningssatsen for driftsbygninger i landbruket økes til 8 prosent
- Et risikotillegg i skjermingsrenten på 4 prosent i foretaksmodellen og i deltakermodellen.
- Formuesskatten på næringsformue (arbeidende kapital) fjernes
- Grensen for direkte utgiftsføring heves til 25.000 kroner
- Grensen for omsetning i tilleggsnæring som kan føres på jordbruket økes til 1,5G

7 Andre viktige prioriteringer

7.1 Økologisk landbruk

7.1.1 Mål

Landbruksnæringa har et mål om å forsyne forbrukerne med norskproduserte økologiske varer det er naturmessig grunnlag for å produsere i Norge. Det er viktig for norsk landbruk at etterspørselen etter økologiske produkter i størst mulig grad dekkes gjennom norsk produksjon. En etablert import av økologiske produkter vil kunne bli vanskelig å avvikle, noe som i så fall vil medføre tapte inntektsmuligheter for norsk landbruk. **Samtidig må det være mulig å ta ut en merpris i markedet for økologiske produkter**, for å dekke en vesentlig del av de ekstra kostnadene ved produksjonsformen. Økt importpress vil imidlertid også gjelde det økologiske segmentet og det er avgjørende at produksjonen av økologiske produkter er mest mulig rasjonell og kostnadseffektiv.

Det vises til St. meld. nr. 19 (1999-2000) der målene for økologisk landbruk er fastlagt:

"det vil være grunnlag for en målsetting om at ti prosent av det totale jordbruksarealet i løpet av en tiårsperiode skal være omlagt til økologisk areal. Arealmålet vil bli vurdert i forhold til utvikling på markedssiden. Det forutsettes at etterspørselen i størst mulig grad dekkes av norsk produksjon, og at potensialet for økt etterspørsel etter økologiske varer blir utnyttet. En merpris i markedet er en forutsetning både for utvikling av det økologiske landbruket og for produsentens økonomi."

I Soria Moria-erklæringen sier Regjeringen at:

"det skal være et mål at 15 prosent av matproduksjonen og matforbruket i 2015 skal være økologisk" og videre "Norge henger etter andre land når det gjelder tilgjengelighet til økologiske varer overfor forbrukerne. Regjeringen vil styrke dette området. Det offentlige må gå foran som ansvarlig forbruker og etterspørre miljøvennlige varer og varer som er tilvirket med høye etiske og sosiale standarder."

Jordbrukets forhandlingsutvalg konstaterer at i dag er 4,2 prosent av jordbruksarealet økologisk, inkl. areal under omlegging. Det er et godt stykke igjen før en når Stortingets arealmål. Økologiske varer utgjør om lag 1 prosent av samlet omsetning. Statens landbruksforvaltning (SLF) anslår at andelen norskprodusert vare kan ligge på ca 0,5 prosent. Det er med andre ord svært langt fram før en kan nå de målsettinger som Regjeringen har satt for økologisk produksjon og forbruk. Skal man kunne nå Regjeringens mål, må veksttakten i omlegging og forbruk være langt høyere enn i dag.

7.1.2 Sentrale problemstillinger

Etter at St. meld. nr. 19 (1999-2000) ble behandlet av Stortinget har det blitt satt inn betydelig med midler for å nå målene. Over jordbruksavtalen brukes det i dag 125,7 mill. kroner på økologisk landbruk, mot 58 mill. kroner i 1999, en økning på 116 prosent. Til tross for denne satsingen er målene langt fra oppnådd. Årsakene til dette kan være flere. Svak salgsutvikling for økologiske produkter kan skyldes for svak distribusjon og manglende tilbud, men det kan også skyldes prisforholdene og det faktum at tilliten til tradisjonelt produserte varer har vært

og er god. Stagnasjon i omlegging til økologisk produksjon kan skyldes at tiltakene over Jordbruksavtalen ikke er tilstrekkelige eller ikke virker etter hensikten. Videre kan det skyldes manglende motivasjon som følge av svak markedsutvikling, og at omlegging til økologisk drift er faglig svært krevende med de naturgitte forhold som eksisterer i store deler av landet. Andre faktorer som påvirker utviklingen av det økologiske landbruket er stadige innstramminger i regelverket for økologisk drift eller signaler om slike innstramminger. Tines klyngestrategi har også betydning for utviklingen av økologisk melkeproduksjon både utenfor og innenfor de vedtatte klyngene.

Jordbrukets forhandlingsutvalg mener at det er behov for en gjennomgang og analyse av ordningene over jordbruksavtalen og de markedsrettede tiltakene for å se om de virker etter hensikten. Forhandlingsutvalget foreslår at det settes ned en partssammensatt arbeidsgruppe for å se på disse forholdene, og komme med forslag til eventuelle endringer i virkemiddelbruken. Videre skal arbeidsgruppa vurdere hvilke tiltak som må settes inn og kostnadene ved dem for å nå de politiske målene som er satt for økologisk landbruk. Arbeidsgruppa skal utarbeide en handlingsplan for økologisk jordbruk, 2007-2015. Arbeidet skal være ferdigstilt innen 01.02.2007 og handlingsplanen skal behandles i jordbruksforhandlingene 2007.

Med et slikt utgangspunkt mener forhandlingsutvalget at det ikke skal gjøres omfattende endringer i virkemidlene for økologisk landbruk i årets oppgjør.

De siste par årene har veksten i markedet for økologiske produkter økt. Særlig har markedet for melk- og melkeprodukter vært i vekst. Sammen med omleggingen av kefir har dette ført til at anvendelsesgraden har økt. TINE har ambisjoner en anvendelsesgrad på 60 prosent. For kjøtt er det imidlertid en svært lav anvendelsesgrad på under 20 prosent.

Selv om produksjonen av økologiske produkter fremdeles er større enn det som omsettes i markedet, signaliserer markedsaktørene og Statens landbruksforvaltning at det fremover må legges større vekt på produksjonsfremmende tiltak for å sikre en balansert utvikling mellom produksjon og marked. SLFs rapport nr 8/2006 om produksjon og omsetning av økologiske landbruksvarer for 2005, viser at det er nedgang i antall økologiske dyr for alle dyreslag med unntak av ammeku. En vesentlig andel av nedgangen i antall melkeprodusenter skjer utenfor TINES økoklynger.

Fordi vi er i en utviklingsfase når det gjelder økologisk produksjon, har det foreløpig ikke vært mulig å ta ut så store deler av merkostnadene i markedet som ønskelig. Merpriser for økologisk korn og kjøtt har helt eller delvis bortfalt. Gilde betaler nå bare merpris for økologisk storfe og lam.

Jordbrukets forhandlingsutvalg mener den økologiske produksjonen må økes i takt med økt etterspørsel etter økologiske produkter i markedet, slik at vi får en balansert utvikling mellom produksjon og marked. Forhandlingsutvalget utfordrer regjeringen til å gå foran og sørge for at det etterspørres økologiske varer i kommunale og statlige virksomheter. Dette kan skje gjennom egne offentlige innkjøpsordninger.

Jordbrukets forhandlingsutvalg erkjenner samtidig at produksjonen av økologiske produkter må være noe større enn etterspørselen i markedet for å sikre næringsmiddelprodusentene stabil tilgang på økologiske råvarer. De økonomiske rammevilkårene i økologisk produksjon må gis tilstrekkelige insentiver til at dette skjer.

7.1.3 Tilskudd til økologisk landbruk

Stabilitet i tilskuddsordningene er av stor betydning for å sikre forutsigbare rammebetingelser for de som har valgt å legge om til økologisk og de som planlegger å gjøre det. Tilskudds-satsene til økologisk produksjon har også vært stabile de senere år. Tilskuddet til økologisk landbruk har et budsjett i 2006 på 79,7 mill. kroner, hvorav 42,5 mill. kroner er satt av til omleggingstilskudd og 37,2 mill. kroner til areal- og husdyrtilskudd. I SLFs siste forbruksprognoser har en prognosert med 25 mill. kroner til omleggingstilskudd, 15 mill. kroner til husdyrtilskudd og 37 mill. kroner i arealtilskudd i 2007.

Omleggings- og arealtilskudd

SLF, fylkesmannsembetene og Debio registrerer at enkelte foretar en tilskuddsmotivert omlegging, der en "høster" omleggings tilskuddet og stiller tilbake til tradisjonell drift etter at 5 år med økologisk drift. På den annen side registreres det at det i mange økologiske produksjoner er svak lønnsomhetsgrad i forhold til tilsvarende tradisjonell. Dette kan tilsa at tiltakene bør dreies i retning av høyere areal- og husdyrtilskudd og lavere omleggingstilskudd.

Omleggingstilskuddet har sin begrunnelse i motivasjon og det skal sørge for en viss kompensasjon i tiden før produkter kan omsettes i markedet som økologiske og med merpris. I omleggingsperioden oppstår det økte kostnader. Det økologiske driftsopplegg kan være mer utstyrs-krevende, det må benyttes annen redskap, det kan være behov for bygningmessige tilpasninger, avling og avdrått går ned og det er behov for å tilegne seg ny kunnskap.

Jordbrukets forhandlingsutvalg mener det er viktig med ordninger som ivaretar den økologiske produsenten i en omleggingsfase. Samtidig er ren tilskuddsmotivert omlegging, som resulterer i dårlig produktkvalitet, lite ønskelig.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår at en omfordeling mellom omleggings- og arealtilskudd vurderes av den partssammensatte arbeidsgruppa.

Andre tilskudd til økologisk landbruk

Økologisk melkeproduksjon har en nøkkelrolle i norsk økologisk landbruk som produsent av gjødsel og forbruker av økologisk fôr. Melkeproduksjon har også spesielt gode forutsetninger for god agronomisk økologisk drift. Et stadig strengere regelverk for økologisk produksjon (krav til 100 prosent økologisk fôr, krav til utegang og krav til løsdrift) fører til økte kostnader for økologiske melkeprodusenter. Tine har varslet at merprisen på 30 øre utenfor klynge faller bort fra 2007. Ifølge Tine er det nå knapphet på økologisk melk, særlig i områder hvor den kan utnyttes til rasjonell foredling, og TINE søker etter flere økologiske produsenter i disse områdene.

Reduksjon og bortfall av merpris for bonden har ført til usikkerhet om framtidige inntekter, og dårligere økonomi. Da markedsaktørene betaler ut mindre i merpriser, er lønnsomheten i økologisk produksjon dårligere nå enn for få år tilbake.

Markedet for økologisk korn har vært og er fortsatt i en viss ubalanse. Det er usikkerhet knyttet til utviklingen i økologisk husdyrhold og dermed etterspørselen etter kraftfôr. Usikkerheten gjør at kjøpere av økologisk korn er forsiktige med å inngå kontrakter med produsenter av økologisk korn, som igjen er usikre på om de i det hele tatt skal satse på denne produksjonen. For både å redusere noe av usikkerheten hos kornprodusenten og stimulere

etterspørselen etter økologisk korn vil Jordbruket foreslå at prisnedskrivningstilskuddet til økologisk korn til kraftfôr levert til anlegg godkjent for slikt mottak økes utover det nivået som gjelder for alt korn.

Fremskrives dagens trender, vil sluttproduktet fra det økologiske jordbruket være langt mer husdyrbasert enn for landbruket ellers. Dette samsvarer dårlig med forbrukertrender og med en betalingsvillighet som er størst for økologiske poteter, grønnsaker, frukt og bær. Utfordringen med større norsk produksjon av disse vekstene kan løses både gjennom større innsats på forskning og bedre økonomiske rammevilkår.

Økologisk drift er mer ekstensiv og fører til lavere avlingsnivå. Dette gir behov for større areal til fôrproduksjon og beite enn ved tilsvarende konvensjonell drift. Potensialet for å bli avkortet i tilskuddsberettiget areal er større for økologiske produsenter enn andre.

Jordbrukets forhandlingsutvalgs foreslår

- **Å styrke de økologiske husdyrtilskuddene til melkeku med 1 mill. kroner. Dette innebærer at dagens satser økes med 50 prosent. Nye satser blir 945 kr/melkeku i sone 1-4 og 1320 kr/melkeku i sone 5-7.**
- **Å innføre en sats for prisnedskrivningstilskudd av økologisk korn som ligger 0,20 kr/kg høyere enn ordinær vare.**
- **At arealtilskuddet til poteter, grønnsaker, frukt og bær økes med 250 kroner pr. daa til 500 kroner pr. daa (1,25 mill. kr)**
- **At faktorene for avgrensninger i tilskuddsberettiget grovfôrareal og innmarksbeite settes 20 prosent høyere for de som har Debiogodkjent areal- og husdyr.**

Forslagene innebærer en økt tilførsel av midler til økologisk landbruk på anslagsvis 6 mill. kr.

7.1.4 Investeringsbehov

Stadige innstramninger i regelverket for økologisk produksjon fører til store investeringskrav. Unntaket for okser i binger når det gjelder krav til lufting er ikke lenger godkjent. Krav til løsdrift inntreffer allerede i 2011 for økologisk storfehold og i 2011 er det også krav til større inne- og uteareal for alle økologiske husdyr. Et annet eksempel på en regelendring som vil medføre investeringer, er kravet om separate produksjonslinjer for konvensjonelt- og økologisk korn ved fôrmøller fra 2008. I dag er det bare en mølle som oppfyller dette kravet.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår at

- **Den partssammensatte arbeidsgruppa vurderer hvordan en best kan møte utfordringene med nye krav i det økologiske regelverket**
- **Investeringer for å møte utfordringene med nye krav i det økologiske regelverket må prioriteres ved tildeling av investeringsvirkemidler**
- **Det etableres et miljø- og dyrevelferdsfond med skattefordel, j.fr kap 6.4.2**

7.1.5 Utviklingstiltak

Midlene til utviklingstiltak innen økologisk landbruk går til nasjonale pilotprosjekter, veiledningstiltak for primærprodusenter, helkjedeavtaler og andre markedsstrategier. I tillegg blir en andel av midlene overført til prosjekter i regi av fylkesmennenes landbruksavdelinger (7 mill.

kroner i 2006). Helkjedeavtaler innebærer at alle ledd i verdikjeden fra primærprodusent til omsetningsledd inngår forpliktende avtaler seg i mellom om produksjon og omsetning av bestemte kvanta økologiske produkter. Det er en forutsetning at avtalen skal medføre økt salg av økologiske produkter til forbruker. Tilbakemeldinger fra aktørene tyder på at ordningen med helkjedeavtaler, der partene i verdikjeden inngår forpliktende avtaler om produksjon og omsetning, er en vesentlig medvirkende til den positive markedsutviklingen i 2005. Dette ser en gjennom gledelige tall for salgsøkning i NorgesGruppen og COOP, som har gått inn på slike avtaler.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår at bevilgningen til utviklingstiltak innen økologisk landbruk videreføres med 38 mill. kroner. Allerede igangsatte prosjekter må prioriteres også i 2007. Hovedutfordringen når det gjelder å nå Regjeringens mål om 15 prosent økning i produksjon og forbruk ligger både på produksjons- og markedssiden. I 2007 må det fortsatt være fokus på markedsutviklingen. Forhandlingsutvalget mener en satsing på helkjedeavtaler bør prioriteres også i 2007.

7.1.6 Forskning

Økologisk landbruk har en spydspissfunksjon når det gjelder å utvikle et mer miljøvennlig landbruk. I tillegg til at forskning innen økologisk produksjon og foredling er nødvendig for å utvikle det økologiske landbruket, har forskning på økologisk landbruk mange overførings-effekter på det tradisjonelle landbruket. For å lykkes med økologisk landbruk må en rett og slett være en god agronom. Forbrukerundersøkelser viser at frukt og grønt ligger på toppen av lista over produkter forbrukerne etterspør mer av. Disse produksjonene står fremdeles overfor store dyrkningsmessige utfordringer både når det gjelder ugrasbekjempelse, sykdom, skadedyr og produksjon av småplanter.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår at bevilgningen øremerket forskning innen økologisk landbruk videreføres med 8 mill. kroner. Forskning og utvikling innen alternativer til plantevernmidler innen produksjon av frukt og grønt samt på sortvalg innen økologisk produksjon bør prioriteres.

Det vises for øvrig til at økologiske forskningsprosjekter også kan få støtte gjennom de ordinære forskningsmidlene over jordbruksavtalen, Norges Forskningsråds areal- og matprogram og Fondet for forskningsavgiftsmidler.

7.2 Andre miljøvirkemidler

7.2.1 Regionalt miljøprogram

Den overordnede målsettingen med miljøprogrammene er å bidra til økt målretting av miljøarbeidet i landbruket og til bedre synliggjøring av landbrukets samlede miljøinnsats. Det regionale miljøprogrammet (RMP) skal videre bidra til økt forankring av miljøarbeidet i landbruket både på lokalt og regionalt nivå. Det skal også legge grunnlag for et enklere og mer oversiktlig resultatoppfølgingssystem.

Under fjorårets jordbruksforhandlinger ble partene enige om å avsette 340 mill. kroner til RMP i 2006. Første gangs utbetaling av regionale miljøtilskudd skjedde i mars 2006.

Partene ble i fjorårets oppgjør videre enige om:

” at det er behov for en grundig rapportering for ordninger under regionale miljøprogram til jordbruksoppkjøret 2006. Resultatene skal sammenstilles og presenteres i egnede miljøtematiske hovedområder”.

Rapporteringen er gitt i rapport nr. 6/2006 "Miljøvirkemidler i landbruket " fra Statens Landbruksforvaltning (SLF). Rapporten bygger på data fra søknadsomgangen 2005, spørreskjema til fylkene og informasjon fra fylkene om RMP og tilskuddsordningene.

Jordbrukets forhandlingsutvalg konstaterer at både ifølge rapporten fra SLF og tilbakemeldinger fra våre fylkeslag, har prosessene for utarbeidelse av de regionale miljøprogrammene fungert i hovedsak etter intensjonene. Rapporten konkluderer videre med at det etter regionaliseringen er et større fokus på ordningenes miljøformål enn tidligere.

Det er flere søknader om RMP-tilskudd enn over de tidligere nasjonale ordningene. Økningen er trolig på over 30 prosent fra 2003 til 2005. I alt 58 prosent av de som mottar produksjonstilskudd, vil motta regionale miljøprogramtilskudd i 2006. Det mottas RMP- støtte for 2,5 mill dekar jordbruksareal i 2006, dvs. 25 % av totalt areal i drift i Norge. 0,76 mill dekar av dette arealet mottar støtte over kulturlandskapsordninger og 1,74 mill dekar mottar støtte gjennom forurensingsordninger. Virkemidlene er begrenset til foretak som mottar produksjonstilskudd. Alle virkemidlene/ordningene skal innrettes ut fra at hvert enkelt foretak er berettiget ”miljøprogramtilskudd” når de oppfyller de kriteriene som blir definert i ordningene.

Det er innført en rekke nye ordninger som er prioritert tematisk og/eller geografisk. Dette gjelder både kulturlandskaps- og forurensningsområdet. Bakgrunnen for denne prioriteringen er å målrette tilskuddene mot spesielt viktige arealer. SLF-rapport nr 6/2006 gir imidlertid ikke informasjon om kostnadseffektiviteten ved RMP sammenliknet med de tidligere nasjonale ordningene.

Jordbrukets forhandlingsutvalg konstaterer at regionaliseringen av miljøvirkemidlene har ført til økt målretting av midlene. Dette har ført til omfordeling av midler mellom brukere og forskjeller mellom regioner. Regionaliseringen har videre bidratt til et økt landbrukspolitisk engasjement regionalt. Forhandlingsutvalget er imidlertid bekymret for at regionaliseringen neppe er spesielt kostnadseffektiv. Det er gjennom utarbeidelsen av regionale miljøprogram lagt ned et stort arbeid både hos regionale myndigheter, faglag og andre interessenter. For den enkelte bonde medfører regionaliseringen merarbeid i forhold til de gamle nasjonale ordningene uten at det av den grunn nødvendigvis utløses mer midler.

Jordbrukets forhandlingsutvalg vil videreføre de regionale miljøprogrammene på vedtatt nivå. Jordbrukets forhandlingsutvalg vil imidlertid understreke at regionaliseringen må skje innenfor en helhetlig nasjonal landbrukspolitikk. For å sikre at dette skjer, krever Jordbrukets forhandlingsutvalg at det fram til jordbruksforhandlingene 2007 blir foretatt en grundig gjennomgang og evaluering av regionaliseringen. Evalueringen skal spesielt analysere kostnadseffektivitet, målretting og forholdet til den nasjonale landbrukspolitikken.

Vider foreslår forhandlingsutvalget at SLF i samarbeid med fylkesmennene, skal utarbeide forslag til mål og strategier for RMP i perioden 2008 – 2012 innen 15.februar 2007. Det forutsetts at det utarbeides kriterier for resultatmåling som gjør det mulig å dokumentere at den sterke satsingen på miljøiltak har en målbar og positiv effekt på

miljøet. Avtalepartene skal vedta planen for RMP (2008- 2012) i jordbruksforhandlingene 2007.

Jordbrukets forhandlingsutvalg legger til grunn en avsetning på 390 mill. kroner til RMP i 2007.

7.2.2 Spesielle miljøtiltak i landbrukets kulturlandskap (SMIL)

Bevilgningen til kommunale SMIL-midler ble i fjorårets jordbruksoppgjør økt med 15 mill. kroner til 130 mill. kroner.

Partene ble i fjorårets oppgjør enige om:

” at SMIL-ordningen skal gjennomgås til neste års jordbruksoppgjør I dette ligger det en gjennomgang av erfaringer med forvaltning av ordningen og en vurdering av resultater oppnådd etter to års virketid”.

Gjennomgangen er gitt i rapport nr. 6/2006 "Miljøvirkemidler i landbruket " fra Statens Landbruksforvaltning (SLF). I følge rapporten er tilbakemeldingen fra både fylkesmenn og kommuner at faglagene har hatt reell medvirkning i prosessene knyttet til tiltaksstrategiene og at disse strategiene står helt sentralt i fordelingen av midlene. Tilbakemeldingen fra våre lokallag er imidlertid noe mer varierende. God kontakt mellom kommunen og faglagene avhenger av ressursene både i kommunen og i faglagene. Enkelte av våre lokallag uttrykker skepsis eller frustrasjon i forhold til hvordan kommunen disponerer midlene, mens andre lokallag klarer å komme i inn grep med prosessene og synes ordningen fungerer godt.

Så å si alle kommuner i utvalget til rapport nr 6/2006 opp gir at de bruker mer ressurser i forvaltningen etter at SMIL-ordningen ble innført i 2004. Arbeidsmengden står ikke i forhold til midlene som skal fordeles.

Det er i dag ikke krav til landbruksfaglig kompetanse i kommunene, og Jordbrukets forhandlingsutvalg er bekymret for at mange kommuner ikke har et godt nok apparat for å forvalte disse midlene på en forsvarlig måte. Dette er også påpekt i rapporten fra SLF. Videre er det flere interesser som ønsker en bit av de kommunale midlene.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår at den økonomiske rammen for SMIL-midlene holdes uendret på 130 mill. kroner inntil ordningen har fått virke i noen flere år og er grundig evaluert. Forhandlingsutvalget foreslår at det legges en sentral føring for bruken av midlene som innebærer at miljøtiltak i regi av den aktive bonde prioriteres.

Det aller viktigste tiltaket for å fange opp jordpartikler og næringsstoffer når disse først er på vei ut i bekken er fangdammer. Tilskuddsatsen til fangdammer reguleres av SMIL forskriftens §5. *”Det ytes engangstilskudd med inntil 70 prosent av godkjent kostnads-overslag. For særskilte tiltak for å ivareta biologisk mangfold, kan det ytes tilskudd med inntil 100 prosent av godskjent kostnadsoverslag.”* Kostnadene med å anlegge en fangdam beløper seg til 200- 500.000 kroner. Med 70 prosent tilskudd, må bonden dekke fra 60- 150.000 kroner. En slik kostnad vil de færreste ta.

For å få flere bønder til å anlegge fangdammer foreslår Jordbrukets forhandlingsutvalg at det i vassdrag med særlige forurensingsutfordringer gjøres et unntak i SMIL-forskriftens §5, med muligheter for inntil 90 prosent finansiering.

7.2.3 Bruk av plantevernmidler

Handlingsplan for redusert risiko ved bruk av plantevernmidler (2004-2008) fastslår:

"Auka avgiftsnivå vil truleg ikkje medverke ytterlegare til å oppnå hovudmålet for risikoreduksjon."

Jordbruket har tatt handlingsplanen på alvor. Det er i dag økt bevissthet, ikke pris, som bidrar til å holde forbruket nede på et forsvarlig nivå. Jordbruket reagerte skarpt på at avgiftene på plantevernmidler ble økt med 25 prosent for alle midler. Begrunnelsen var reduserte inntekter i statskassa som følge av redusert forbruk!

Jordbrukets forhandlingsutvalg krever at Regjeringen ved statsbudsjettet for 2007 reduserer plantevernmiddelavgiften med 25 prosent. Plantevernmiddelavgiften skal ikke være en generell finansieringskilde for staten uten begrunnelse i handlingsplanen eller andre miljøbegrunnelser.

For å sikre at handlingsplanen for redusert risiko ved bruk av plantevernmidler er førende for fastsettelse og bruk av plantevernmiddelavgiften, krever forhandlingsutvalget at plantevernavgiften flyttes til jordbruksavtalens kapittel 4150. Innkrevd plantevernmiddelavgift må øremerkes forskning innen planteproduksjon og biologisk plantevern, uttesting av nye og mindre miljøskadelige midler, utprøvinger for reststoffanalyser eller tilfalle bonden på annen mer direkte måte.

Jordbrukets forhandlingsutvalg krever videre at selgere av plantevernmidler pålegges mottaksplikt for plantevernmiddelrester slik selgere av elektriske og elektroniske artikler har. Kostnadene ved en returordning må finansieres med midler fra den innkrevde plantevernmiddelavgiften. Innføring av en returordning må ikke føre til økte avgifter/tilleggsavgift.

Fordelingen av midler foretas av arbeidsgruppa for handlingsplan for plantevernmidler. Midlene over handlingsplanen for plantevernmidler blir brukt slik i 2006:

Tiltak	Ansvarlig	Beløp mill. kr
Styrke datagrunnlaget i småkulturer	Mattilsynet	1,0
Autorisasjon	Mattilsynet	0,3
Brukerundersøkelse	Mattilsynet	0,2
Funksjonstesting av spredeutstyr **	Mattilsynet	0,1
Økt kunnskap og kompetanse hos brukeren og veiledningstjenesten, inkludert integrert plantevern	Planteforsk / LFR	1,7
Landbruksmeteorologisk tjeneste	Planteforsk	2,0
Skadeterskler, prognoser og varsling (VIPS)	Planteforsk / LFR	5,5
Forvaltningsrettede utviklingsoppgaver	Mattilsynet	1,0
Veiledning innen biologisk plantevern til veksthus	LFR	0,7
SUM Handlingsplanen *		12,5

* I tillegg kommer 3 mill. kroner til oppgaver med hovedvekt på forskning over post 77.13.

** I tillegg er Mattilsynet gitt belastningsfullmakt på kr. 1 mill. til betaling av tilskudd til funksjonstester utført i 2005.

Arbeidsgruppen for oppfølging av handlingsplan for redusert risiko ved bruk av plantevernmidler tilrår at det avsettes en ramme på 13,5 mill. kroner til gjennomføring av tiltak under

handlingsplanen for 2007. Arbeidsgruppen tilrår videre at potten øremerket brukerrettet forskning relatert til plantevernmidler videreføres med 3 mill. kroner.

Jordbrukets forhandlingsutvalg støtter arbeidsgruppens tilrådnings om å avsette til sammen 13,5 mill. kroner til handlingsplan for redusert risiko ved bruk av plantevernmidler og 3,0 mill. kroner øremerket forskning over post 77.13.

7.3 Korn, kraftfôr, mel

7.3.1 Priser

Prisforholdet mellom matkorn og fôrkorn

For den samla kornproduksjonen, er det av stor betydning at vi har en stor hveteproduksjon. Det er vesentlig lavere kostnader knyttet til omdisponering av mathvete til fôr enn av fôrkorn til andre formål. Samtidig ligger det muligheter i å øke andelen norsk mathvete i matmelet dersom en får bedre sortstilpasning. Hvete er en attraktiv råvare i fôrproduksjonen som bidrar til å holde samlet norskandel i kraftfôret høy.

Det er behov for mer havre, bl.a. på grunn av at økende andel avskalling øker havrens fôrverdi. I samsvar med markedssituasjonen, vil forhandlingsutvalget endre forholdet mellom intensjonsprisene på havre og bygg.

Etterspørselen etter proteinvekster er økende, og det bør derfor stimuleres til dyrking av mer oljevekster og erter. I tillegg til at dette er miljømessig gunstig, vil det også redusere faren for overproduksjon av norsk korn og erstatte importert vare.

Dagens spenn på +/- 7 prosent av målpris gir mulighet for tilstrekkelig prisdifferensiering gjennom sesongen etter at termintillegget ble avvirket. Ved å gi mulighet for et større prisspenn vil leveringsmønsteret kunne bli mer optimalt.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår at

- prisforholdet mellom matkorn og fôrkorn endres mer til fordel for matkorn.
 - i. målprisen for mathvete og matrug heves med 4 øre/kg
 - ii. målprisen for fôrkorn heves med 2 øre/kg.
 1. Intensjonsprisen for bygg heves med 1 øre/kg
 2. Intensjonsprisen for havre heves med 4 øre/kg.
 - iii. Målprisen for oljefrø og erter heves med 10 øre/kg
- prisspennet settes til +/- 10 prosent av målpris

7.3.2 Prisnedskrivning

Forhandlingsutvalget forutsetter at det skal være lønnsomt å produsere korn her i landet. Samtidig må det også være lønnsomt å ta i bruk det kornet vi produserer som innsatsfaktor i husdyr- eller matmelproduksjonen. Prisnedskrivningstilskuddet har stått på stedet hvil i mange år frem til fjorårets forhandlinger, da det ble redusert med 2 øre/kg.

For å unngå økte kostnader i neste ledd av økte målpriser på korn samt gi grunnlag for en lavere kraftfôrpris, foreslår forhandlingsutvalget at prisnedskrivningstilskuddet økes med 6 øre/kg.

7.3.3 Økologisk kornproduksjon

Det vises til kapittel 7.1 Økologisk landbruk.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår at:

- **økologisk korn gis et prisnedskrivningstilskudd med en sats som er 20 øre/kg høyere enn for annet korn.**

7.3.4 Matkorntilskudd

I den grad prisen på norsk korn begrenser bruken av norskprodusert matkorn i industrien, kan en økning av matkorntilskuddet bedre preferansen for bruk av norsk korn til mat da dette vil redusere råvarekostnadene. **Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår at tilskuddet beholdes uendret.**

7.3.5 Fraktordninger

Fraktordningene har stor betydning for prisforskjeller på korn og kraftfôr. De siste årene har fraktkostnadene både på sjø- og landtransport steget kraftig, bl. a. pga. underkapasitet på sjøfrakt og økte drivstoffkostnader.

Det gis ikke frakttilskudd fra produsent i underskuddsområdet til noen anlegg. Dermed har produsenter som ligger langt vekk fra produksjonsanlegg i underskuddsområdet dårligere rammevilkår enn produsenter i overskuddsområdet. En har registrert til dels store steds-korrigeringer i Trøndelag.

Til tross for at Telemark har et betydelig underskudd av korn og at matmelanlegget i Skien forsynes med båttransport, mottar ikke anlegget frakttilskudd for mellomfrakt til underskuddsområdet.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår å:

- **styrke mellomfrakttilskuddet med 12 mill. kroner**
- **styrke stedsfrakttilskuddet med 5 mill. kroner**
- **innføre innfrakttilskudd i underskuddsområdet i Trøndelag etter samme mal som på det sentrale Østlandet**
- **definere Telemark som underskuddsområde for matkorn, for dermed å gi mellomfrakttilskudd for matkorn også til Skiensanlegget**

7.3.6 Redusert avgift på urea

Ved å dekke en større del av nitrogenbehovet med urea, frigjøres betydelig plass til norsk korn. En redusert pris på urea vil gi dermed gi økt rom for norsk korn. Det vil samtidig gi en viss reduksjon av kostnadene i norsk fôrproduksjon og dermed ha en gunstig effekt på lønnsomheten i husdyrproduksjonen.

Forhandlingsutvalget foreslår at prisutjevningbeløpet på urea reduseres med 1,95 kr/kg tilsvarende 75 prosent. Dette gir 9,0 mill. kroner i reduserte inntekter over kap 4150.

7.3.7 Kraftfôr

Et hovedmål med markedsordningen for korn er å sikre avsetningen av norsk korn. Jordbrukets forhandlingsutvalg mener preferansen for norsk korn i kraftfôret må styrkes. Forhandlingsutvalget foreslår derfor å beholde prisutjevningsbeløpene for proteinråvarer med unntak av urea. Forhandlingsutvalget anslår virkningen av våre forslag til å bli om lag 3 øre/kg redusert kraftfôrpris.

7.3.8 Beredskapslagring av korn

De internasjonale markedene for matkorn og kraftfôrråvarer er preget av svært lave overgangsbeholdninger og store prissvingninger. Betydelig lagerkapasitet står unnyttet. Terrorfrykten i verden er stor, og korn til menneskeføde kan være et terrormål. En ordning med beredskapslagring av matkorn er strategisk klok å etablere, uten å medføre store kostnader. Samtidig vil et beredskapslager gi matmelindustrien mer stabil kvalitet ved at en vil legge bedre til rette for å bruke forrige års avling en periode etter at årets avling er høstet. Dette vil gi mer stabilt og forutsigbart matmel for bakerne, samtidig som avsetningen av norsk matkorn styrkes.

Oppbygging av et beredskapslager av korn er et samfunnsansvar. Jordbrukets forhandlingsutvalg ber om at det etableres en ordning med beredskapslagring av korn finansiert over statsbudsjettet utenfor jordbruksavtalen.

7.4 Virkemidler i melkesektoren

Strukturutviklingen i melkeproduksjonen går nå raskere enn hva som kan kalles moderat, jfr. Stortingsmelding nr. 19 (1999-2000). Jordbrukets forhandlingsutvalg mener det er viktig med strukturelle virkemidler som kan styre melkeproduksjonen, slik at vi unngår et stort frafall av produsenter. Forhandlingsutvalget mener videre det er viktig med virkemidler som sikrer melkeproduksjon i hele landet. Det må legges til rette for utviklingsmuligheter for enkeltpersonsforetaket.

7.4.1 Kvoteordningen

7.4.1.1 Samdrifter – antall og kvotetak

En stor del av strukturutviklingen skjer gjennom samdrifter. Ved jordbruksoppgjøret 2004 ble det satt en antallsbegrensning ved etablering av samdrifter etter 01.07.04. Begrensningen ble satt fordi aktivitetskravet for deltakelse i samdrifter ble avvirket, og partene ønsket ikke å åpne opp for kvoteleie på generell basis. En ønsket å begrense omfanget av kvoteleie, for de som valgte å etablere et felles selskap gjennom samdrift. For samdrifter etablert etter 01.07.04 gjelder da følgende begrensninger:

- Kvotetak på 750.000 liter
- Avstandskrav på 17 km
- Antallsbegrensning på 5 medlemmer

Endringene i regelverket knyttet til samdrifter har blitt endret ofte opp gjennom tida. Det er viktig å sikre stabilitet og forutsigbare rammevilkår, og dette taler for å gjøre minst mulig endringer i regelverket. Samtidig registrerer forhandlingsutvalget et sterkt ønske fra melkeprodusenter å endre antallsbegrensningen på 5 medlemmer. Sterkest har dette ønsket vært fra

melkeprodusenter på Vestlandet, som har melkekvoter som ligger under gjennomsnittet. De har fjøs som snart er modne for utskifting eller krever store investeringer, og de ønsker å ta i bruk tilgjengelig teknologi for å utnytte stordriftsfordeler i produksjonen. Arealgrunnlaget er tilstrekkelig, og kvotene ønskes ikke solgt, men forbli grenda.

Jordbrukets forhandlingsutvalg mener at antallsbegrensningen for samdrifter kan fjernes, under forutsetning av at kvotetaket for samdrifter reduseres vesentlig.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår følgende endringer:

- **Kvotetaket for samdrifter settes til 400.000 liter som for enkeltpersonsforetak**
- **Antallsbegrensningen på 5 medlemmer fjernes**
- **Samdrifter etablert etter 01.07.06 med samlet kvote**
 - **under 400.000 liter forholder seg til kvotetaket på 400.000 liter**
- **Samdrifter etablert før 01.07.06 med samlet kvote**
 - **over 400.000 liter får eksisterende kvote som kvotetak**
- **Avstandsgrensa på 17 km beholdes som i dag.**

7.4.1.2 Vilkår for beregning av felles kvote for ektefeller eller samboere

Det vises til §10 i forskrift om kvoteordningen for melk.

”Statens landbruksforvaltning kan etter søknad gi tillatelse til at to ektefeller eller samboere som eier, eller konsesjonsfritt erverver, hver sin landbrukseiendom med tilhørende kvote, kan få beregnet felles kvote, dersom det har vært sammenhengende leveranse fra begge landbrukseiendommene i de siste 24 måneder før tidspunktet for etableringen av felles melkeproduksjon. Ved et eventuelt opphold før etableringen, må det ha vært sammenhengende leveranse i 24 måneder forut for oppholdet. Oppholdet kan maksimalt vare i 12 måneder.

For å få beregnet slik kvote etter § 11, kan avstanden mellom landbrukseiendommene ikke overstige 17 km målt langs vei.”

Jordbrukets forhandlingsutvalg har forståelse for at et ektepar eller samboere som kommer fra hver sin gård med melkeproduksjon ønsker å disponere kvota så rasjonelt som mulig. Å drive melkeproduksjon på begge gårdene, vil neppe være særlig familievennlig og hensiktsmessig på sikt. Jordbrukets forhandlingsutvalg synes det er urimelig at slike ektepar / samboere ikke kan få benytte begge kvotene. Når de i dag har lov til å flytte 60 prosent av kvoten, og lov til å kjøpe kvote på det frie markedet, der denne kvota kanskje ligger enda lengre vekk fra gården, synes Jordbrukets forhandlingsutvalg at det er mest fornuftig at de kan slå sammen hele kvota. Betingelsen er at kvotene befinner seg innen samme fylke. Det bør også stilles krav om spredeareal. Dersom partene velger å gå fra hverandre, går kvota tilbake til hver av gårdene slik den var opprinnelig.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår at §10 2. ledd endres til:

”For å få beregnet slik kvote etter § 11, må landbrukseiendommene ligge i samme fylke. Ligger de i forskjellige fylker, kan avstanden mellom landbrukseiendommene ikke overstige 17 km målt langs vei”

7.4.1.3 Flytting av kvoteåret.

Markedsregulator har poengter at forsyningssituasjonen omkring årsskifte er usikker og vanskelig. Dette skyldes at mange produsenter bruker egen melk til oppfôring for ikke å levere over kvote, mens de som selger kvota ofte trapper ned ved årets slutt. Ved slutten av året er behovet for ferskvarer i markedet stort i forbindelse med høytidene. Det hadde derfor

vært en fordel om kvoteårsavslutningen var på et annet tidspunkt på året for å få en god og rasjonell melkeforsyning i markedet.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår:

- **At kvoteåret for kumelk flyttes 2 måneder fram, til 1. mars**
- **Tidspunktene for innmelding av kjøp / salg av kvote flyttes tilsvarende 2 måneder fram til hhv 1. oktober og 1. desember**
- **At det etableres en overgangsordning i 2007. Kvota på det enkelte bruk justeres opp med melkeleveransene i januar og februar året før, samt relativ andel av innkjøpt kvote.**
- **Kvoteåret for geitmelk følger kalenderåret som i dag.**

7.4.1.4 Kjøp / salg av melkekvoter.

Privat omsetting av melkekvote ble innført av Bondevik-II regjeringen. Ordningen ble innført som et ledd i å øke omstillingstakten innen for mjølkeproduksjonen. Ordningen ble innført for kumelk i 2002 og i 2004 for geitmelk. I 2002 og 2003 kunne 30 % av kumelkkvotene omsettes privat, mens 60 % av all kumelk kunne omsettes privat i 2004 og 2005. Når det gjelder geitmelk ble det innført en privat omsetning på 60 % som ble gjort gjeldende fra omsetningsrunden 2004.

Innføring av kvoter som omsettes privat har ført til stor aktivitet. Enkelte foretak har kunnet sikre seg en stor økning i kvoten i løpet av kort tid mens andre bruk ikke har hatt samme muligheten.

Når det gjelder omsetningsregionene for geit og omsetningsområdet rundt Oslofjorden for kumelk, er det klart at det har skjedd en betydelig forflytning av kvoter over lengre avstander. 60 prosent av alle melkekvoter kan nå i løpet av kort tid flyttes, og det synes klart at melkekvoter flyttes fra marginale strøk til mer sentrale områder. Geitmelk har kun to omsetningsregioner og en stor grad av vilkårlig fordeling av ledige melkekvoter, kan i løpet av kort tid ha stor innvirkning for muligheten til å opprettholde nødvendige foredlingsanlegg.

Tabell: Privat omsetning av kumelkvoter, mengde og pris, omsatt i 2004-2005

	2004			2005		
	Gj.snittlig pris. Kr/liter	Mengde i utvalget. Liter	Sum liter omsatt privat	Gj.snittlig pris. Kr/liter	Mengde i utvalget. Liter	Sum liter omsatt privat
Østfold,Vestfold, Akershus/Oslo	3,70	25 064	409 846	7,09	501 424	2 280 221
Hedmark	5,92	94 371	465 847	7,15	628 745	2 180 299
Oppland	8,37	133 610	589 430	8,23	683 695	2 927 831
Buskerud	4,85	133 813	329 037	5,12	364 276	837 331
Telemark	5,00	13 306	82 347	6,00	123 906	320 901
Aust-Agder	-	0	47 534		0	552 231
Vest-Agder	6,50	34 332	128 799	8,18	181 086	988 958
Rogaland	9,05	111 373	788 814	8,38	450 254	6 770 617
Hordaland	5,24	154 398	623 820	4,23	660 153	1 591 471
Sogn og Fjordane	7,01	87 748	243 797	6,89	590 384	1 476 504
Møre og Romsdal	6,84	137 621	617 129	7,88	507 517	3 600 825
Sør-Trøndelag	7,75	354 121	816 782	7,83	935 878	3 848 923
Nord-Trøndelag	9,27	305 705	565 076	8,47	1 287 944	4 229 641
Nordland	8,76	273 496	463 544	9,01	796 044	2 627 235
Troms	6,47	241 499	377 666	7,76	149 003	560 828
Finnmark	7,00	17 700	71 471	9,48	150 416	308 132
Landet	7,43	2 118 157	6 620 939	7,54	8 010 725	35 101 948

Kilde: Melkebors.no, melkekvoter.no og SLF 2005

Tabellen viser at de gjennomsnittlige prisene på privat kvote langt overstiger prisen på statlig omsatt kvote både i 2004 og 2005. Nord-Trøndelag hadde den høyeste gjennomsnittsprisen i 2004, mens det er Finnmark som har høyest gjennomsnittlig pris på privat kvote i 2005. I landsgjennomsnitt var prisen på privat kvote 7,43 kr i 2004 og 7,54 kr i 2005, men prisen er langt høyere i gjennomsnitt i sentrale landbruksfylker som Oppland, Rogaland, Nord-Trøndelag og Nordland.

I perioden 2004- 2005 er det omsatt 41 722 887 l privat. Totalt oppgis det at det ble solgt 58 710 277 l kvote i 2005 (SLF). Med privat gjennomsnittspris og statlig pris på omsetningen, kostet dette melkeprodusentene 224,44 mill kr å kjøpe denne kvoten i 2005.

Det var ingen som solgte hele kvoten til staten i 2005, selv om dette også er en mulighet (Unntaket er 11 geitmelkprodusenter utenfor satsingsområdet for geitmelkproduksjon). Statens landbruksforvaltning oppgir at den private kvoten i hovedsak ser ut til å bli omsatt lokalt .

Melkeproduksjonen utgjør om lag halvparten av verdiskapinga og sysselsettinga i landbruket. Jordbrukets forhandlingsutvalg konstaterer at ordningen med kjøp og salg av melkekvoter fører til en økt kostnad i melkeproduksjonen. Samtidig gir ordningen mulighet for enkeltprodusentene til å utvide melkeproduksjonen utover det som var mulig under en ordning med forholdstall eller en ren statlig kjøp-salgsordning.

Ordnningen med privat omsetning av melkekvoter har foregått i snart 4 år. Jordbrukets forhandlingsutvalg mener at omstillingstakten innenfor norsk mjølkproduksjon nå er uforsvarlig høy. **Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår derfor at det nedsettes en partssammensatt arbeidsgruppe som gis i oppdrag å foreta en evaluering og gjennomgang av ordningen med kjøp og salg av melkekvoter.**

Arbeidsgruppa gis følgende mandat:

Det foretas en gjennomgang/analyse av hvordan ordningen med kjøp og salg av melkekvoter har virket i forhold til sentrale landbrukspolitiske mål. Det skal spesielt legges vekt på:

- *Fordeling av kvoter mellom produsenter, bruksstørrelser og distrikter*
- *Virkning for kostnadene i melkeproduksjonen*
- *Hvordan kvoteselger har anvendt midlene fra kvotesalget*

Arbeidsgruppa skal på basis av gjennomgangen/analysen vurdere forslag til hvordan ordningen med kjøp og salg av melkekvoter kan endres/forbedres slik at den sikrer en melkeproduksjon med variert bruks- og produksjonsstruktur over hele landet.

Arbeidsgruppa skal ha avsluttet sitt arbeid innen 31.10.2006.

I ordningen med kjøp /salg av melkekvoter kan 60 prosent av kvota selges fritt innenfor det enkelte fylke. Unntaket er Akershus, Østfold og Vestfold som sees på som en region – Oslofjordområdet. Jordbrukets forhandlingsutvalg registrerer at en del kvote flyttes ut av Akershus og over til Østfold. Akershus er fra før et fylke som har hatt stor nedgang i melkeproduksjonen.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår at

- **omsetning av kvoter skal foregå innenfor fylker, også for fylkene Akershus, Østfold og Vestfold**

7.4.2 Markedsordningen

Det vises til Soria-Moria erklæringen der Regjeringen uttrykker at de vil:

”videreføre markedsordningene. Samvirkets rolle som markedsregulator skal sikres.”

Det vises videre til sluttprotokoll fra fjorårets jordbruksavtale pkt 6:

”Fra 2006 fastsettes et normert egenkapitalavkastningskrav til Tine sin industrielle melkebaserte virksomhet (Tine Industri). Nærmere bestemmelser om prinsipper for beregning og nivå på kapitalavkastningskravet, samt oppfølging ovenfor Tine fastsettes av Landbruks- og matdepartementet”.

Etter en høringsrunde på slutten av 2005, valgte Landbruks- og matdepartementet å utsette innføringen av kapitalavkastningskravet. Vi har registrert at departementet har satt i gang et arbeid for på nytt å fastsette Tines verdier.

Jordbrukets forhandlingsutvalg viser til at Econ i 2003 gjennomførte en grundig verddivurdering av Tine. Econs vurderinger har i stor grad blitt lagt til grunn, både ved fastsetting av målprisen fra 01.01.04, for etterregningen, og ved fastsetting av den doble kapitalavkastningen til uavhengige aktører. En ny verddivurdering av Tine, vil i stor grad være avhengig av de verdsettingsprinsipper som legges til grunn, og den vil garantert utløse en ny debatt rundt alle de tidligere stridstemaer knyttet til kapitalvolum i meieriindustrien. **Forhandlingsutvalget ber departementet skrinlegge den nye verddivurderingen.**

I fjorårets jordbruksavtale var det enighet om å innføre et normert egenkapitalavkastningskrav til Tine Industri. Dette systemet skulle avløse etterregningsordningen. I høringsbrevet av

17.11.05 fra Landbruks- og matdepartementet, ble det forutsatt at det normerte egenkapitalavkastingskravet måtte utbetales til Tines leverandører. Det ble videre antydnet at egenkapitalavkastningskravet ville bli fastsatt slik at dagens målpris ville måtte senkes.

Landbruks- og matdepartementet valgte etter høringsrunden ikke å iverksette ordningen med forhåndsfastsatt kapitalavkastning fra 01.01.06. Jordbrukets forhandlingsutvalg konstaterer på dette grunnlag at fjorårets jordbruksavtale ikke er oppfylt.

Melkeproduksjonen representerer omtrent halvparten av både verdiskaping og sysselsetting i norsk landbruk. Etter flere år med betydelig uro rundt markedsordningen for melk, er det nå behov for å finne løsninger som kan bidra til å skape ro rundt dette sentrale landbrukspolitiske virkemiddelet. For å oppnå dette mener Forhandlingsutvalget at det vil være mest hensiktsmessig å videreføre etterregningsordningen inntil videre.

Gjennom fastsetting av jordbruksavtalens målpris og gjennom prisutjevningsordningen legges grunnlaget for økonomien i melkeproduksjonen. Andre elementer i markedsordningen har til formål å regulere konkurranseforholdene mellom aktørene i meieriindustrien. **Jordbrukets forhandlingsutvalg legger til grunn at de tiltak som settes inn for å påvirke konkurransesituasjonen i meieriindustrien ikke skal undergrave den avtalte målprisen for melk.**

Jordbrukets forhandlingsutvalg registrerer at andre aktører enn Tine raskt har fått en markedsandel på nær 20 prosent for flytende produkter og vel 20 prosent for gulost. I tillegg er osteimporten raskt økende og dekket i 2005 11 prosent av det norske osteforbruket. Også for tørrmelk har andre aktører en betydelig markedsandel. **Med bakgrunn i konkurransesituasjonen som er etablert i melkemarkedet, mener Jordbrukets forhandlingsutvalg at tiden nå er inne for å starte en gradvis fjerning av særordningene for uavhengige aktører i markedsordningen for melk. Det foreslås en lineær nedtrapping av ordningene ned til 0 i løpet av 5 år.**

7.4.3 PU-ordningen

Prisutjevningsordningen for melk er et viktig verktøy for å skaffe inntekter i melkeproduksjonen. Jordbrukets forhandlingsutvalg ønsker at størst mulig andel av melkemarkedet i Norge forsynes av norske melkeprodusenter. Ved å justere tilskudd / avgifter innen PU-ordningen til fordel for produkter med dårlig importvern, vil dette gi et bedre grunnlag for størst mulig norsk melkeproduksjon.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår å:

- heve avgiftene noe for konsummelk og søte smakssatte produkter
- heve tilskuddene for modna oster til dagligvare
- redusere tilskuddene til tørrmelk i industrimarkedet

7.4.4 Driftstilskudd for samdrifter

Ved jordbruksoppgjøret 2004 ble det bestemt at samdrifter godkjent og etablert etter 01.07.04 ikke skulle få ekstra driftstilskudd. For samdrifter etablert før denne datoen skal det over tid foretas en harmonisering med bestemmelsene for andre type foretak. Ved fjorårets

jordbruksoppgjør ble satsene for samdrifter etablert før denne datoen redusert med 12.500 kroner til 20.800 kroner avhengig av antall medlemmer i samdrifta.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår samme reduksjonsbeløp i år som i fjor. Dette innebærer at for samdrifter med:

- **2 medlemmer i Sør-Norge reduseres satsene med 12.500 kroner**
- **Flere enn 2 medlemmer i Sør-Norge reduseres satsene med 19.000 kroner**
- **2 medlemmer i Nord-Norge og samdrifter geitmelk reduseres satsene med 13.200 kroner**
- **Flere enn 2 medlemmer i Nord-Norge og samdrifter geitmelk reduseres satsene med 20.800 kroner**

7.4.5 Gebyrer

Det vises til statsbudsjettet for 2006 og innføringen av emballasjeavgift på melkekartonger. Emballasjeavgiften har medført en prisøkning på konsummelk på anslagsvis 45 øre/liter. Forhandlingsutvalget vil advare mot at det i framtida gjøres tilsvarende grep. Avtalepartene forhandler fram endringer i målpriser, med bakgrunn i mulighetene for å kunne ta målprisene ut i markedet. En slik kraftig avgiftsøkning som emballasjeavgifta representerer, skaper betydelige større utfordringer med å kunne ta ut målprisene i markedet enn hva som ble lagt til grunn under jordbruksforhandlingene 2005. Jordbrukets forhandlingsutvalg viser til Hovedavtalens § 2.4 der det heter:

”Partene kan kreve forhandlinger om endringene i en løpende jordbruksavtale når viktige forutsetninger for den er blitt forandret vesentlig.”

Jordbrukets forhandlingsutvalg minner om at denne bestemmelsen har kommet til anvendelse ved flere anledninger.

7.4.6 Geit

Friskere geiter

”Friskere geiter”, som er et samarbeidsprosjekt mellom TINE og Norsk Sau- og Geitelslag, er i god framdrift i henhold til målsettingen om å sanere for de smittsomme sjukdommene CAE, byllesjuka og paratuberkulose. I jordbruksavtalen 2004 ble det bestemt at prosjektet skal videreføres fra 2005 og flere år fremover. Utbetaling til prosjektet var kun på 4,9 mill kroner i 2004 (innvilgningsramme 8 mill. kroner), som følge av færre påmeldte besetninger enn forventet. Dette innebærer at behov for midler til prosjektet blir skjøvet frem i tid. For 2007 (og 2008) er det prognosert med 14,0 mill kr, som begrunnes med at en kan gjennomføre sanering raskere og samtidig få mulighet til å følge opp med kontroll av sanerte besetninger lenger før prosjektet avsluttes. Dette innebærer at det i 2009 og 2010 vil være vesentlig mindre behov for tilskuddsmidler, dvs. 4-5 mill. kr pr. år. Dette betinger en forskyvning av tilskudd fra slutten av prosjektperioden og fram til 2007 og 2008 (Kilde: SLF sin statusrapport for LUF 2006).

Jordbrukets forhandlingsutvalg mener dette er et viktig arbeid for å sikre at geiteholdet i Norge blir basert på sunne og friske geiter. **For å sikre gjennomføringen av fase 2 i prosjektet, foreslår forhandlingsutvalget at det settes av 11 mill. kroner til prosjektet i 2007. Dette er en økning på 3 mill. kroner fra 2006.**

Seminasjon for geit

Det er behov for å gjennomføre tiltak på avlssiden for geit, bl.a. som følge av prosjektet "Friskere geiter". Besetningene som inngår i prosjektet skal være mest mulig isolert fra andre flokker, noe som betyr at opplegget med bukkeringer ikke kan videreføres og at nytt avlsmateriale må gjennomføres gjennom semin. Avlssystemet må derfor i fremtiden baseres på semin, og avkomstgranskningen må endres fra prøvbukker i bukkeringer til prøvbukker i semin. Norsk Sau- og Geitallslag har budsjettet med investeringskostnader for oppbygging av seminasjon på 2,3 mill kroner for 2006.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår at det settes av 1,5 mill. kroner til oppbygging av seminasjon for geit i 2006 finansiert med ledige midler.

Omstillingsbidrag for geitmelkprodusenter.

Ved jordbruksoppgjøret 2004 vedtok partene et omstillingsbidrag for geitmelkprodusenter. Det er i alt 14 produsenter utenfor satsingsområdet for geitmelkeproduksjon til industriell bearbeidning som har en geitmelkkvota som er salgbar i 2006 med utbetaling i 2007. Maksimal utbetaling vil kunne bli 4,5 mill. kroner dersom alle selger.

Jordbrukets forhandlingsutvalg er kjent med at det i Indre Namdal finnes noen geitmelkprodusenter som ønsker å fortsette med produksjonen og levere råstoff til Skånaliseter Gårdssystem AS. Det er imidlertid fortsatt usikkerhet knyttet til om Skånaliseter Gårdssystem greier å bygge opp produksjonen og salg slik at all geitmelk i området kan foredles gjennom anlegget. Produsentene står overfor en vanskelig avveining. Beslutte å selge kvota 1/8-2006 eller håpe de får levere til Skånaliseter Gårdssystem AS.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår å forlenge ordningen med omstillingsbidrag for geitmelkprodusenter med 2 år (innen 31.12.2008).

7.5 Virkemidler i kjøtt- og eggsektoren

Det er for tiden overproduksjon av svinekjøtt. I perioder er det også for mye egg, men skal en klare å dekke opp markedet til jul og påske, er en avhengig av en litt for høy produksjonskapasitet resten av året.

Jordbruket har siden 1982 påtatt seg ansvaret for overproduksjonen. Jordbrukets forhandlingsutvalg har registrert seg merknaden fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet i forbindelse med behandlingen av jordbruksoppgjøret 2005.

"Dette flertallet viser til at det ble advart mot å heve konsesjonsgrensene for svineproduksjon, med den begynnelse at det kunne føre til overproduksjon og lavere lønnsomhet. Dette flertallet vil også minne om at endringene ble gjennomført mot næringsorganisasjonenes anbefaling, og at Regjeringen derfor må bære en vesentlig del av ansvaret for overproduksjonen."

Jordbrukets forhandlingsutvalg forutsetter at konsesjonsgrensene holdes i ro i denne Stortingssperioden. Vi forventer at myndighetene følger opp regelverket gjennom klare sanksjoner mot de som forsøker å bryte regelverket.

7.5.1 Storfekjøtt

Jordbrukets forhandlingsutvalg mener den viktigste årsaken til underdekningen som har vært og som kommer til å bli, ligger i den svake økonomien i å føre fram storfekjøtt. Økonomien har vært svak tidligere også, men utslagene merkes for fullt nå. Dette skyldes blant annet at:

- mange bruk som kjøpte inn kalv for å føre fram til slakt, sluttet med denne produksjonsformen da det var overproduksjon i 1999/2000.
- en rekke melkeprodusenter har solgt melkevota, og også sluttet med kjøttproduksjon
- melkeprodusenter har kjøpt kvote, der de innenfor et gitt bygningsareal har økt antallet melkekyr og redusert antall okseslakt
- melkeprodusenter som bygger nytt er i ferd med å spesialisere seg på melkeproduksjonen, dyr som ikke trengs til egen rekruttering selges som livkalv

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår følgende tiltak i storfekjøttproduksjonen:

- **Økning av dyretilskuddet for ammeku på foretak uten melkeproduksjon for 17-25 kyr med 916 kr/dyr. Ny sats blir 2500 kr/dyr**
- **Tilskuddet per storfe økes med 73 kr/dyr for et nytt intervall 1-50 storfe. Ingen økning i satsene utover dette intervallet.**
- **Innslagspunktet for maksimalt driftstilskudd endres fra 50 ammekyr til 40 ammekyr. Satsene for driftstilskudd ammeku øker med 420 kr/dyr i intervallet 6-40 kyr og 5800 kroner pr bruk for de med mer enn 40 kyr.**
- **Arealtilskuddet til grovfôr økes med 16 kr/daa for de første 200 daa i alle soner. Kulturlandskapstilskuddet øker med 13 kr/daa.**
- **Tilskudd til storfe på utmarksbeite økes med 35 kroner pr dyr**
- **Det innføres eget beitetilskudd med en sats på 300 kr/ku og 140 kr/dyr for andre storfe.**
- **Redusert kraftfôrpris med om lag 3 øre/kg.**

I sum er da ammeku og storfekjøttproduksjonen tilført i underkant av 180 mill. kroner. I tillegg kommer betydelige økninger i bevilgningene til velferdsordninger, regionalt miljøprogram, investeringsvirkemidler og utvidet jordbruksfradrag som også storfekjøttneringa vil nye godt av.

7.5.1.1 Bevaringsverdige husdyrraser

De gamle kurasene representerer en viktig del av vår kulturarv. I et landbruk som skal videreutvikle matmangfold og opplevelser og synliggjøre sine miljøkvaliteter, er det viktig å ta vare på disse rasene. På grunn av lavere ytelse i form av både melk og kjøtt ligger det en betydelig merkostnad å holde disse dyrene. Disse rasene, slik som telemarksku, beiter mer lauv og kvist og bruker terrenget annerledes enn tyngre melkeraser og er slik sett en vesentlig bidragsyter i kulturlandskapet. Det arbeides nå også for å se om kjøtt og melk fra disse rasene gir grunnlag for utvikling av nye produkter som kan gi økt verdiskaping. **For å stimulere til rekruttering og videreføring av det viktige nasjonale arbeidet for å ta vare på denne delen av vår kulturelle og genetiske arv, foreslår Jordbrukets forhandlingsutvalg å øke satsene med 100 kroner til 1000 kroner per dyr. Dette forutsettes gjort innenfor eksisterende bevilgning på 4 mill. kroner.**

7.5.2 Sau og lam

Det vises til Utredning nr 2 2006 fra Budsjettnemnda for jordbruket som viser at referansebrukene med sau har det laveste inntektsnivået. Jordbrukets forhandlingsutvalg legger til grunn at økonomien i saueproduksjonen må styrkes særskilt.

Forhandlingsutvalget registrerer en betydelig kvalitetsforbedring på lammeslakt de siste året. Dette bl.a. som følge av omleggingen av tilskudd gjennom etableringen av et kvalitetsdifferensiert lammeslakttilskudd.

Sauen er en meget viktig kulturlandskapsleier. Forhandlingsutvalget foreslår å styrke økonomien i saueholdet gjennom å stimulere til bruk av beite.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår følgende tiltak:

- **Tilskudd til lammeslakt øker med 13 kr/lammeslakt for kvaliteter O eller bedre og med 2 kr/lammeslakt for O- og P+**
- **Tilskudd til småfe på utmarksbeite øker med 20 kr/dyr til 100 kr/dyr.**
- **Det innføres eget beitetilskudd med en sats på 45 kr pr beitende sau eller lam.**
- **Husdyrtilskuddet økes med 17 kr/sau for de første 75 sau over 1 år**
- **Arealtilskuddet til grovfôr økes med 16 kr/daa for de første 200 daa i alle soner Kulturlandskapstilskuddet øker med 13 kr/daa**
- **Målprisen for lam øker med 2,00 kr/kg**
- **Redusert kraftfôrpris med om lag 3 øre/kg**
- **Mjølkeproduksjon på sau gis samme husdyrtilskudd som mjølkegeit**

Driftstilskudd sau

Forhandlingsutvalget foreslår å innføre et eget driftstilskudd til sau fra og med 2007.

- Det gis tilskudd til inntil 75 sauer over 1 år pr. besetning. Det stilles krav om at bruket har minimum 10 sauer over 1 år for å ha rett til driftstilskudd. Besetninger som har 11 sauer over 1 år og mer for utregnet driftstilskudd for alle dyr
- Tilskuddet settes til 100 kroner per vinterfôra sau eller maksimalt 7.500 kroner pr. besetning
- Tilskuddet gis ikke til foretak som mottar driftstilskudd til mjølkekyr, mjølkegeit eller ammekyr

I sum er da sauenæringa tilført i underkant av 350 mill. kroner. I tillegg kommer betydelige økninger i bevilgningene til velferdsordninger, regionalt miljøprogram, investeringsvirkemidler og utvidet jordbruksfradrag som også sauenæringa vil nyte godt av.

Besetninger med store rovdyrtap har kommet dårlig ut av omleggingen av dyretilskuddet til sau ved jordbruksoppgjøret i 2003. Da en fjernet muligheten for at påsettlam skulle være tilskuddsberettiget, ble de nye satsene for voksne dyr beregnet ut fra en gjennomsnittlig påsettprosent på 25. Besetninger med store rovdyrtap vil måtte ha en betydelig høyere påsettprosent. Disse får da vesentlig mindre i husdyrtilskudd fordi de har relativt få voksne dyr i forhold til den totale besetningen.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår at foretak med mer enn 30 prosent rovdyrtap gis unntak fra at kun voksne dyr er tilskuddsberettiget. For slike besetninger må antall

tilskuddsberettigede dyr settes til 75 prosent av alle lam og voksne dyr over 1 år pr. 1. januar.

7.5.3 Fjørfe

Det vises til sluttprotokoll fra jordbruksoppjøret i fjor pkt 7:

”Etter en helhetsvurdering er partene enige om at fjørfekjøtt tas ut av reguleringssystemet når det gjelder avsetningstiltak. Fellesfinansierte faglige tiltak og opplysningsvirksomhet opprettholdes. Priors rolle som markedsregulator for fjørfekjøtt avvikles. Målprisene erstattes med en referansepris, som fastsettes av avtalepartene, som grunnlag for den videre administrering av tollvetet. Endringen gjennomføres fra 01.01.2007 for å gi aktørene tilstrekkelig tid til gjennomføringen.”

Det er relativt lite kryssomsetning av slaktede kyllinger. Det vil således være problematisk å innhente en grospriser som på et godt grunnlag reflekterer verdien i markedet.

Markedsreguleringen har hatt en viktig funksjon i å stabilisere prisene. Etter opphør av markedsreguleringen er det å forvente at prisene vil variere mer gjennom året. En følge av dette vil være at i perioder vil prisen kunne ligge langt over det som var øvre prisgrense selv om prisen i gjennomsnitt for året ikke avviker særlig fra dagens målpris.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår at:

- **Målprisen erstattes med en referansepris fra 1/1-07, Referanseprisen settes lik dagens målpris.**
- **med utgangspunkt i oppgjørspris til bonde skal**
 - **Alle aktører rapportere ukentlig inn priser til SLF.**
 - **SLF vekte prisen med volumer fra aktørene**
- **SLF beregner et tillegg til oppgjørsprisen som reflekterer kostnader som påløper mellom bonde og dagens målprispunkt.**
- **Import, med administrativt nedsatte tollsatser, utløses dersom referanseprisen 4 uker på rad blir oversteget med mer enn 20 prosent av den registrerte prisen tillagt kostnader mellom bonde og gammelt målprispunkt.**

En konsekvens av at avsetningstiltakene for fjørfekjøtt nå fjernes, kan bli økte kostnader for produsenter i distriktene. Sannsynligvis vil de få en lavere avregningspris på grunn av lengre avstand til slakteri.

Jordbrukets forhandlingsutvalg mener det er viktig å sikre fortsatt spredt produksjon av kylling. Forhandlingsutvalget foreslår at:

- **det etableres et innfraktilskudd for kylling i fylkene Telemark, Agder, Hordaland, Sogn- og Fjordane og Møre- og Romsdal på kr 0,50 pr kg til nærmeste slakteri.**

Det vises til jordbruksavtalen i 2005, der det ble bestemt at markedsordningen for fjørfe skal avvikles fra 01.01.2007. **For å være innenfor taket for AMS i 2006, foreslår Jordbrukets forhandlingsutvalg at målprisen for fjørfe oppheves fra 01.10.2006.**

Egg

Eggproduksjonen har vært i en spesiell situasjon når det gjelder kostnadsøkninger. I tillegg til den generelle kostnadsveksten i samfunnet, er det innført nye offentlige bestemmelser som gir vesentlig kostnadsøkninger i eggproduksjon. Etter 2012 vil ikke de tradisjonelle bursystemene være tillatt brukt. Omstillingen omfatter 70 prosent av eggproduksjonen i Norge. Prior anslår en total kostnad på 1 mrd. kroner for hele eggsektoren.

Det vises til de generelle investeringsvirkemidlene under LUF og kapittel 6.4 der Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår etablering av et miljøfond med skattefordeler.

7.5.4 Fraktordninger

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår at det settes ned en partssammensatt arbeidsgruppe som skal se på fraktordningene for kjøtt. Gruppen skal foreta en evaluering av fraktordningenes virkning på distrikt, anleggsstruktur, leveringsmuligheter for enkeltprodusenter og konkurranse.

7.6 Virkemidler for frukt, grønt og potet

7.6.1 Distrikts- og kvalitetstilskudd frukt, bær, grønnsaker og potet

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår å heve satsene opp til de som gjaldt før jordbruksoppgjøret i 2004. Det foreslås videre å øke maksimalkvantum for bær fra 20.000 kg til 30.000 kg. Grensene for maksimalbeløp pr. foretak tilpasses tilsvarende. Bevilgningen til posten foreslås ut fra dette økt med 2,7 mill. kroner.

For distriktstilskuddet til poteter i Nord-Norge foreslår forhandlingsutvalget å videreføre satsen med 1,00 kr/kg.

7.6.2 Tilskudd til kvalitetstiltak

Utvikling av plantemateriale

Friskt plantemateriale er grunnlaget for en konkurransedyktig næring. For 2006 er det satt av 8,2 mill. kroner under post 77.15 til utvikling av plantematerialet. Forhandlingsutvalget ser på ordningen som avgjørende for å kunne opprettholde norsk plantemateriale med høy kvalitet. Utvikling av nye plantemetoder for epler vil medføre omstilling av drifta på Sauherad.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår derfor at bevilgningen på denne posten økes med 0,8 mill. kr til 9,0 mill. kroner.

Forhandlingsutvalget foreslår videre å bevilge 4 mill. kroner gjennom ledige midler i 2006 som investeringsstøtte til bygningsmessige arbeider ved Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad.

Kvalitetstiltak til settepotetavl

Bevilgningen til settepotetavl er på 5,45 mill. kr i 2006. De aller fleste skadegjørere som forringer potetkvaliteten kan følge settepotetmateriale. Det er derfor viktig at potetprodusentene har tilgang på friske settepoteter og får til en god utskifting av settepotetmateriale for å opprettholde en god plantehelsestatus.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår at bevilgningen til settepotetavl økes opp til 6,0 mill. kroner i 2006.

Opplysningskontoret for frukt og grønnsaker (OFG)

OFG finansieres hovedsakelig via den kollektive omsetningsavgiften og en egen post i jordbruksavtalen. OFG gjør et godt arbeid med markedsføring av grøntprodukter.

Forhandlingsutvalget foreslår å styrke OFG gjennom at

- **bevilgninger til OFG økes med 1 mill. kr. (post 77.15)**

Forhandlingsutvalget vil understreke at så lenge OFG finansieres av avtalemidler må deres arbeid i større grad enn i dag rettes mot å profilere norske produkter.

Produsentsammenslutninger

Forhandlingsutvalget foreslår å videreføre bevilgningen til produsentsammenslutninger med 0,5 mill. kroner.

7.6.3 Tilskudd til fruktlager

Bevilgningen til tilskudd til fruktlager er på 8 mill. kr. Lagerstrukturen på Vestlandet er nylig endret. Det er derfor viktig med stabilitet i dette tilskuddet.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår uendret bevilgning til tilskudd til fruktlager.

7.6.4 Avsetningstiltak

Mulighetene for markedsregulering på grøntsektoren omfatter i dag poteter og epler. Midler til markedsregulering er viktig for å ha mulighet for å sikre en best mulig produsentøkonomi.

GrøntProdusentenes Samarbeidsråd (GPS) utfører et svært viktig arbeid for grøntsektoren. Midler til virksomheten i GPS og markedsreguleringen finansieres gjennom postene kollektiv dekning av omsetningsavgiften på grøntsektoren på 10 mill. kr. og andre avsetningstiltak for hagebruk og poteter på 3,9 mill. kr.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår at

- **Kollektiv dekning av omsetningsavgiften på grøntsektoren øker med 1 mill. kroner**
- **Andre avsetningstiltak for hagebruk og poteter beholdes uendret**
- **Prisnedskrivning av potetsprit opprettholdes på dagens nivå**

7.7 Produksjonstilskudd

7.7.1 Trekk i produksjonstilskudd ved levering etter søknadsfristen

Fram til søknadsomgangen 31/7-05 skulle innkomne søknader etter søknadsfristen avvises. Regelen ble i stor grad ikke praktisert i den kommunale forvaltningen. Søknader som kom inn etter fristen, ble behandlet som om de skulle ha kommet inn før fristen. Et svært lite antall søknader ble i realiteten avvist.

Statens landbruksforvaltning (SLF) endret sine rutiner når det gjelder behandling av for seint innleverte søknader fra og med søknadsomgangen for produksjonstilskudd med søknadsfrist 20.08.05. Det trekkes nå 3 prosentenheter i tilskuddet per dag søknaden er levert for seint i forhold til fristens utløp. SLF viste til gjeldende regelverk, og anså denne regelverksendringen som en lemping av regelverket. For den enkelte bonde og for den kommunale forvaltningen ble imidlertid regelverksendringen oppfattet som en innskjerpelse. **Jordbrukets forhandlingsutvalg mener prinsipielt at denne type trekkbestemmelser skal fastsettes av avtalepartene og nedfelles i jordbruksavtaleteksten.**

Jordbrukets forhandlingsutvalg mener det er en fordel for alle søkere om produksjonstilskudd at søknaden leveres innen fristen. Da vil saksbehandlingstida gå raskere, og det vil være mulig å utbetale produksjonstilskuddene på et så tidlig tidspunkt som mulig. Jordbrukets forhandlingsutvalg er enige i at det bør ha en konsekvens å levere søknad om produksjonstilskudd etter søknadsfristen. Spørsmålet blir hvor streng skal reaksjonen være overfor den enkelte søker. Etter vårt syn bør reaksjonen være så streng at de aller fleste søknadene kommer inn innen fristen, men ikke så streng at forsømmelsen står i et helt urimelig forhold til andre reaksjonsformer i samfunnet. **Jordbrukets forhandlingsutvalg mener et trekk på 3 prosent pr dag er for høyt i forhold til alvoret i forsømmelsen.**

Eksempel:

Et gjennomsnittlig melkeproduksjonsbruk i sone 5 med 200 dekar grovfôr, 20 kyr og 30 ungdyr leverer 3 dager etter fristen 20/8. Beregnet produksjonstilskudd blir da:

Driftstilskudd:	26.400
Husdyrtilskudd:	38.650
Arealtilskudd:	38.200
Kulturlandskapstilskudd:	37.400
<u>SUM Produksjonstilskudd:</u>	<u>140.650</u>
<u>9 prosent trekk som følge av for sen innlevering:</u>	<u>- 12.660</u>

Et trekk på 12.660 kroner er mye. Sett i forhold til trekk pga manglende miljøplan eller trafikkforeseelser, er trekket urimelig høyt. Faller søknadsfristen på en fredag, og en ikke behersker data, vil en ikke få levert før på mandag dersom en er for sent ute på fredag. Da settes trekket til 9 prosent. Dette er en for hard straff.

Et annet forhold er om søkere som er berettiget store produksjonstilskudd skal trekkes mer i kroner enn søkere som er berettiget små produksjonstilskudd. Det er ikke grunn til å tro at om søknaden fra en som er berettiget 300.000 kroner i tilskudd kommer 1 dag for sent, skaper større problemer for forvaltningen enn om søknaden fra en som er berettiget 30.000 kroner i tilskudd kommer 1 dag for sent. Foretaket med stor produksjon/areal får et trekk på 9.000 kroner, mens foretaket med liten produksjon/areal får et trekk på 900 kroner. Forsinket saksgang blir like stor uavhengig av om det er det stor eller lille foretaket som leverer for sent.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår følgende:

- **Ved for sen innlevering av søknad om produksjonstilskudd trekkes det 1.000 kroner pr. virkedag for sen innlevering i forhold til søknadsfristen.**
- **Søknader levert seinere enn 1 måned etter søknadsfristen foreslås avvist**
- **Bestemmelsen om trekk i produksjonstilskudd tas inn i jordbruksavtaleteksten, pkt 6.10.**

- Bestemmelsene gjøres likt for produksjonstilskudd og tilskudd for avløsning ved ferie og fritid
- Dispensasjonsadgangen (sykdom etc) videreføres

7.7.2 Forskuttering av produksjonstilskudd for nye brukere

Det vises til kapittel 6.1 og forskuttering av avløserutgifter for unge brukere. Avløserutgifter er ikke den eneste tilskuddsordningen som nye brukere får sent. Ved overtagelse av bruk vil det gå over ett år fra overtagelsestidspunktet til en kan få utbetalt tilskudd til den løpende produksjonen. Dette er et likvidetsmessig problem for den enkelte bruker. Økonomien er også vanskeligst i begynnelsen av brukerperioden.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår på denne bakgrunn at det etableres en mulighet for å få utbetalt forskudd på framtidig produksjonstilskudd. Ordningen gis følgende utforming:

- Forskudd kan gis etter søknad
- Forskuddet baserer seg på en videreføring av brukets eksisterende produksjon
- Det kan gis inntil 50 prosent forskudd, oppad begrenset til 50.000 kroner

7.7.3 Avgrensing i produksjonstilskudd for pensjonister

I jordbruksavtalens bestemmelser pkt 6.10 står det:

”Ved beregning av produksjonstilskudd til enkeltpersonsforetak, reduseres tilskuddet i 2006 med 5000 hvis foretakets innehaver er født i perioden 01.01.1936 – 31.12.1938. Hvis foretakets innehaver er født 31.12.1935 eller tidligere, reduseres tilskuddet med 25 000 kroner. Reduksjonen kommer i tillegg til bunnfradraget.”

Ved jordbruksoppgjøret 1998 ble partene enige om å innføre en tidligpensjonsordning i jordbruket. Formålet med ordningen er å stimulere til raskere eiendomsskifter i jordbruket. Samtidig ble det innført et trekk i produksjonstilskudd for brukere mellom 67 og 70 år, samtidig som brukere over 70 år fikk et betydelig økt trekk i forhold til tidligere. Avtalepartene ønsket altså å bruke både gulrot og pisk for å slippe yngre krefter til i jordbruket.

Fra og med søknadsomgangen 31/7-2002 vil alle typer foretak (enkeltmannsforetak, aksjeselskap og ansvarlige selskap) være berettiget tilskudd. Regelen om trekk i produksjonstilskudd gjelder kun enkeltpersonsforetak. Jordbrukets forhandlingsutvalg mener trekket er diskriminerende mot enkeltpersonsforetak i forhold til andre selskapsformer. En ser også ulike tilpasninger til regelverket, som ikke er tråd med intensjonen for trekket, nemlig hurtigere eiendomsskifter. Tilpasningene har i første rekke dreid seg om at dersom søker av produksjonstilskudd har en yngre ektefelle, settes den yngre ektefellen opp som søker av produksjonstilskudd. Andre velger å endre selskapsformen og danner f. eks et ansvarlig selskap.

Jordbrukets forhandlingsutvalg ber om at trekket for pensjonister som driver enkeltpersonsforetak fjernes. Forslaget innebærer en økt bevilgning på 21,6 mill. kr.

7.7.4 Fastsetting av endelige satser for produksjonstilskudd

I jordbruksforhandlingene forhandler jordbruket og staten om størrelsen på bevilgningene til post 74 Direkte tilskudd under kapittel 1150 Jordbruksavtalen. Ut fra bevilgningen og prognoser over forventet søknadsvolum for de ulike tilskuddordningene avtaler man så i

Jordbruksavtalen foreløpige satser. Disse foreløpige satsene legges også til grunn når det beregnes utslag av jordbruksavtalen på referansebrukene, og de benyttes av avtalepartene når man informerer om hva som er avtalt. Den enkelte næringsutøver innretter så sin drift og økonomi etter dette.

I Jordbruksavtalen for 2005-2006, punkt 6.1 fremgår det følgende:

”Satsene som fastsettes i jordbruksoppgjøret er foreløpige, og Landbruks- og matdepartementet kan etter samråd med Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag justere satsene innenfor bevilgningen”.

Dersom omsøkt mengde og foreløpige satser har gitt en total utbetaling under avtalt bevilgning, har man benyttet de foreløpige satsene uten at faglagene har blitt hørt. Resultatet har blitt såkalt ”ledige midler”. Også for 2005 har vi fått nærmere 70 mill. kroner i ledige midler. Dette er et betydelig beløp, men sett i forhold til totalbevilgningen kan det hevdes at beløpet er lite. Jordbrukets forhandlingsutvalg legger til grunn at jordbruksavtalens framforhandlede budsjetttramme i størst mulig grad utbetales på det året rammen fastsettes for.

Forhandlingsutvalget understreker at med unntak av post 73, er det bevilgningen som er styrende, mens satsene er et resultat av omsøkt mengde (areal, dyr, etc.) De foreløpige satsene danner ingen øvre grense for hvilke satser som vil bli utbetalt, men en god indikasjon for den enkelte søker hva satsen sannsynligvis vil komme til å bli.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår at det etableres en praksis hvor Statens landbruksforvaltning i forkant av hver eneste utbetalingsomgang av produksjons-tilskudd legger frem tall over søknadsvolum og hvilke satser som kan utbetales innenfor bevilgning ut fra dette. Deretter møtes avtalepartene og fastsetter endelige satser.

Teksten i gjeldene jordbruksavtale punkt 6.1 foreslås ut fra dette endret til: *”Satsene som fastsettes i jordbruksoppgjøret er foreløpige, og Landbruks- og matdepartementet fastsetter i samråd med Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag de endelige satsene innenfor bevilgningen”.*

7.7.5 Husdyrregisteret og dyretilskudd til storfe

Ved jordbruksoppgjøret i 1999 og 2000 ble det vedtatt at Husdyrregisteret (Individregisteret for storfe) skal brukes som grunnlag for utbetaling av dyretilskudd til storfe. Ved jordbruksoppgjøret i fjor var partene enige om at det ikke var aktuelt nå å tidfeste når registeret eventuelt kan tas i bruk i tilskuddsforvaltningen. En ba imidlertid Statens landbruksforvaltning om løpende vurdere om registret senere kan tas i bruk i tilskuddsforvaltningen.

Rapport 5/05 fra SLF viser at det er teknisk mulig å bruke Husdyrregisteret, men at datakvaliteten så langt er for dårlig. Det antydes at Husdyrregisteret kan brukes til forvaltning av tilskudd ved søknadsomgangen i august 2007.

Som følge av e-coli saken registrerer vi at det er svært viktig å ha registre for å kunne spore tilbake i verdikjeden. Husdyrregistret er et slikt register som kan benyttes i sporbarhets sammenheng. Det er derfor viktig at dataene i registret er gode. Jordbrukets forhandlingsutvalg har grunn til å tro at noe av årsaken til at datakvaliteten i husdyrregistret er dårlig, skyldes manglende og sen innrapportering av endringer i dyreholdet hos den enkelte produsent. Spesielt av hensyn til at forbrukeren skal føle seg helt trygg ved å konsumere

norskprodusert mat, mener forhandlingsutvalget at næringa må ta sitt ansvar for å bedre husdyrregistret.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår derfor at

- fra og med søknadsomgangen 1/1-07 gjøres en prøverunde der foretakene får beregnet produksjonstilskudd til storfe ut fra det antallet som er registrert på foretaket i perioden 1/8-31/12 2006. Utbetalingen skjer på bakgrunn av dagens system
- Hvis testrunden blir vellykket foreslås at en fra og med søknadsomgangen 31/7-07 ta sikte på å ta i bruk husdyrregisteret for beregning av tilskuddet for storfe.

7.7.6 Tilskudd til purkeringer

Frem til i dag har satellitter i purkering søkt om tilskudd til avlgris ut fra det antall purker som de har i sitt fjøs på registreringsdatoene 01.01 og 31.07. Navet har tilsvarende søkt ut fra det antall purker som er i navet på registreringsdatoene. Denne praksis har ikke vært nedfelt i forskrift, jordbruksavtale eller rundskriv. I sitt "førsteutkast" til rundskriv 69/2005 uttalte SLF at de anså at navet i purkeringene disponerte alle purkene, uavhengig av om purkene fysisk befant seg i navet eller ute i en av satellittene. I løpet av få dager kom det mange reaksjoner fra kommuner og fylkesmannen på at dette ikke hadde vært praksis frem til i dag. SLF gikk derfor ut og sa at de ville endre rundskriv 69/2005, og at eksisterende praksis skulle videreføres inntill videre. Dersom det er navet som skal søke for alle purkene, vil dette også medføre at satellittene ikke lenger vil ha rett på tilskudd til avløsning ferie og fritid og sykdom i forhold til antall purker de har som satellitt.

Jordbrukets forhandlingsutvalg mener at praksis frem til i dag skal videreføres. Forhandlingsutvalget foreslår derfor at det i jordbruksavtalens utmålingsbestemmelser for produksjonstilskudd tas inn et punkt som sier at produsenter som deltar i purkering, søker om tilskudd til avlgris ut fra det antall purker som fysisk befinner seg i henholdsvis nav eller satellittene på registreringsdatoene 01.01 og 31.07.

7.7.7 Tilskudd til hjort

Gjengroing av kulturlandskapet er i mange områder et stort problem. Beitende dyr er viktig for å hindre gjen groing. Hjorteoppdrett har etter hvert blitt mer utbredt etter en forsiktig start på 80-tallet. På landsbasis er det nå over 60 aktive oppdrettere. Hjorten gjør en god jobb med å holde kulturlandskapet i hevd, særlig i marginale jordbruks områder for annet konvensjonelt landbruk. Det er nettopp i disse områdene gjen groinga skyter størst fart.

Produksjon av hjortekjøtt bidrar sterkt til mangfoldet i norsk matproduksjon og kan for flere være interessant for å skape mer næringsutvikling.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår at hjort gis nytt beitetilskudd tilsvarende andre beitedyr, jfr. kap 6.3.

7.8 Soner for distriktstilskudd

I St.p.p. nr 66 om *Jordbruksoppgjøret 2004, Vedlegg 1 Jordbruksforhandlingene 2004, Sluttprotokoll fra forhandlingsmøte 15.05.04* heter det i pkt.10 nr.2:

"Forenkling av sonegrenser for distriktstilskudd melk og kjøtt: Partene er enige om å utrede en forenkling av sonegrensene for distriktstilskudd til melk og kjøtt fram mot jordbruksoppgjøret i 2006. Utredningen gjennomføres i samsvar med forslaget i Statens tilbud, pkt. 7.14.3."

I tråd med sluttprotokollen har en partssammensatt arbeidsgruppe hatt som mål å utrede en forenkling av sonegrensene for distriktstilskudd til kjøtt og melk. Arbeidsgruppa har vurdert forenklingssidene av ordningene ved å la kommunegrensene danne utgangspunkt for distriktstilskuddssonene, kontra en videreføring av gjeldende sonegrenser.

Jordbrukets forhandlingsutvalg er enig med arbeidsgruppa i at grensene beskrevet i de respektive forskrifter i noen tilfeller er uklart definert. Ut fra det faktum at sonegrensene er en del av rettsgrunnlaget er det behov for mer presise beskrivelser av sonegrensene. Forvaltningen bør presisere beskrivelsen av grensene. Dette skal ikke medføre endringer av den gjeldende innplassering av produsentene.

Forhandlingsutvalget ser at en reduksjon av antall grenser, for eksempel ved at man bruker kommunegrenser som sonegrenser, vil innebære en forenkling av regelverk og forvaltning. En slik endring vil medføre omfordeling av midler innenfor dagens bevilgning. I to av de tre modellene, modell 1 og 2, som arbeidsgruppa beskriver, vil midler flyttes fra lokalt marginale områder til de mer produksjonseffektive delene av kommunen. Isolert sett vil dette kunne gi seg utslag i forringelse av kulturlandskapet og økt gjengroing. Eventuelle konsekvenser vil være avhengig av hvordan frigjorte midler tilbakeføres. Arbeidsgruppa konkludere med at den ikke kan finne noen måte for omfordeling av midler som er forenlig med ønske om forenkling av regelverk og forvaltning uten at det vil få store økonomiske konsekvenser for enkeltprodusenter.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår derfor, i tråd med arbeidsgruppas anbefaling, at ordningene distriktstilskudd kjøtt og distriktstilskudd melk videreføres i tråd med dagens praksis.

7.9 KSL / Matmerk

I sluttprotokoll fra jordbruksforhandlingene 2005, forhandlingssmøte 13.mai 2005, heter det :

”Avtalepartene ser behov for et helhetlig kvalitetssikringsssystem for norsk matproduksjon og at det er hensiktsmessig å se kvalitetssikringsystemene i sammenheng med kompetansehevede tiltak og kompetansekrav i dyrehold og på andre områder.

Avtalepartene er enige om at det nedsettes en arbeidsgruppe som får i oppgave å vurdere alle sider ved en samordning av KSL og Godt Norsk. Det vurderes samtidig om kvalitetssystemene skal sees i sammenheng med kompetansehevede tiltak og kompetansekrav. Mandat og sammensetning av arbeidsgruppen avklares nærmere mellom avtalepartene.”

Jordbrukets forhandlingsutvalg viser til rapport fra partsammensatt arbeidsgruppe avgitt 17.03.06. ”Helhetlig kvalitetssystem i norsk matproduksjon”.

Jordbrukets forhandlingsutvalg vil understreke følgende:

- **Det etableres et helhetlig kvalitetssystem i verdikjeden. Dette baserer seg på og utvikler allerede eksisterende systemer**
- **Det etableres en felles merkeprofil i tilknytning til etablering av et helhetlig gjennomgående kvalitetssystem**
- **Etablering av en felles merkeprofil betyr ikke at KSL avvikles som begrep ovenfor primærprodusenter og varemottagere**
- **Merkenavnet Godt Norsk avvikles**

- **Utvikling av et nytt merke må skje i tett samarbeid med merkebrukerne og øvrige aktører**
- **Kompetansebehov og myndighetsbaserte krav i landbruket innarbeides som elementer i KSL-standarden**
- **Stiftelsen Matmerk og KSL-sekretariatet samordnes til en virksomhet i en ny organisasjon i tråd med skissen i rapporten**
- **Det er en forutsetning at næringen har full styring med utviklingen av et nytt merke. Dette vil være avgjørende for å få tilstrekkelig oppslutning om en merkeordning**

Spørsmålet om midler til kompetansetiltak og EVL-fondet sin plass i den nye virksomheten, avklares av avtalepartene når en ny organisasjon er etablert.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår at:

- **Bevilgningen til KSL videreføres på samme nivå for 2007**
- **Bevilgningen til Matmerk videreføres på samme nivå i 2007**

7.10 Andre områder

7.10.1 Forskning

Jordbrukets forhandlingsutvalg vil peke på at landbruket i økende grad er blitt en kunnskapsintensiv næring både innen primærproduksjon og foredling. Sammen med stadige nye pålegg knyttet til dyrevelferd, forbrukerkrav og politikkutvikling anser vi det som nødvendig å holde et høyt fokus på forskning, utvikling og utredning også i årene som kommer. Jordbruksavtalens midler brukes til en rekke formål. For det første er det nå en ordning med samfinansiering av prosjekter med Norges Forskningsråd med hovedfokus på programmene Areal og Mat. Dernest bidras det med midler rettet inn mot spesifikke forskningsbehov bl.a. knyttet til avl, dyrevelferd m.m. Videre totalfinansieres enkelte større forskningsprosjekter eller mindre forprosjekter av strategisk karakter. Totalt betyr dette at jordbruksavtalens midler er nødvendige for å sikre en tilstrekkelig økonomisk base for å ivareta nærings kompetansebehov på mange områder.

Jordbrukets forhandlingsutvalg understreker at midlene over jordbruksavtalen og midler fra forskningsavgiften er nærings egne midler som ikke kan disponeres annet enn etter enighet mellom involverte parter.

For 2007 ligger det allerede ansvar på jordbruksavtalen på omlag 35 mill. kroner.

Dette bl.a. som følge av:

- 2 mill kroner til Graminor
- 1.5 mill til liggeunderlag for sau i økologisk drift
- 1.5 mill til kulturlandskapsprosjekt i regi av Telemarksforskning
- 4 mill til forskning på hanngris (endelig avgjørelse i juni)

2007 er med andre ord et år med betydelige ekstraordinære kostnader. I tillegg bør avtalen ha mulighet til å ta 1-2 mill til forprosjekter og annet som dukker opp i løpet av året, samt delta i utvelgelsen av prosjekter under NFR. Jordbruksavtalen bevilget totalt 11 mill. kroner i samarbeid med NFR i 2006 fordelt på Matprogrammet med 5 mill. kroner og Areal-

programmet med 6 mill. kroner. Det er også fastslått at Norge har en målsetting om at forskning skal utgjøre om lag 3 prosent av BNP på sikt.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår derfor å øke bevilgningen til forskning med 6 mill. kroner til 42,0 mill. kroner i 2007. 8,0 mill. kroner øremerkes forskning innen økologisk produksjon, 3 mill. kroner til handlingsplan for plantevernmidler og 31 mill. kroner til forskning innen tradisjonell jordbruksproduksjon.

Jordbrukets forhandlingsutvalg konstaterer at bevilgningene til landbruksforskning over Statsbudsjettet er redusert de seinere år, samtidig som forskningsavgiften har økt. Forhandlingsutvalget mener dette er en uheldig utvikling, og forutsetter at bevilgningene over Statsbudsjettet øker i 2007.

Det er enighet om en samordning av forskningsmidlene over jordbruksavtalen og forsknings- og avgiftsmidlene. Det må legges opp til en tett dialog med næringslivet for å sikre at alle disse midlene brukes i tråd med næringslivets behov og prioriteringer.

Innenfor et helhetlig verdikjedeperspektiv, er det viktig at det avsettes tilstrekkelige midler til forskningsprosjekter rettet mot primærproduksjonen.

Prosjekter for mer kostnadseffektive bygningssløsninger

Kostnadene ved fornying av driftsbygninger øker som følge av pris- og kostnadsøkningen generelt, ny teknologi og nye forskrifter til hold av husdyr. Det høye investeringsbehovet er en av mange grunner til at mange bønder velger å avvikle driften.

Jordbrukets forhandlingsutvalg viser til en rekke initiativ som er gjort for å vurdere ulike byggeteknikker og teknologi som kan bidra til å redusere kostnadene for den enkelte bonde. Forhandlingsutvalget mener det er behov for mer forskning på dette området og at det arbeidet som i dag blir gjort samordnes slik at flere kan dra nytte av denne kunnskapen.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår at:

- **Det blir avsatt 2,5 mill. kroner til forskningsprosjekter for å finne fram til mer kostnadseffektive bygningssløsninger i landbruket**
- **Prosjektene finansieres med bruk av ledige midler, se kap. 5.5.1**
- **Prosjektene skal forvaltes/administreres av Styret for fondet for forskningsmidler over jordbruksavtalen**

7.10.2 Forsøksringer

Midlene som settes av til forsøksringer overføres i sin helhet til Landbrukets Forsøksringer (LFR). LFR foretar deretter selv fordelingen av tilskuddet mellom landets forsøksringer. Forhandlingsutvalget foreslår at dagens støtte blir kompensert med lønns- og prisjustering (5 prosent). Det er videre grunn til å påpeke at veksthusringene (3 stk) har hatt en reduksjon i bevilgning på fra 2 250 000 til 1 309 000 (dvs 940 000) de siste tre år som følge av enda tildelingskriterier.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår å øke bevilgningen til forsøksringer med 2,6 mill. kroner. Veksthus- og hagebruksringer bør gis prioritet. Bevilgningen settes til 36,0 mill. kroner.

8 Budsjettmidler fordelt på de enkelte poster

8.1 Post 50 Fondsavsetninger

8.1.1 LUF – Post 50.11

Post 50.11 LUF er delt på tiltak som ligger både utenfor og innenfor jordbruksavtalen. I det følgende er kun poster som ligger innenfor jordbruksavtalen tatt med. For de enkelte postene viser vi til omtale i kapittel 6.4.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår en innvilgningsramme for LUF på 605 mill. kr. for 2006. I tillegg kommer innvilgningsrammen på 700 mill. kr. i rentestøtte, som er prognostisert til å gi en utbetaling på 35 mill. kr. i 2007.

Tiltak	Ramme 2006	Endring 2006-2007	Forslag 2007
Samisk utviklingsfond	UJ		UJ
Verdskapingsprogrammet mat	UJ		UJ
Konkurransestrategiene	UJ		UJ
Sentrale BU-midler	UJ		UJ
Bioenergi	UJ		UJ
Skogbruk	UJ		UJ
Oppfølging av Landbruk Pluss	UJ		UJ
Kompetansetiltak	6,0	0	6,0
KSL	20,0	0	20,0
Fylkesvise BU-midler	241,0	+139,0	380,0
Melke- og storfeprogram	85,0	-85,0	0,0
Informasjons- og utviklingstiltak	12,0	0	12,0
SMIL	130,0	0	130,0
Utviklingstiltak innenfor økologisk jordbruk	38,0	0	38,0
Utviklingsprogram for geiteholdet	11,0	3,0	14,0
Diverse prosjekter	6,0	0	6,0
Grønt reiseliv		3,0	3,0
Sum	549,0	60,0	609,0

UJ: Utenfor jordbruksavtalen

I tillegg økes innvilgningsramma i 2006 for fylkesvise BU-midler med 32,9 mill. kroner gjennom omposteringer på budsjettet for 2006, j.fr kap 5.5.1.

I tillegg foretas det en flytting av midlene til reiseliv på 22,4 mill. kroner fra sentrale BU-midler til Grønt reiseliv.

I tillegg økes bevilgningen til LUF med 20 mill. kroner for å få bedre balanse mellom inn- og utbetalinger fra fondet. Forhandlingsutvalget forutsetter at tilsvarende foretas for poster utenfor jordbruksavtalen ved Statsbudsjettet for 2007.

8.1.2 Post 50.12 Skadefondet for landbruksproduksjon

Fondskapitalen ble bygd ned med 11,4 mill. kroner fra 107,7 mill. kroner til 96,4 mill. kroner i 2005. Avsetningen for 2006 er på 12,75 mill. kroner. Gjennomsnittlig utbetalinger de siste årene er ca 35 mill. kroner. Etter all sannsynlighet vil derfor fondet bli bygd betydelig ned i 2006. Uten økt avsetning i 2007, vil en få en ytterligere nedbygging.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår uendret avsetningen til skadefondet i 2007.

8.2 Post 70 Markedsregulering

8.2.1 Post 70.11 Avsetningstiltak

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår at bevilgningen til avsetningstiltak økes med 2,0 mill. kroner i 2007. Dette gir følgende krav:

	Vedtatt budsjett 2005	Vedtatt budsjett 2006	Forslag 2007
Kollektiv dekning av omsetningsavgiften	10,0	10,0	11,0
Avsetningstiltak hagebruk	3,9	3,9	3,9
Kadaverhåndtering 1)	-	5,0	6,0
Avsetningstiltak	13,9	18,9	20,9

1) Lå på LUF i 2005. Er flyttet tilbake til post 70.11 i 2006.

8.2.2 Post 70.12 Tilskudd til råvareprisordningen (RÅK)

Jordbrukets forhandlingsutvalg vil sterkt understreke betydningen av å opprettholde en konkurranskraftig norsk næringsmiddelindustri som avtar norske råvarer. For å legge til rette for norsk produksjon i fremtiden er det vesentlig at det skapes langsiktige og stabile rammebetingelser for RÅK-industrien. Innenfor ordningens rammer bør varer med høy andel norske råvarer prioriteres.

Budsjettet for 2006 på post 70.12 er på 189,1 mill kroner. Det er prognosert med et forbruk på 175,72 mill kroner for 2006. For underposten prisnedskrivning er det prognosert med et underforbruk på 15,494 mill kroner og dette skyldes i hovedsak reduserte prisnedskrivningssatser for enkelte meieriråvarer fra 1. mai 2006.

For underposten eksportrestitusjon (XR) og leveranser til spesialmarkeder (XR) er det prognosert et overforbruk på 2,115 mill kroner i forhold til budsjett for 2006. Bakgrunnen for dette er blant annet økte tilskuddssatser, som følge av reduserte prisnedskrivningssatser for enkelte meieriråvarer. Reduksjonen i prisnedskrivningssatsene fra 1. mai 2006 vil gi økte eksportstøttesatser siden disse blir fastsatt med utgangspunkt i differansen mellom norske og internasjonale råvarepriser korrigert for prisnedskrivningssats.

Prognosert forbruk i 2007 for tilskudd til RÅK, er satt til 172,9 mill kroner. For underposten prisnedskrivning er prognosen på 136,5 mill kroner i 2007 noe som er en nedgang på 7,4 mill kr. sammenlignet med prognosen for 2006. For underpostene eksportrestitusjon og leveranser til spesialmarkeder er prognosen økt med 4,6 mill kroner fra 2006 til 2007. Bakgrunnen for denne økningen er usikkerhet med hensyn til framtidige tilskuddssatser og volum. Prognosen på 36,4 mill kroner for 2007 tilsvarer WTO-begrensningen for denne typen støtte.

Som følge av endrede målpriser har Jordbrukets forhandlingsutvalg anslått et økt behov for prisnedskrivning på 5,2 mill. kroner. Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår at post 70.12 blir redusert med 11,0 mill kroner til 178,1 mill kroner i tråd med SLFs prognose med uendrede satser.

8.2.2 Post 70.13 Eksportrestitusjon

Post 70.13 omfatter ordningen med eksportrestitusjon for bearbeidede kjøttprodukter (XRK), leveranser til spesialmarkeder (XRK) og cateringordningen for fly i utenriksfart (CAT).

Ordningen skal bidra til at norsk næringsmiddelindustri kan levere kjøttvarer bearbeidet i Norge til eksport- og spesialmarkeder basert på norske kjøtt råvarer, og samtidig opparbeide eksportkonkurranse. Ordningen for eksportrestitusjon for bearbeidede kjøttprodukter (XRK) og cateringordningen for fly i utenriksfart (CAT) ble faset ut i 2005.

Prognosen for 2006 er satt til 7,5 mill kroner, og dette er identisk med budsjettet for 2006. Prognosen for leveranser til spesialmarkeder (XRK) er satt til 7,0 mill kroner, og dette er identisk med budsjettet for 2006. Prognosen for cateringordningen for fly i utenriksfart (CAT) er satt til 0,5 mill kroner i 2006, og dette er også identisk med budsjettet samme år. Selv om ordningen opphørte ved utgangen av 2005, ble tilskudd for leveranser i november og desember 2005 utbetalt i 2006.

Prognosen for 2007 er på 7,0 mill kroner for ordningen med leveranser til spesialmarkeder. Dette er identisk med prognose for 2006. Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår at bevilgningen over post 70.13 reduseres med 0,5 mill. kroner til 7,0 mill. kroner for 2007.

8.3 Post 73 Pristilskudd

Pristilskuddene er overslagsbevilgninger styrt av satser og volum. Som følge av foreslåtte satsendringer i kap 6, er bevilgningen justert opp med 102,958 mill. kroner.

8.3.1 Post 73.11 Tilskudd til norsk ull

Som følge av at en er i taket for AMS foreslår Jordbrukets forhandlingsutvalg uendret sats for tilskudd til norsk ull.

8.3.2 Post 73.13 Pristilskudd melk

Som følge av at en er i taket for AMS foreslår Jordbrukets forhandlingsutvalg å beholde dagens satser for grunntilskudd geitmelk. Også satsene for distriktstilskudd melk holdes uendret.

8.3.3 Post 73.15 Pristilskudd kjøtt

Det gis grunntilskudd for kjøtt av sau og geit. Satsene må fortsatt kunne variere gjennom avtaleåret og fastsettes i drøftinger mellom partene. Det foreslås at disse satsene videreføres på samme nivå som i dag.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår at Agderfylkene omfattes av distriktstilskudd for gris i likhet med Hordaland, Sogn- og Fjordane og Møre- og Romsdal, med en sats på 0,54 kr/kg. Dette har beregningsmessig kostnad på 0,9 mill. kroner.

Alle andre distriktstilskuddsordninger foreslås beholdt med uendret sats.

8.3.4 Post 73.16 Distriktstilskudd egg

Satsene i distriktstilskudd egg foreslås videreført uendret.

8.3.5 Post 73.17 Distrikts- og kvalitetstilskudd frukt, bær, grønnsaker og potet

Det vises til kapittel 6.3.7 hvor det foreslås en økning på 2,7 mill. kroner i 2007.

8.3.6 Post 73.18 Frakttilskudd

Frakttilskudd medvirker til å gi mest mulig lik pris og vilkår i ulike deler av landet. For å gi likeverdige konkurransevilkår mellom markedsaktørene, jfr. samvirkets doble mottakplikt, er det videre viktig med frakttilskudd.

Frakttilskudd kjøtt

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår at rammen for frakttilskudd kjøtt for 2007 videreføres uendret. Innsparte midler på 0,75 mill. kroner som følge av bortfall av mellomfraktordningene og engrosforhandlertilskuddet brukes til å styrke innfrakttilskuddet. Det vises til kap. 7.5.3 og forslag om innfrakttilskudd for kylling på 0,50 kr/kg. Dette fordrer en bevilgning på 1,3 mill. kroner.

Frakttilskudd egg inkl. Nord-Norge

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår å øke bevilgningen med 0,5 mill. kroner for å dekke opp volumvekst, jfr. SLFs prognoser. Det settes av 7,5 mill. kr i 2007, herav 2,3 mill. kroner til frakttilskudd Nord-Norge.

Stedsfrakttilskudd kraftfôr / mellomfrakttilskudd norsk korn

Det vises til kap. 7.3. Som et resultat av Jordbrukets forhandlingsutvalgs forslag til økte satser, vil dette kreve en økt bevilgning på 17,0 mill. kroner.

8.3.7 Post 73.19 Prisnedskrivningstilskudd korn

Det vises til kap 7.3. Som et resultat av Jordbrukets forhandlingsutvalgs forslag til økte satser, vil dette kreve en økt bevilgning på 81,1 mill. kroner.

8.3.8 Post 73.20 Tilskudd til matkorn

Det vises til kap 7.3. Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår å beholde satsene uendret.

8.3.9 Post 73.21 Prisnedskrivning av potetsprit

Formålet med ordningen er å sikre avsetning av norsk potetsprit gjennom markedsordningen for potet. Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår at dagens satser på 7,00 kr/liter til prisnedskrivning og 2,50 kr/liter i tilskudd til rektifisering videreføres innenfor en samlet bevilgning på 19,0 mill. kroner.

8.3.10 Post 73.22 Prisnedskrivning av potet til potetflakes

Jordbrukets forhandlingsutvalg vil komme tilbake til dette senere i forhandlingene.

8.4 Post 74 Direkte tilskudd

8.4.1 Post 74.11 Driftstilskudd

Det vises til beskrivelse av endringer i tilskuddssatsene i kap. 7. En har justert ned bevilgningsbehovet innenfor gjeldende satser med 51,1 mill. kroner, i tråd med SLFs prognose siste prognose. Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår at bevilgningen til driftstilskudd melk og spesialisert storfekjøttproduksjon økes med 117,0 mill. kr til 1143,1 mill. kroner for 2007.

8.4.2 Post 74.14 Tilskudd husdyr

Bevilgningen til tilskudd til husdyr er på totalt 2.145,1 mill. kroner i 2006. I kap. 7 er det redegjort for Jordbrukets forhandlingsutvalg sine forslag til endringer i tilskuddene til husdyr. Jordbrukets forhandlingsutvalg har justert ned bevilgningsbehovet innenfor gjeldende satser med 54,5 mill. kroner i tråd med SLFs siste prognose. Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår å øke post 74.14 med 210,7 mill. kr. til 2.355,8 mill. kroner for 2007.

8.4.3 Post 74.17 Areal- og kulturlandskapstilskudd

Posten består av areal- og kulturlandskapstilskudd, digitale markslagskart (DMK), handlingsplan IKT i SLF og en belastningsfullmakt til miljøprogrammet. Bevilgningen til posten er på totalt 3.025,8 mill. kroner for 2006. I 2007 vil posten bestå av areal- og kulturlandskapstilskudd og digitale markslagskart.

I kapittel 6 og 7 er det redegjort for Jordbrukets forhandlingsutvalg sine forslag til endringer i satser for areal- og kulturlandskapstilskudd. Bevilgningen til digitale markslagskart foreslås videreført med 10 mill. kr. Bevilgningsbehovet er justert ned innenfor gjeldende satser med 45,8 mill. kroner. Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår å øke post 74.17 med 300,1 mill. kr. til 3.325,9 mill. kr. for 2007.

8.4.4 Ny post 74.18 Tilskudd til beite i kulturlandskapet

Det vises til kap 6.3. Det settes av 225 mill. kroner til tilskudd til beite i kulturlandskapet.

8.4.5 Post 74.19 Regionalt miljøprogram.

Bevilgningen for 2006 er på 340 mill. kroner. Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår å øke bevilgningen med 50 mill. kroner til 390 mill. kroner for 2007. Økningen er i tråd med tidligere vedtak.

8.4.6 Post 74.20 Tilskudd til økologisk landbruk.

Det vises til kap 7.1. For 2007 er det prognosert med 77 mill. kroner til posten, som er 2,7 mill. kroner lavere enn budsjettet for 2006. Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår å redusere bevilgningen med 0,45 mill. kroner til 79,2 mill. kroner for 2007.

8.4.7 Post 74.21 Ufordelt beløp

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår å dekke inn beløpet ved økt bevilgning på 35 mill. kroner i 2007.

8.5 Post 77 Utviklingstiltak.

Tabellen nedenfor viser en oversikt over midlene over post 77 og et sammendrag av Jordbrukets forhandlingsutvalg sitt krav for 2007 på denne posten.

	Regnskap 2005	Budsjett 2006	Forslag 2007
77.11 Tilskudd til dyreavl med mer.	80,7	81,11	81,11
77.12 Tilskudd til frøavl m.m	6,9	7,02	5,50
77.13 Tilskudd til forsøksringer og forskning	70,5	69,40	78,00
77.14 Tilskudd til pelsdyrfôrlag	23,2	23,20	24,00
77.15 Tilskudd til kvalitets- og salgsfremmende tiltak	21,8	34,15	37,50
77.17 Tilskudd til fruktlager	8,0	8,00	8,00
SUM post 77	211,1	222,97	234,11

8.5.1 Post 77.11 Tilskudd til dyreavl med mer

Posten inneholder tilskudd til å utjevne seminkostnadene for storfe og svin, nedskrivning av veterinære reiser og tilskudd til avlsorganisasjoner. Tilskuddet til inseminering m.m skal utjevne kostnader til inseminering og veterinærtjenester, slik at nivået blir tilnærmet likt over hele landet. Midlene sikrer også at det gis lik mulighet og tilgang til det beste avlsmaterialet til en pris uavhengig av bosted. Disse tilskuddene er viktige i forhold til målet om å opprettholde produksjonsfordelingen og en variert bruksstruktur over hele landet.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår å videreføre bevilgningen til dyreavl m.m. med 81,9 mill. kroner. Dette gir følgende forslag til fordeling:

	Regnskap 2005	Budsjett 2006	Forslag 2007
Tilskudd til utjevn. av seminkost. storfe	24,2	24,2	24,2
Tilskudd til utjevn. av seminkost. svin	5,8	5,8	5,8
Veterinære reiser, nedskrivning	36,85	38,3	38,3
Tilskudd til avlsorganisasjoner	13,85	12,8	12,8
Sum	80,7	81,1	81,1

8.5.2 Post 77.12 Tilskudd til frøavl m.m

Tilskudd til frøavl gis til sertifisert frøavl av godkjente norske sorter av gras, belgvekster, rotvekster og grønnsaker. Bevilgningen for 2006 er på 7,02 mill. kroner. Prognose for 2007 er 5,5 mill. kroner. Jordbrukets forhandlingsutvalg mener det er viktig å bruke offentlige midler for å sikre tilgang på frøsorter tilpasset norske klimaforhold. Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår å redusere bevilgningen til frøavl i tråd med SLFs prognose til 5,5 mill. kr.

8.5.3 Post 77.13 Tilskudd til forsøksringer og forskning

Det vises til kap. 7.10. Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår å øke bevilgningen til forsøksringer og forskning med 8,6 mill. kr. til 78,0 mill. kroner.

	Regnskap 2005	Budsjett 2006	Forslag 2007
Forsøksringer	33,4	33,4	36,0
Forskning	37,1	36,0	42,0
Sum	70,5	69,4	78,0

8.5.4 Post 77.14 Pelsdyrfôrlag og pelsdyrfôr

Tilskuddet er på totalt 23,2 mill. kroner for 2006. Dette fordeler seg med 17,8 mill. kroner til tilskudd til pelsdyrfôrlag og 5,4 mill. kroner i tilskudd til pelsdyrfôrrefusjon.

Fraktkostnadene har gått betydelig opp i det siste, og forventes å øke framover også. Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår å øke bevilgningen med 0,8 mill. kroner til 24,0 mill. kr for 2007. Bevilgningen foreslås fordelt med 18,6 mill. kroner til tilskudd til pelsdyrfôrlag og 5,4 mill. kroner i tilskudd til pelsdyrfôrrefusjon. Det forutsettes at det kan foretas overføringer mellom de to delordningene på posten som beskrevet i pkt 7.4 i jordbruksavtalen.

8.5.5 Post 77.15 Tilskudd til kvalitets- og salgsfremmende tiltak

Det vises til kap. 7.6. Forhandlingsutvalget foreslår å øke bevilgningen til kvalitets- og salgsfremmende tiltak med 3,35 mill. kroner fra 34,15 mill. kroner til 37,5 mill. kroner i 2007.

	Budsjett 2006	Forslag 2007
Utvikling av plantemateriale	8,20	9,00
Handlingsplan plantevernmidler	12,50	13,50
Statskontrollert settepotetavl	5,45	6,00
Opplysningsarbeid frukt og grønt og poteter	7,50	8,50
Tilskudd til produsentsammenslutninger	0,50	0,50
Sum 77.15	34,15	37,50

8.5.6 Post 77.17 Tilskudd til fruktlager

Formålet med ordningen er å fremme et forpliktende samarbeid om felles lagring, sortering, pakking og omsetning av frukt. Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår at bevilgningen videreføres med 8,0 mill. kroner i 2007.

8.6 Post 78 Velferdsordninger

Det vises til kap 6.2 Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår at rammen for velferdsordningen økes med 248,9 mill. kr. fra 2006 til 2007. Samlet ramme for velferdsordningene blir da i 2007 1840,3 mill. kr.

Ordning	Regnskap 2005	Budsjett 2006	Prognose 2007	Forslag 2007
78.11 Tilskudd til avløsning, ferie og fritid	1040,9	1071,8	1039,0	1246,8
78.12 Avløsning ved sykdom	142,4	147,8	146,0	206,2
78.13 Medlemsavgift til folketrygden	130,8	130,8	130,8	130,8
78.14 Tilskudd til sykepengeordningen i jordbruket	88,0	88,0	88,0	88,0
78.15 Andre velferdstiltak	36,8	28,0	32,0	33,0
78.16 Tidligpensjon	120,6	124,9	122,0	135,5
Sum post 78	1559,5	1591,3	1584,6	1840,3